

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Eliška Strachotová

**Odliv mladých lidí z města Šumperka –
analýza příčin a návrh řešení problému**

Diplomová práce

Praha 2017

Autor práce: **Bc. Eliška Strachotová, Dis.**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Martin Potůček, CSc., MSc.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

STRACHOTOVÁ, Eliška. *Odliv mladých lidí z města Šumperka – analýza příčin a návrh řešení problému*. Praha, 2017. 117 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Martin Potůček, CSc., MSc.

Abstrakt

Diplomová práce je případovou studií odlivu mladých lidí z města Šumperka. Cílem práce je na základě výzkumu objasnit hlavní příčiny odlivu mladých lidí z města, zjistit do jaké míry se na procesu podílí suburbanizace, zhodnotit dosavadní politiky města k řešení problému a navrhnout možná další řešení. Výzkum se opírá o teoretické koncepty veřejně politického cyklu, který pomáhá určit, v jaké fázi se problém na úrovni města nachází, pracuje s teorií smršťování měst, teorií suburbanizace a v oblasti migrace vychází z push-pull teorie. Vlastní výzkum vychází z dat sociologického výzkumu a rozhovorů. Mezi závěry práce patří zjištění, že hlavními příčinami odlivu mladých lidí jsou nevyhovující nabídka práce pro vysokoškoláky a špatná nabídka bydlení. Na procesu smršťování města Šumperka se podílí i suburbanizace. Dosavadní politika města postrádá strategickou koncepci, která by se snažila s odlivem bojovat. Autorka v závěru navrhuje možná dílčí řešení problému, například vytvoření coworkingového centra nebo změnu strategie územního plánování města.

Klíčová slova

Malá města, Šumperk, smršťování měst, suburbanizace, odliv mladých lidí.

Rozsah práce

Tato práce má bez abstraktu, tezí, seznamu použité literatury a příloh 161 992 znaků (včetně mezer).

Abstract

The diploma thesis is a case study of the outflow of young people from the town of Šumperk. The aim of this work is to explain the main causes of the problem, to determine the extent to which suburbanization is involved in the process, to evaluate the town's existing policies to solve the problem and to suggest possible solutions. The research is based on the theoretical concepts of the public policy cycle, which helps to determine the stage at which the problem is at the town level, works with the theory of city shrinkage, the theory of suburbanization, and push-pull migration theory. The original research is based on data from sociological research and interviews. Conclusions of the thesis include the finding that the main causes of the outflow of young people are inadequate job opportunities for college students and poor housing offers. Suburbanisation also contributes to the process of shrinking. The town's current policy lacks a strategic concept that would prevent the outflow. In conclusion, the author suggests possible partial solutions to the problem, such as creation of a coworking center or a change in the zone planning strategy.

Keywords

Large towns, Šumperk, urban shrinkage, suburbanization, outflow of young people.

Scope

This thesis has without abstract, draft of thesis, bibliography and appendixes 161 992 characters including spaces.

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18. 5. 2017

Eliška Strachotová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce prof. PhDr. Martinu Potůčkovi, CSc., MSc., za cenné rady, připomínky, strávený čas a obrovskou trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří si našli chvíli na vyplnění mého dotazníku nebo se mnou vedli rozhovory. Velké poděkování v neposlední řadě patří všem lidem, kteří činí město Šumperk natolik krásným a osobitým místem, že stojí za všechnu námahu a energii se jeho problémům věnovat.

Institut sociologických studií

Teze diplomové práce

Jméno studenta/studentky: Eliška Strachotová

Název v jazyce práce: Odliv mladých lidí z města Šumperka – analýza příčin a návrh řešení problému

Název v anglickém jazyce: An outflow of young people from the city of Šumperk - cause analysis and solution suggestion

Klíčová slova: malá města, Šumperk, zmenšování měst, smršťování měst, suburbanizace, udržitelnost malých měst, populační úbytek, migrační saldo

Klíčová slova anglicky: small towns, Šumperk, urban shrinkage, shrinking cities, governance, suburbanization, small-town sustainability

Akademický rok vypsání: 2014/2015

Jazyk práce: český

Typ práce: diplomová

Ústav: Katedra veřejné a sociální politiky

Vedoucí / školitel: prof. PhDr. Martin Potůček, CSc., MSc.

Obor práce: Veřejná a sociální politika

Teze diplomové práce (výzkumný projekt):

A. Vymezení výzkumného problému

Ve své diplomové práci se budu zabývat problematikou depopulace a tzv. smršťování města Šumperka s důrazem na odliv lidí ve věku 18–34 let. Vylidňování menších měst je celorepublikový problém související se sociálně prostorovou diferenciací obyvatelstva po roce 1989, přičemž Olomoucký kraj se řadí mezi regiony tímto trendem negativně postižené. Demografický vývoj populace města Šumperka nabývá nepříznivých hodnot ve všech základních ukazatelích v Olomouckém kraji (počet obyvatel, průměrný věk obyvatel, přirozený přírůstek, přírůstek stěhování a další). V rámci práce bych se chtěla zaměřit na zjištění příčin sociálních deprivací rezidentů, které vedou k negativnímu vývoji populace ve městě. Pro posouzení kvality života obyvatel se budu orientovat na sociogeografický koncept kvality života ve městě, který sleduje různé charakteristiky (ekonomické, sociokulturní, environmentální, zdravotní stav obyvatel a další). Kromě těchto charakteristik bych chtěla zohlednit i neekonomické a subjektivní aspekty bydlení ve městě. Zaměřím se také na zhodnocení dosavadních veřejných politik města v této oblasti a jejich deficitů s ohledem na jeho pravomoci. Odliv mladých lidí je v Šumperku citelným problémem – kromě finanční újmy města dochází k úbytku vzdělaných lidí a ke stárnutí populace, přičemž tyto faktory mají významný vliv na podobu rozvoje města.

B. Cíle diplomové práce

Na základě vlastního výzkumu a následné analýzy poznatků chci v práci dospět k formulaci návrhů veřejných politik v rámci působnosti města, které by vedly k příznivé změně současného demografického trendu. Ve výzkumu se zaměřím na vývoj statistických údajů od 90. let (vývoj počtu obyvatel, migrační toky v regionu, průměrný věk obyvatel, přírůstek, nezaměstnanost v závislosti na věku a vzdělání, vývoj nabídky trhu práce a další). Součástí výzkumu bude sociologický empirický výzkum, který se bude zabývat preferencemi a názory mladých obyvatel Šumperka na situaci ve městě. Prostřednictvím obsahové analýzy dokumentů správy města bych chtěla provést analýzu politik, která by zhodnotila aktivitu města v oblasti politiky zaměstnanosti a zvyšování kvality života a spolupráci soukromého a veřejného sektoru v souvislosti s nabídkou práce. Cílem práce je na základě zmíněných objasnit hlavní příčiny odlivu mladých lidí z města Šumperka, vymežit, do jaké míry se na odlivu lidí podílí proces suburbanizace, konkrétně definovat cíle politiky města, které by vedly ke zmírnění problému, a nakonec formulovat návrhy opatření v kompetenci města, která by vedla k naplnění definovaných cílů.

C. Výzkumné otázky

Jaké jsou hlavní příčiny současného demografického trendu zkoumané populace? Lze s odlivem mladých lidí bojovat na úrovni politiky města (v závislosti na vnějších a vnitřních faktorech)? Pokud ano, jakými kroky může vedení města současný trend zvrátit? Jaká opatření ke zlepšení situace již město zavedlo?

D. Teoretická východiska

Práce se bude opírat o několik teorií vysvětlujících různé aspekty dané problematiky. První oblastí budou migrační teorie – push-pull teorie a teorii suburbanizace. Na základě těchto teorií se pokusím vysvětlit důvody chování mladých lidí opouštějících město. V rámci teorie push-pull se zaměřím na pozitivní a negativní faktory (využiji data ze statistik a dotazníku) ovlivňující jejich rozhodnutí. Pro objasnění politiky města v kontextu regionu i celého státu se budu opírat o teorie regionálního rozvoje (zejména o teorii konvergenční a divergenční). Při práci s těmito teoriemi budu vycházet ze statistických údajů o stavu okresů a obcí Olomouckého kraje a budu se snažit vyhodnotit rozvoj města v kontextu regionu. Nakonec se budu věnovat teorii

sociálního kapitálu, na jejímž pozadí bych chtěla poukázat na nebezpečné důsledky dlouhodobého odchodu mladých lidí z města (vycházím z premisy, že nižší míra sociálního kapitálu vede k patologickým jevům).

E. Výzkumný plán

Výzkum bude v první řadě vycházet z vlastního kvantitativního sociologického průzkumu a poté se bude opírat o následnou analýzu sesbíraných dat. Dotazník bude určen pro osoby ve věku 18 až 34 let, kteří žijí ve městě Šumperku nebo v něm vyrůstli. První část se bude věnovat plánům do budoucna (zda respondent míní zůstat v Šumperku, či se chce odstěhovat jinam). Druhá část bude zjišťovat důvody vedoucí k odpovědi v předchozí části (výhody a nevýhody bydlení ve městě apod.). V poslední části se zaměříme na osobní údaje (věk, vzdělání, zaměstnání, místo pobytu). Chtěla bych nasbírat data z vyplněných dotazníků od minimálně 200 respondentů, přičemž bych chtěla mít alespoň 80 respondentů, kteří mají v plánu ve městě setrvat, a minimálně 80 respondentů, kteří plánují město opustit. Dotazování bude probíhat pomocí internetového serveru a také prostřednictvím tištěných dotazníků, které budou rozdány žákům maturitních ročníků šumperských středních škol. Dále se zaměřím na analýzu zprostředkovaných statistických dat o obyvatelstvu Šumperka a Olomouckého kraje (počty obyvatel, migrační toky, zaměstnanost, cestování za prací, věk obyvatel atd.). Při hodnocení dosavadních politik města budu používat obsahovou analýzu strategických a dalších dokumentů města, nabídky pracovních příležitostí, dokumentů úřadu práce a dalších.

F. Seznam odborné literatury a zdrojů empirických dat

- Baršová, A., Barša, P. 2005. *Přistěhovalectví a liberální stát. Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Blažek J., Uhlíř, D. 2011. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Praha: Karolinum, 342 s.
- Český statistický úřad. 2015. „Malý lexikon obcí ČR 2014.“ Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/maly-lexikon-obci-ceske-republiky-2014-n-gdc2kaznu1>.

- Hallér, M. 2006. *Regionální diferenciacce úrovně lidského kapitálu a jeho význam pro regionální rozvoj v ČR*. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, 90 s.
- Haskoning DHV Czech Republic. 2014. *Strategie rozvoje města Šumperka 2014–2020*. 179 s.
- Hendl, J. 2004. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál.
- Jančák, V., Havlíček, T., Chromý, P., Marada, M. 2008. „Regional Differentiation of Selected Conditions for the Development of Human and Social Capital in Czechia.“ *Geografie*, 113, č. 3, s. 269–284.
- Jansen, C. 1969. *Some Sociological Aspects of Migration. Migration*. Cambridge: Harvard University Press.
- Lee, E. S. 1966. *A Theory of Migration*. University of Pennsylvania.
- Lin, N., Cook, K., Burt, R. S. 2001. *Social capital: theory and research*. New York: Aldine de Gruyter, 333 s.
- Marková, B., Slach, O. 2013. „Governance kulturou tažené urbánní regenerace: Případová studie Černá louka v Ostravě.“ In *Sociální studia* 4/2013.
- Rumpel, P., Slach O., Boruta, T. 2012. *Governance smršťujících se měst v Evropském kontextu*.
- Sak, Petr. 2000. *Proměny české mládeže*. Nakladatelství Petrklíč.
- Stachová, J., Sýkora, L., Matoušek, R. 2011. „Sociální kapitál a rozvoj regionu.“ In Majerová, V., Kostecký, T., Sýkora, L. (eds.): *Sociální kapitál a rozvoj regionu – příklad kraje Vysočina*. Grada Publishing, Praha, s. 11–31.
- Sýkora, L., Matoušek, R., Brabec, T. 2011. „Sociální kapitál a regionální rozvoj: analýza aktérů veřejného a soukromého sektoru na Jihlavsku.“ In Majerová, V., Kostecký, T., Sýkora, L. (eds.). *Sociální kapitál a rozvoj regionu – příklad kraje Vysočina*. Grada Publishing, Praha, s. 76–107.
- Šafr, J., Sedláčková, M. 2006. „Sociální kapitál. Koncepty, teorie a metody měření.“ *Sociologické studie/Sociological Studies* 06:7. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 93 s.

G. Předběžná náplň práce v anglickém jazyce

This work will deal with the public policy issue of an outflow of residents (particularly young people) from the city of Šumperk in the context of regional development theory and social capital theory. The author sets out to define the causes of the problem using a quantitative sociological research analysis and analysis of present policies of the city and suggest possible solutions to the situation.

H. Podpisy studenta a vedoucího práce

Obsah

1.	ÚVOD	3
2.	VSTUPNÍ ANALÝZA	5
2.1	DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE	5
2.2	TRH PRÁCE A PŘÍJMY DOMÁCNOSTÍ.....	13
2.3	TRH S REALITAMI	19
2.4	KOMISE 132	20
2.5	STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJE MĚSTA ŠUMPERKU 2014–2020.....	21
2.6	IDENTIFIKACE PŘÍČIN PROCESU ZMENŠOVÁNÍ OBCÍ A MĚST.....	22
2.7	ANALÝZA AKTÉRŮ	31
3.	CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
4.	TEORETICKÁ VÝCHODISKA A VÝZKUMNÉ METODY	37
4.1	TEORETICKÁ VÝCHODISKA.....	37
4.1.1	<i>Push-pull teorie</i>	37
4.1.2	<i>Teorie suburbanizace</i>	39
4.1.3	<i>Teorie veřejně politického procesu</i>	40
4.1.4	<i>Urban shrinkage</i>	42
4.2	VÝZKUMNÉ METODY.....	44
4.2.1	<i>Empirická evidence</i>	45
4.2.2	<i>Metody práce s daty</i>	46
5.	VLASTNÍ VÝZKUM	49
5.1	SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM	49
5.1.1	<i>Návrh výzkumu</i>	49
5.1.2	<i>Výsledky dotazníkového šetření</i>	52
5.1.3	<i>Dílčí závěr</i>	68
5.2	ROZHOVORY	70
5.2.1	<i>Ondřej Polák</i>	70
5.2.2	<i>Jiří Němeček</i>	73
5.2.3	<i>Vedoucí pracovník Úřadu práce v Šumperku</i>	75
5.2.4	<i>René Braun</i>	76
5.2.5	<i>Jakub Šnapka</i>	78
5.2.6	<i>Dílčí závěr</i>	80
5.3	SUBURBANIZACE.....	82
5.3.1	<i>Demografické údaje</i>	82
5.3.2	<i>Výsledky výzkumu</i>	83
5.3.3	<i>Dopady suburbanizace</i>	85
5.4	ZHODNOCENÍ MINULÉ A SOUČASNÉ POLITIKY MĚSTA.....	88
5.5	STROM PROBLÉMŮ	90
6.	NÁVRHY ŘEŠENÍ VEŘEJNĚ POLITICKÉHO PROBLÉMU	91
6.1	COWORKINGOVÉ CENTRUM.....	92
6.2	PODNIKATELSKÝ INKUBÁTOR.....	93
6.3	VYTVOŘENÍ STAVEBNÍCH PARCEL	93
6.4	VÝSTAVBA ŘADOVÝCH DOMŮ.....	94
6.5	PODPORA ROZVOJE V OBLASTI HORNÍ TEMENICE.....	95
6.6	DALŠÍ MOŽNÁ OPATŘENÍ	96
7.	ZÁVĚR	98
7	SHRNUTÍ	100
8	SUMMARY	101
9	POUŽITÉ ZDROJE	102
10	SEZNAM PŘÍLOH	108

11 PŘÍLOHY 109

1. Úvod

Odliv mladých lidí z měst je globálním problémem, který postihuje nejen města v České republice, ale potýkají se s ním středně velká a malá města v celém západním světě. Problematika má řadu příčin, které souvisí se současným životním stylem mladé generace, se změnou priorit konzumní společnosti, proměnou funkce rodiny a dalšími sociologickými faktory. Snižování počtu obyvatel je v současné době problém, který postihuje v České republice více jak sto měst s populací nad 3000 obyvatel.¹ Proces je spojený s řadou negativních průvodních jevů, které se projevují v oblastech ekonomických, demografických, sociálních i kulturních. Menší města jsou stavěna před výzvou, jak se s danou situací vypořádat. Ačkoliv můžeme snižování počtu obyvatel obcí v ČR jako důsledek urbanizace sledovat již od 90. let, nebyla mu u nás v minulosti věnovaná dostatečná pozornost. V současnosti se situace zlepšuje a boji s novým fenoménem se věnují nejen samotné obce, ale například i ministerstvo pro místní rozvoj.

Tato práce je případovou studií zabývající se odlivem mladých lidí z města Šumperka, nalezení hlavních příčin a následnému navržení možných opatření v rámci působnosti města, která by mohla tento trend zmírnit. Odliv mladých lidí způsobuje velké množství faktorů na různých úrovních. Jsou to faktory přímé, ale i nepřímé. Přestože se s fenoménem odlivu mladých lidí z menších měst potýkají i jiná města nejen u nás, ale i v zahraničí, nelze řešení problému paušalizovat. Na vzniku problému se vždy podílí kombinace příčin ekonomických, sociálních, environmentálních či prostorových. Před návrhem řešení problému je tedy zapotřebí konkrétně analyzovat a definovat příčiny vzniku problému v dané lokalitě, protože pouze na jejich základě můžeme navrhnout řešení efektivní. Obdobně budu postupovat i při zpracování problematiky v rámci této práce. Ve vstupní analýze se zaměřím na historický vývoj situace, na nalezení zlomového bodu a určení počátku problému a jeho průběhu v čase a na popis stávajícího stavu z dostupných sekundárních dat. Shromáždím ucelené informace o současném stavu města, okresu i regionu Olomouckého kraje v zásadních aspektech, které budou sloužit k následnému zkoumání problému. V další kapitole jasně definuji stěžejní cíle práce a výzkumné otázky, které budou podloženy právě vstupní analýzou. Ve třetí kapitole uvedu zvolený teoretický rámec práce, ve kterém shrnu současnou úroveň poznání v oblasti veřejné politiky, migrace, suburbanizace a smršťování měst v souvislosti se

¹Svobodová, Hana; Binek, Jan; a kol. 2015. *Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst: s osvědčením č. 0010/2015 o uznání Certifikované metodiky výzkumu, vývoje a inovací*. Brno: GaREP, spol. s r.o.

zaměřením práce. Dále si v kapitole určím výzkumné metody, pomocí kterých budu pracovat s informacemi v empirické části. V samotné empirické části pak budu zkoumat výsledky vlastního sociologického výzkumu a rozhovorů týkajících se problému s vybranými aktéry. Kromě výsledků budu zkoumat opatření města týkající se odlivu mladých lidí. Na základě sesbíraných údajů a jejich zkoumání se pokusím odpovědět na výzkumné otázky a vytvořit konkrétní návrhy veřejně politických opatření (s ohledem na pravomoci města), která by mohla přispět ke zlepšení situace ve městě. V závěru pak zhodnotím naplnění cílů práce a odpovím na výzkumné otázky s ohledem na výsledky zkoumání.

V práci budu analyticky pracovat se sekundárními i primárními daty. Sekundární zdroje budu hledat především ve statistikách obcí a regionů Českého statistického úřadu, z údajů uveřejněných v ročenkách města Šumperka, ze statistik místního a krajského úřadu práce a dalších institucí, metodickými a strategickými dokumenty vlády, krajů a měst. Primární data získám pomocí již zmíněného dotazníku a osobních rozhovorů.

Výzkumným problémem práce je identifikace stěžejních příčin odlivu mladých lidí z města Šumperka, zhodnocení dosavadních politik města k omezení negativního demografického trendu a následný návrh možných politik vedoucích ke zlepšení současné situace.

2. Vstupní analýza

Než se budeme věnovat současnému stavu populace ve městě a jejímu zkoumání, je vhodné zasadit problematiku do historického a prostorového kontextu. Šumperk je bývalé okresní město, které bylo založeno již ve 13. století. Z hlediska dalšího vývoje města se stalo důležitým milníkem založení cechu pláteníků v polovině 15. století – od té doby až dodnes se město orientovalo na textilní řemeslo, které výrazně přispívalo k rozvoji města.² Největší rozvoj textilního průmyslu zažilo město v průběhu 19. století, kdy se stalo moravským centrem výroby pláten a hedvábí.³ Na přelomu 19. a 20. století se do města stěhovali bohatí vídeňští obchodníci a podnikatelé a zakládali na předměstí další textilní fabriky. V tomto období bylo město v největší rozkvětu – bohatí měšťané si nechávali stavět honosná sídla od vídeňských architektů a městu se začalo přezdívát „Malá Vídeň“.⁴ Během 20. století se na rozvoji města a vývoji počtu obyvatel významně podepsaly dvě události. První byla druhá světová válka s následným odsunem německého obyvatelstva (Šumperk se nacházel v oblasti Sudet) a druhá byla transformace ekonomiky a zejména textilních podniků v 90. letech. Zatímco první událost snížila počet obyvatel v krátkém období skokově, druhá událost odstartovala pozvolnou, ale trvalou změnu populace ve městě.

2.1 Demografické údaje

Pro potřeby práce se zaměřím hlavně na poslední dekádu 20. století, kdy ve městě začaly probíhat negativní demografické změny, které se doposud nepodařilo zastavit. Nejprve několik statistických údajů:

Vývoj počtu obyvatel od 90. let do dnes (stav k 31. 12. daného roku):

Tabulka 1: Počet obyvatel města Šumperka (vybrané roky) – stav k 31. 12. Zdroj: ČSÚ⁵

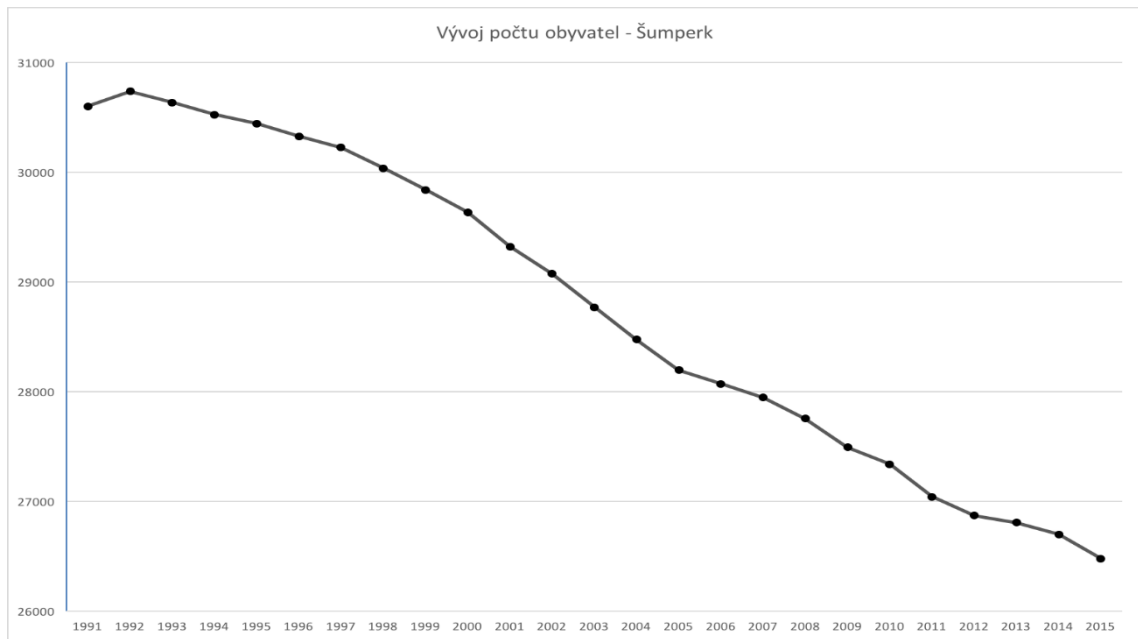
Rok	1991	1992	1993	1998	2003	2008	2013	2015
Počet obyvatel	30599	30735	30634	30035	28768	27754	26806	26478

² „Dějiny města Šumperka.“ Informační centrum Šumperk. Dostupné na <http://www.infosumperk.cz/cs/ostatni/dejiny-mesta-sumperk.html> (17. 11. 2016)

³ Tamtéž.

⁴ „Po stopách Malé Vídne.“ Šumperk. Dostupné na <http://www.sumperk.cz/cs/turista/atraktivita-mesta/po-stopach-male-vidne.html> (17. 11. 2016)

⁵ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel – Šumperk (od roku 1991). Zdroj: ČSÚ⁶

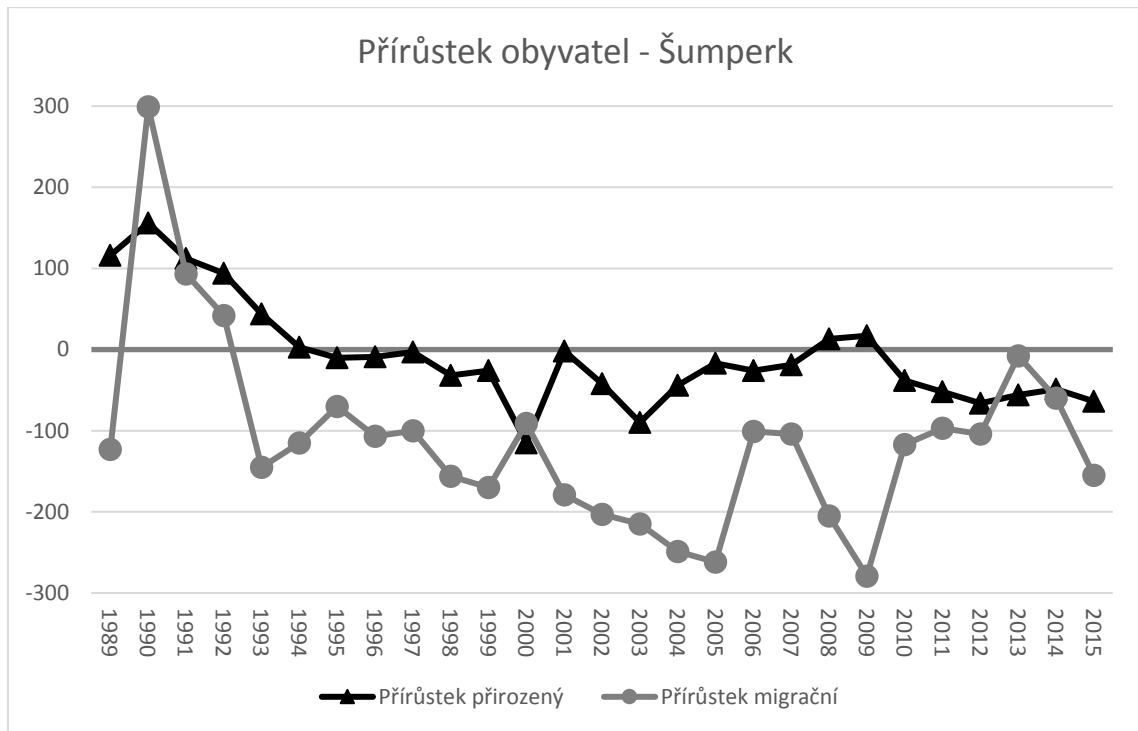
Z tabulky i grafu je na první pohled patrný dlouhodobý trend úbytku obyvatel. Tabulka i graf sledují počet obyvatel od roku 1991, protože mezi rokem 1990 a 1991 došlo k územní změně – odtržení několika obcí od Šumperka, kvůli které město ztratilo 6 616 obyvatel.⁷ Podstatným milníkem v demografické křivce je rok 1993, kterým započalo trvalé snižování počtu obyvatel, jež se nepodařilo dodnes zastavit. Od tohoto roku v Šumperku ubyde v průměru přibližně 180 obyvatel za rok.⁸ Počet obyvatel města do roku 1993 dlouhodobě stoupal. Hlavními důvody byla urbanizace, vysoká porodnost a průmyslový rozvoj města. Tyto procesy se nepodařilo po změnách na počátku 90. let udržet.

Abychom dokázali lépe analyzovat příčiny úbytku obyvatel, musíme se zaměřit na důvody úbytku. Ten je způsoben migrací nebo záporným saldem přirozeného přírůstku. Na vývoj dat se podíváme v následujícím grafu:

⁶ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

⁷ Tamtéž.

⁸ Vlastní výpočet z předchozích dat.

Graf 2: Přírůstek obyvatel - Šumperk. Zdroj: ČSÚ⁹

Z křivek můžeme vyčíst, že přirozený přírůstek je od poloviny 90. let v podstatě (až na výkyv v roce 2000) každý rok podobný a jeho hodnoty se nebudou výrazně odchylovat od celorepublikového trendu. Zatímco přirozený přírůstek se poprvé dostal do záporných hodnot až v roce 1995 a poté se udržuje v řádu jednotek či desítek, výrazně negativní dopad na populaci města má migrační saldo. To se dostalo do záporných hodnot již v roce 1993 a jeho hodnoty jsou v řádech desítek a stovek (s výjimkou roku 2013, kdy negativní migrační přírůstek činil pouhých 8 osob). Největší propad v migraci nastal v letech 2002–2005 a poté v letech 2007 a 2008. V těchto letech se saldo odstěhovaných pohybovalo nad hranicí 200 osob za rok, což jsou hodnoty pro město velikosti Šumperka alarmující.

Nyní se pokusme zjistit, kam tito lidé odchází. To je pro potřeby práce velice důležité, protože podle toho, kam odcházejí (jestli zůstávají v blízkém okolí města nebo v regionu nebo se naopak stěhují do hlavního města apod.), můžeme lépe zjistit jejich důvody a preference a podle nich zacílit politiku města. Jak jsem již předeslala, budeme rozlišovat dva nejčastější možné scénáře:

1. lidé se stěhují do vedlejších obcí, zůstávají v regionu (proces suburbanizace);

⁹ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

2. lidé odchází do velkých měst nebo do zahraničí – region definitivně opouští.

Pro zmapování první možnosti se zaměříme na vývoj počtu obyvatel v bývalém okresu Šumperk a v nejpřílehlějších obcích s novou výstavbou rodinných domů – zvolila jsem obec Nový Malín, která je nejbližší, obec Vikýřovice a Rapotín.

Nejprve se tedy podívejme na vývoj počtu obyvatel okresu Šumperk.¹⁰

Tabulka 2: Vývoj počtu obyvatel – okres Šumperk. Zdroj: ČSÚ¹¹

	Počet obyvatel	Přirozený přírůstek	Migrační přírůstek
2000	126 598	-117	-51
2001	126 292	-70	-236
2002	125 924	-135	-233
2003	125 794	-130	0
2004	125 268	-69	-457
2005	124 966	-37	-265
2006	124 810	1	-157
2007	124 475	45	-165
2008	124 513	195	-157
2009	124 405	131	-239
2010	124 246	-7	-152
2011	123 558	-168	-159
2012	123 145	-158	-255
2013	122 735	-192	-218
2014	122 252	-74	-409
2015	121 785	-126	-341

Vidíme, že počet obyvatel okresu od roku 2000 konstantně klesá a opět se na depopulaci výrazněji podílí záporný migrační přírůstek. Pokud se však na data podíváme detailněji a spojíme si je s počtem obyvatel v Šumperku ve zmiňovaných letech (2002 až 2005, 2007, 2008), zjistíme, že údaje v některých letech nekorespondují. Například v roce 2003 činilo saldo migračního přírůstku v Šumperku -215 osob a v okrese Šumperk 0 osob. Obdobně v roce 2008 v Šumperku migrací ubylo 205 osob a v celém okrese jen 157. Tyto údaje naznačují, že migrační toky proudí ve značné míře v rámci okresu a směrem ven ze Šumperka.

Nyní se zaměříme na populační vývoj obce Nový Malín, která přímo sousedí se Šumperkem. Nový Malín dělí od Šumperka jen krátká cesta mezi poli, která je doplněna o široký chodník a cyklostezku. Celková délka této spojnice je necelých 400 metrů.¹²

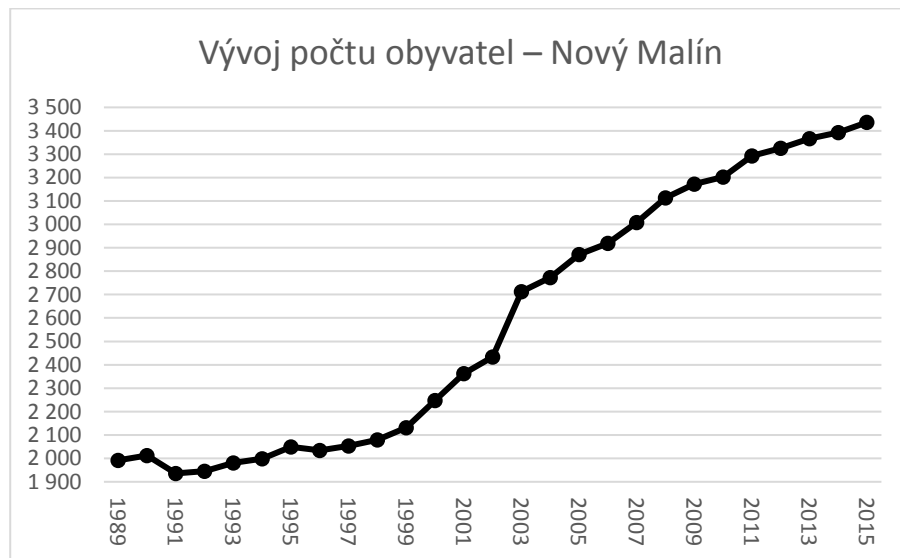
¹⁰ Budu pracovat s daty od roku 2000, protože jsou detailně zpracovány na stránkách ČSÚ, a navíc pro naše zkoumání, kterým chceme dospět hlavně k definici současných příčin problému, budou dostačující.

¹¹ „Vybrané ukazatele za okres Šumperk.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/obce_s_u (15. 11. 2016)

¹² „Nástroje – Ruční měření.“ Mapy.cz. Dostupné na <https://mapy.cz/zakladni?mereni-vzdalenosti&x=16.9995276&y=49.9549363&z=16&rm=9nSRtxXJFKfM1goa> (18. 11. 2016)

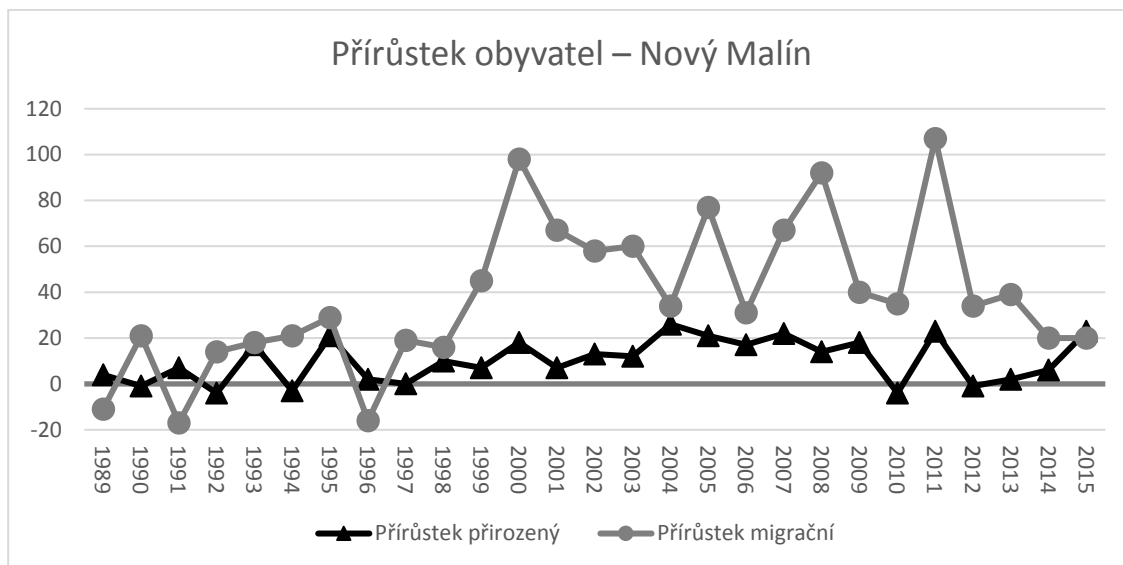
Obec se od 90. let nápadně rozrostla – okolní pole a louky byly změněny na stavební parcely, kde začala probíhat masivní výstavba rodinných domů. Obec ale není pouhým předměstím Šumperka – má vlastní občanskou vybavenost, základní školu s novou tělocvičnou, dvě mateřské školky, zdravotnické centrum, moderní veterinární kliniku, vlastní čističku odpadních vod, pomocí níž výrazně dokázala snížit poplatky za vodu, dům s pečovatelskou službou pro seniory, několik restauračních zařízení a kulturní dům (bývalou sokolovnu).¹³ O chod obce a sociální a kulturní vyžití se aktivně starají místní lidé, kteří mají prostor vytvářet vlastní kroužky pro děti nebo pro maminky s dětmi, organizovat koncerty, vesnické oslavy a jiné. Nový Malín se tak stal dynamicky se rozvíjející obcí, která díky svým prostorovým dispozicím poskytuje vhodnou alternativu pro mladé lidi toužící po bydlení v rodinném domě a zároveň pohodlí městské obslužnosti. Vývoj počtu obyvatel Nového Malína je za posledních 25 let následující:

Graf 3: Vývoj počtu obyvatel – Nový Malín. Zdroj: ČSÚ¹⁴

¹³ „Oficiální stránky obce.“ Nový Malín. Dostupné na <http://www.novymalin.cz/> (17. 11. 2016)

¹⁴ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

Graf 4: Přírůstek obyvatel – Nový Malín. Zdroj: ČSÚ¹⁵

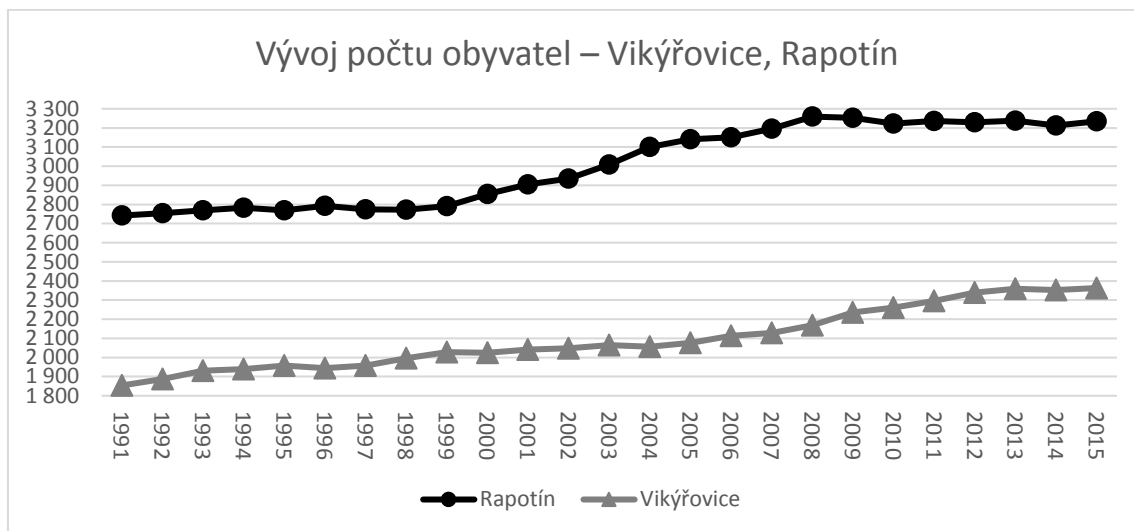
Uvedená data jen potvrzují předchozí tvrzení – tedy že obec je dynamicky se rozvíjející územní celek, který dokázal vhodně využít své výhodné polohy vedle Šumperka. Demografický proces, který za posledních 20 let probíhá mezi Šumperkem a Novým Malínem, můžeme označit za tzv. suburbanizaci.¹⁶ Více se procesu suburbanizace budu věnovat v teoretické kapitole.

Další menší obce v bezprostřední blízkosti Šumperka jsou Rapotín a Vikýřovice. Tyto obce ale nemají tak dynamický rozvoj, nejsou tak blízko Šumperku jako Nový Malín, a navíc v nich nenajdete typické satelitní oblasti.

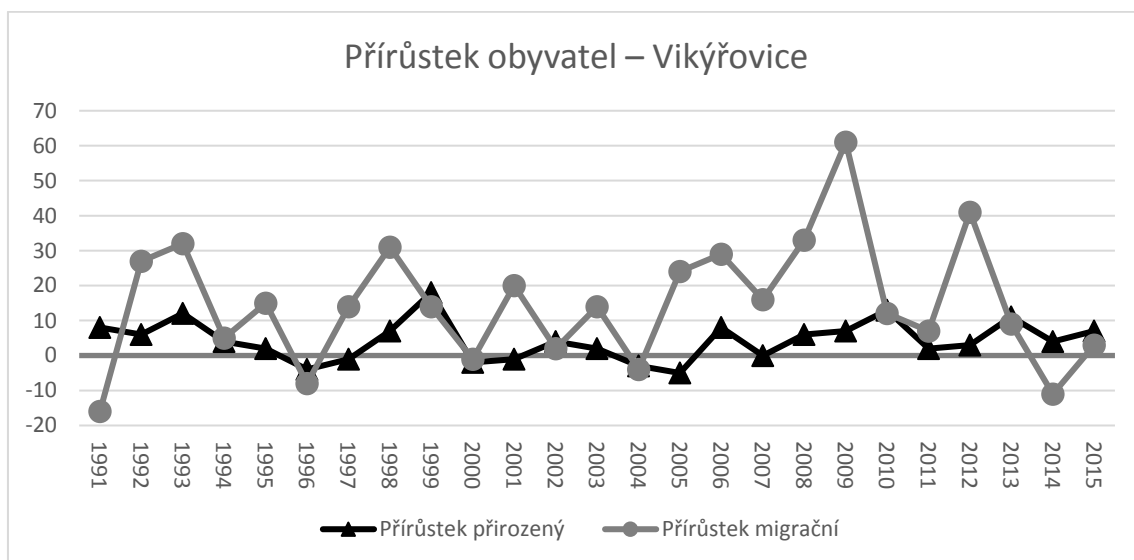
¹⁵ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

¹⁶ Sýkora, Luděk. „Suburbanizace a její společenské důsledky.“ In *Sociologický časopis*, 2003, Vol. 39, No. 2., s. 219. Dostupné na http://sreview.soc.cas.cz/uploads/e88e472dbbe36d1bb0e40baed8e7459faee0df1c_189_26syko16.pdf (15. 11. 2016)

Graf 5: Vývoj počtu obyvatel – Vikýřovice a Rapotín. Zdroj: ČSÚ¹⁷

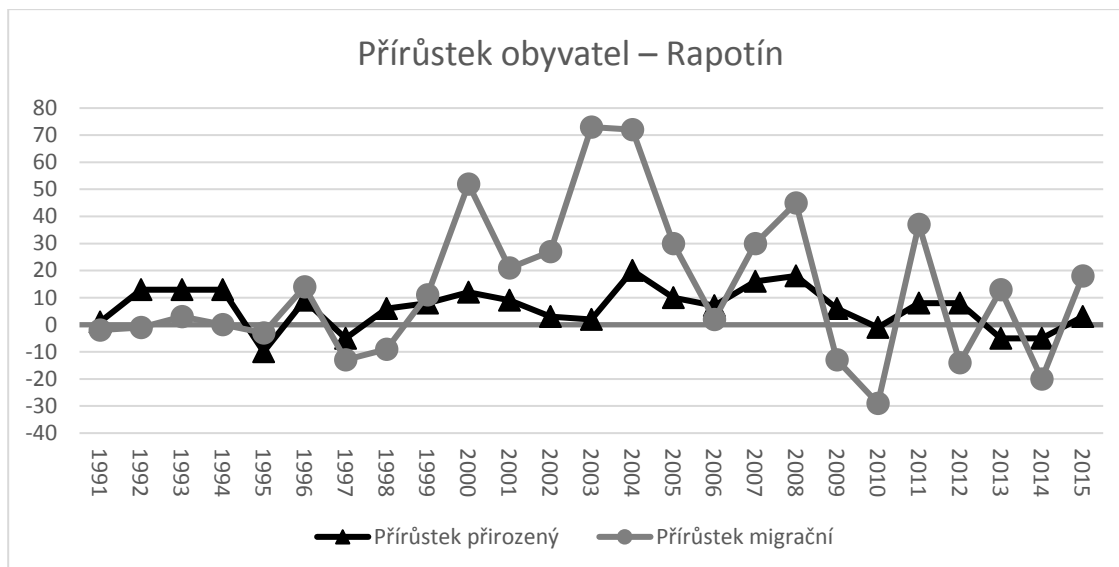

Graf 6: Přírůstek obyvatel – Vikýřovice. Zdroj: ČSÚ¹⁸

¹⁷ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

¹⁸ Tamtéž

Graf 7: Přírůstek obyvatel – Rapotín. Zdroj: ČSÚ¹⁹

Přesto vidíme, že počet obyvatel v obcích roste, a to jak mírným pozitivním přirozeným přírůstkem, tak pozitivním saldem migrace.

Dalším důležitým údajem, který se sleduje u tzv. smršťujících se měst, je průměrný věk obyvatel. Pro tyto lokality je typický vyšší průměrný věk obyvatel. Ten je zapříčiněn nízkou porodností nebo právě odlivem mladých lidí. Rozdíly současného průměrného věku (údaje k 31. 12. 2015) obyvatel Šumperka a dalších oblastí jsou markantní (viz tabulka).

Tabulka 3: Průměrný věk obyvatel – srovnání. Zdroj: ČSÚ²⁰

	Šumperk	Nový Malín	Vikýřovice	Rapotín	Okres Šumperk	Olomoucký kraj	ČR
Průměrný věk (roky)	43,7	37,4	41,1	41,0	42,3	42,2	41,9

Jak vidíme, nejlepších výsledků dosahuje Nový Malín. Tento průměrný věk patří mezi nejnižší v porovnání všech obcí v Olomouckém kraji. Naopak průměrný věk v Šumperku patří mezi ty vyšší (jak v kraji, tak v okrese).

Fenomén stárnutí populace města sleduje i *Strategický plán rozvoje města Šumperka*. Hlavní údaje jsou shrnuty v následující tabulce:

¹⁹ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

²⁰ „Obyvatelstvo podle pohlaví a věkových skupin v obcích Olomouckého kraje k 31. 12. 2015.“ ČSÚ. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/xm/kraj> (16. 11. 2016)

Tabulka 4: Složení obyvatelstva podle věku a index stáří.
Zdroj: Strategický plán rozvoje města Šumperka 2014–2020²¹

Věk/rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
0-14	3701	3623	3594	3654	3639	3636
15-64	17756	17407	16998	16488	16236	17924
65+	4606	4719	4813	4865	5095	5310
Průměrný věk (Šumperk)	41,5	41,9	42,2	42,4	42,9	43,2
Průměrný věk (ČR)	40,3	40,5	40,6	40,8	41,1	41,3
Index stáří (Šumperk)	124,5	130,3	133,9	133,1	140,0	146,0
Index stáří (SO ORP Šumperk)	99,6	103,3	106,4	107,6	112,3	117,4
Index stáří (ČR)	102,4	105,1	107,0	107,8	110,4	113,3

Vidíme, že město Šumperk vykazuje i vyšší hodnoty v indexu stáří, než je tomu u průměru ČR. Tento ukazatel značí nižší porodnost ve městě.

2.2 Trh práce a příjmy domácností

Dosavadní data se soustředila na demografické údaje. Nyní se zaměříme na atraktivitu celého okresu z jiných úhlů pohledu, protože (jak jsme mohli ze statistik vidět) odliv lidí neproudí pouze ze Šumperka do obcí v okrese, ale také mimo něj. Velmi důležitými ukazateli atraktivity oblasti jsou informace o trhu práce. Podívejme se na vývoj nezaměstnanosti v okrese Šumperk, v Olomouckém kraji a na průměrnou hodnotu nezaměstnanosti v ČR za rok 2015. Nemá smysl zkoumat nezaměstnanost v jednotlivých obcích kolem Šumperka, protože pracovníci dojíždí za prací v rámci regionu.

Tabulka 5: Podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15–64 let v roce 2015. Zdroj: ČSÚ²²

	Okres Šumperk	Olomoucký kraj	ČR
Nezaměstnanost (v %)	6,9	7,1	5,1

Z uvedených dat vidíme, že nezaměstnanost v Olomouckém kraji i okresu Šumperk je horší než průměrná hodnota v ČR. Nicméně Šumperk si v rámci kraje vede mírně nadprůměrně. Tento stav je zapříčiněn zejména špatnou ekonomickou situací okresu Jeseník, kde je nezaměstnanost ještě vyšší. Pro představu uvádím vývoj nezaměstnanosti Olomouckého kraje v letech 2004–2015 ve srovnání s celorepublikovým průměrem.

²¹ Haskoning DHV. *Strategický plán rozvoje města Šumperk 2014–2020*. 2014. s. 16

²² „Zaměstnanost, nezaměstnanost.“ Český statistický úřad. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/xm/zamestnanost-xm> (17.11.2017)

Tabulka 6: Vývoj nezaměstnanosti v letech 2004–2015. Zdroj: ČSÚ²³

Nezaměstnanost (v %)	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Olomoucký Kraj (OK)	12,0	10,0	8,2	6,3	5,9	7,6	9,1	7,6	7,7	9,2	7,7	5,9
ČR	8,3	7,9	7,1	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,0

Tabulka dokládá, že vývoj nezaměstnanosti v OK přibližně kopíruje vývoj v ČR, ale nezaměstnanost v OK je stále vyšší, než je průměr ČR. Navíc prochází většími výkyvy, což značí menší stabilitu pracovního trhu v regionu.

Situaci na trhu práce odráží také porovnání počtu uchazečů na jedno pracovní místo. Opět si provedeme srovnání údajů v čase pro ČR, Olomoucký kraj a okres Šumperk.

Tabulka 7: Počet uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce na 1 pracovní místo v evidenci úřadu práce. Zdroj: ČSÚ²⁴

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ČR	4,8	2,5	3,9	17,4	18,2	14,2	15,6	17,0	9,2	4,4
OK	6,9	4,5	8,5	50,1	34,8	35,8	49,9	39,3	13,9	5,3
Okr. Šumperk	10,2	5,4	7,5	38,2	22,3	31,8	39,0	40,8	13,0	5,4

Hodnoty opět ukazují, že situace v kraji a okrese odpovídá ekonomické situaci v celé republice, nicméně v krizových obdobích je propad na pracovním trhu markantnější. Tyto údaje opět dokazují nestabilitu pracovního trhu v kraji. Vyšší hodnoty u celokrajské hodnoty v porovnání s okresem Šumperk jsou způsobeny převážně špatnou situací v okrese Jeseník.

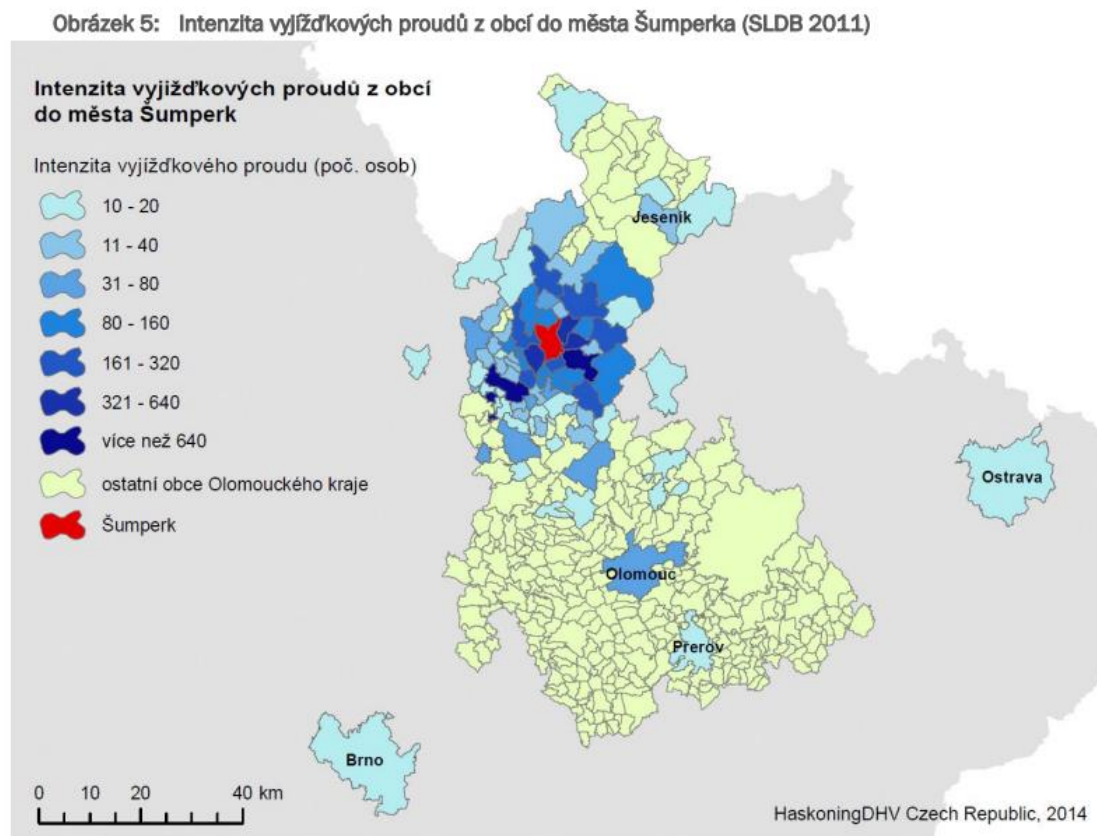
O atraktivitě města a jeho dostupnosti na trhu práce vypovídá i statistika dojížděky za prací. Podívejme se na údaje uvedené ve strategickém plánu města (data byla převzata z výsledků SLDB z roku 2011 – nejsou tedy zcela aktuální) – Šumperk má kladnou

²³ „Obecná míra nezaměstnanosti v regionech soudržnosti a krajích – roční průměr.“ ČSÚ. Veřejná databáze. Dostupné na https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM06&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null_&katalog=30853&str=v95&c=v3~8__RP2015 (30. 12. 2016)

²⁴ „Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce (stav k 31. 12.)“ ČSÚ. Veřejná databáze. Dostupné na https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM09&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null_&katalog=30853&str=v171&c=v3~3__RP2015&u=v171__VUZEMI__101__40819 (30. 12. 2016)

bilanci dojížděky. Za prací sem v roce 2011 dojíždělo přes 5 000 lidí a do škol přes 2 000 žáků.²⁵ Nejvýznamnější lokality, ze kterých lidé do Šumperka dojíždí, jsou Zábřeh, Nový Malín, Vikýřovice a Rapotín. Všechny lokality s vyjížděkou nad 10 obyvatel jsou znázorněny v následujícím kartodiagramu.

Obrázek 1: Intenzita vyjížděkových proudů do města Šumperk. Zdroj: *Strategický plán města Šumperka 2014–2020*²⁶

Zdroj: ČSÚ, SLDB 2011, www.czso.cz, 2014; vlastní úpravy

Oproti tomu počet dojíždějících ze Šumperka za prací a vzděláním činil v roce 2011 více než 2 300 osob.²⁷ Za prací lidé nejvíce (přes 100 osob denně) dojížděli do Zábřehu, Prahy a Olomouce. Z center dojíždění do škol vede Brno, Olomouc a Praha – tedy univerzitní města.²⁸ Poptávka po středoškolském vzdělání je hojně pokryta nabídkou místních středních škol.

Zaměříme se nyní na nezaměstnanost ve městě Šumperku. Nezaměstnanost v Šumperku mapuje pravidelná *Ročenka města Šumperk*, která nabízí detailnější informace o nezaměstnaných – z hlediska délky trvání nezaměstnanosti a vzdělání

²⁵ *Strategický plán města Šumperka 2014–2020*, s. 22.

²⁶ Tamtéž, s. 23.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

uchazečů o zaměstnání. Délka trvání nezaměstnanosti za rok 2015 ve městě Šumperk je následující:

Tabulka 8: Nezaměstnanost podle délky trvání – město Šumperk, rok 2015. Zdroj: Ročenka města Šumperk 2015²⁹

Nezaměstnanost podle délky trvání

Časové rozpětí	Počet osob	Podíl v %
do 6 měsíců	476	37,7
7-12 měsíců	143	11,3
13-24 měsíců	151	12,0
25+ měsíců	493	39,0

Zdroj: ÚP Šumperk

Srovnáme si hodnoty s ČR, Olomouckým krajem a okresem Šumperk (pro lepší srovnání, jsou hodnoty uvedeny pouze v procentech):

Tabulka 9: Nezaměstnanost podle délky trvání, rok 2015 (v %). Zdroj: ČSÚ³⁰ (vlastní výpočet)

	ČR	Olomoucký kraj	Okres Šumperk
Do 6 měsíců	44,1	45,2	43,5
7–12 měsíců	14,5	13,0	12,3
13–24 měsíců	12,9	12,0	10,9
25+ měsíců	28,5	29,8	33,3

Lze říct, že v Šumperku (ve srovnání s ČR a OK) je vysoká dlouhodobá nezaměstnanost (rozdíl oproti průměru ČR je téměř 5 procent). Tento indikátor můžeme spojovat s nabídkou pracovního trhu, se stárnutím populace, ale i s častějším výskytem sociálních handicapů (alkoholismus).

Úřad práce Šumperk se aktivně snaží podpořit mladé lidi a dlouhodobě nezaměstnané v nalezení pracovního místa. Z těchto důvodů vzniklo několik různých projektů. Jedním z nich je například Příspěvek na dojížděku, který podporuje ročním finančním příspěvkem zaměstnance, který byl před nástupem do práce více jak 24 měsíců

²⁹ Holubcová, M. *Ročenka města Šumperk 2015*. Město Šumperk, 2015. s. 24. Ke stažení na <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/rocenka-mesta-sumperka.html> (30. 12. 2016)

³⁰ „Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce – podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti.“ ČSÚ. Veřejná databáze. Dostupné na [https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM10&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v178&c=v3~3__RP2015&v=v166__nu ll__null__null&u=v178__VUZEMI__101__40819#w%5Bk%5D=showxlsexport&w%5Bp%5D=&w%5Bh%5D=\(31.12.2016\)](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM10&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v178&c=v3~3__RP2015&v=v166__nu ll__null__null&u=v178__VUZEMI__101__40819#w%5Bk%5D=showxlsexport&w%5Bp%5D=&w%5Bh%5D=(31.12.2016)). Pozn. ve zdroji jsou uvedeny pouze absolutní hodnoty. Byl proveden vlastní přepočítání na procenta.

nezaměstnaný a dojíždí za novou prací více jak 10 kilometrů. Tento projekt odstartoval pilotně ve čtyřech krajích republiky a jedním z nich byl právě i Olomoucký kraj. Od té doby projekt prošel řadou změn a od 1. 1. 2017 již platí po celé ČR.³¹ Od zavedení projektu 1. 4. 2016 do 31. 12. 2016 si v okrese Šumperk o příspěvek zažádalo 131 uchazečů a bylo vyhověno celkem 70 z nich.³² Podobným projektem je Příspěvek na přestěhování – projekt byl spuštěn spolu s předchozím. Úřad práce nabízí uchazečům jednorázový příspěvek 50 000 Kč na přestěhování za práci. Podle slov pracovnice Úřadu práce v Šumperku tohoto příspěvku v Šumperku zatím nikdo nevyužil. Dalším projektem, tentokrát spolufinancovaným Evropským sociálním fondem, jsou Záruky pro mladé v Olomouckém kraji.³³

Dále se podíváme na průměrné platy v Olomouckém kraji a v ČR. Pro srovnání přidávám ještě výši platů v Praze. Uvedené údaje jsou za rok 2015, v korunách a jedná se o hrubou mzdu:

Tabulka 10: Srovnání platů. Zdroj: MPSV³⁴

	Česká republika	Olomoucký kraj	Hlavní město Praha
Průměrný plat	28 215	24 197	36 584
Medián platů	24 450	21 193	27 784
Plat věkové kategorie 20–29 let (medián)	-	19 782	23 858
Plat vysokoškolsky vzdělaných (medián)	-	31 800	41 915

Z tabulky vyplývá, že platy v Olomouckém kraji jsou pod celorepublikovým průměrem a výrazně zaostávají za hlavním městem. Nejmarkantnější rozdíl je u platů vysokoškolsky vzdělaných. Právě ti nejčastěji opouští region a zůstávají kvůli lepším finančním podmínkám v hlavním městě. Nenašla jsem statistické údaje o výši platů v okrese Šumperk, ale vzhledem k ostatním faktorům můžeme předpokládat, že mzdy by zde byly o něco málo nižší, než je krajský průměr.

³¹ Informace z osobního rozhovoru s vedoucí oddělení trhu práce na Úřadu práce v Šumperku.

³² Stejný zdroj.

³³ „Záruky pro mladé v Olomouckém kraji.“ MPSV. Portál. Dostupné na http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/olk/projekty_esf/v_realizaci/rip/zaruky_pro_mlade_v_olomouckem_kraji (5. 1. 2017)

³⁴ „Statistika výdělků. Regionální statistika ceny výdělků.“ MPSV. Portál. Dostupné na <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydelky> (27. 12. 2016)

Porovnejme příjmy domácností Olomouckého kraje v kontextu dalších krajů a průměrem ČR. Nejaktuálnější data ze statistické ročenky jsou zpracována za rok 2014. V tomto roce dosahoval průměrný hrubý peněžní příjem na jednoho člena domácnosti v ČR 177 430 korun za rok a v Olomouckém kraji 161 833 korun za rok.³⁵ Ze všech 14 krajů se Olomoucký kraj umístil z hlediska příjmu domácností na 10. místě.³⁶ Hodnoty pro město nebo okres Šumperk se mi nepodařilo nalézt.

Absolutní hodnoty příjmu domácností nemají vypovídající hodnotu. Porovnejme si proto subjektivní vnímání příjmu domácností a jejich vycházení s příjmem napříč vybranými kraji:

Tabulka 11: Domácnost vycházela dle subjektivního názoru s příjmem (v %): – vybrané kraje.
Zdroj: ČSÚ. *Statistická ročenka Olomouckého kraje – 2015. Životní podmínky.*

"Domácnost vycházela dle subjektivního názoru s příjmem (%):"	Česká republika	Olomoucký kraj	Hlavní město Praha	Ústecký kraj	Jihomoravský kraj
s velkými obtížemi	9,2	8,8	9,8	13,1	5,2
s obtížemi	22,0	21,0	19,9	23,4	19,4
s menšími obtížemi	36,7	35,4	34,4	34,0	37,7
docela snadno	23,6	24,2	23,9	19,8	28,7
snadno nebo velmi snadno	8,5	10,7	11,9	9,7	8,9

Přestože reálné příjmy domácnosti Olomouckého kraje jsou výrazně nižší, než je celorepublikový průměr, lidé (s ohledem na výsledky výše uvedených statistik) svou situaci nevnímají tak negativně. Při srovnání kategorie „s velkými obtížemi“ napříč kraji se Olomoucký kraj nachází na 6. místě od konce žebříčku. Pokud se podíváme na řádek „snad nebo velmi snadno“, Olomoucký kraj se nachází s 10,7 % na druhém místě hned za Prahou. Na tomto subjektivním hodnocení se totiž projevují i cenové hladiny nákladů na živobytí v kraji a životní standard obyvatel. Výsledky se dají interpretovat i tak, že lidé jsou na daný životní standard zvyklí.

³⁵ „Statistická ročenka Olomouckého kraje 2015. Životní podmínky.“ ČSÚ. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/8-zivotni-podminky-6sulmkkfvp> (25. 12. 2016)

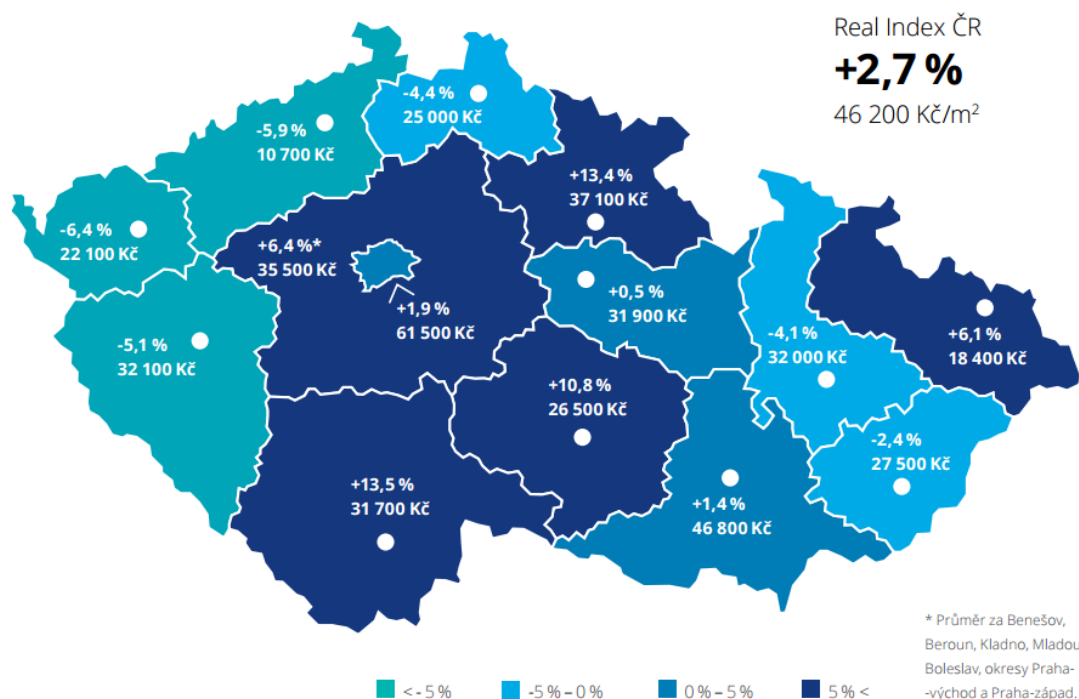
³⁶ Tamtéž (vlastní výpočet).

2.3 Trh s realitami

Faktor, který určitou měrou ovlivňuje odliv mladých lidí, je trh s realitami. Cenu realit určuje rozdíl mezi poptávkou a nabídkou a stává se, že ve smršťujících se městech jsou ceny nemovitostí buď neúměrně vysoké (nemovitostí je nedostatek), anebo neúměrně nízké (o nemovitosti v lokalitě není zájem). Ani jeden ze zmíněných stavů nepřispívá ke zlepšení situace odlivu lidí.

Nejprve se zaměříme na ceny bytů v Olomouckém kraji. Příložená mapa zobrazuje průměrnou cenu za m² bytové plochy prodané ve 3. čtvrtletí roku 2016 v ČR podle jednotlivých krajů. Dále ukazuje index vývoje ceny bytů v porovnání s minulým kvartálem.

Obrázek 2: Ceny bytů a jejich vývoj v 3. čtvrtletí roku 2016 v ČR. Uvedené ceny jsou za m². Zdroj: Deloitte Real Index³⁷

Na obrázku vidíme, že ceny bytů v Olomouckém kraji se pohybují kolem celorepublikového mediánu. Svou cenou se nejvíce blíží Pardubickému, Plzeňskému a Jihočeskému kraji. Pokud však porovnáme příjmy v těchto krajích, tak zjistíme, že jsou vyšší než příjmy v kraji Olomouckém. Ceny bytů v Olomouckém kraji použijeme spíš pro objasnění migrace obyvatel ze Šumperka mimo region.

Statistiku cen realit v Šumperku se mi nepodařilo získat. Na základě studia nabídek realitních kanceláří lze usuzovat, že ceny realit jsou v Šumperku vyšší, než je tomu

³⁷ „Skutečné ceny prodaných bytů v ČR.“ Deloitte Real Index Q3 2016. Ke stažení na https://www.cenovamapa.org/Default.aspx?menu=Home_MarketInfo&culture=cze (31. 12. 2016)

v okolních obcích. Stavební parcely ve městě (pokud se nějaké prodávají) se v současné době pohybují v cenách 1600–2200 Kč/m². V Novém Malíně je cena přibližně 700–1000 Kč/m², v obci Vikýřovice přibližně 500–700 Kč/m².³⁸

2.4 Komise 132

Město Šumperk vytvořilo komisi Rady města, která se má zabývat odlivem mladých lidí. Tato komise dostala název Komise 132 – číslo 132 značí průměrný počet mladých lidí, kteří opustí každý rok město Šumperk. Jejím předsedou je Ing. Ondřej Polák.³⁹ Podle dokumentu města *Statut komisi rady města Šumperka* je vymezena působnost komise následovně:

„Komise 132

- *Vyjadřuje se ke všem závažným změnám v oblasti rozvoje města*
- *Navrhuje radě možnosti rozvoje města a dává podněty ke změnám*
- *Plní další úkoly uložené jí Radou.*“⁴⁰

Komise funguje od roku 2015 a již se zasadila o několik opatření ve městě. Podle svého předsedy se komise především snaží prosazovat zájmy mladých.⁴¹ Některé kroky komise jsou dohledatelné v místních médiích – komise se zasadila o zavedení letních brigád pro mladé lidi ve firmě Podniky města Šumperk (PMS)⁴² a zrušení poplatku za odpad pro děti narozené v Šumperku do jednoho roku.⁴³ Podrobně se budu opatřeními komise zabývat v rámci výzkumu v empirické části práce, jejíž součástí bude i rozhovor s Ondřejem Polákem.

³⁸ „Aktuální nabídka nemovitostí.“ Sreality. Dostupné na <https://www.sreality.cz/hledani/prodej/pozemky/stavebni-parcely/sumperk> (20. 1. 2017)

³⁹ „Komise rady města.“ Šumperk. Dostupné na <http://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/organy-mesta/komise-rady-mesta.html> (6. 1. 2017)

⁴⁰ Město Šumperk. „Status komisi rady města.“ 2015. Šumperk. Ke stažení na <http://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/organy-mesta/komise-rady-mesta.html> (6. 1. 2017)

⁴¹ „Jak se po roce pracuje zastupitelům v nejvyšším orgánu města?“ Šumpersko.net. autorka článku Adoltová, S. 22. 11. 2015. Dostupné na <http://zpravodajstvi.sumpersko.net/Jak-se-po-roce-pracuje-zastupitelum-v-nejvyssim-organu-mesta-8290/clanek/Zpravodajstvi> (7. 1. 2017)

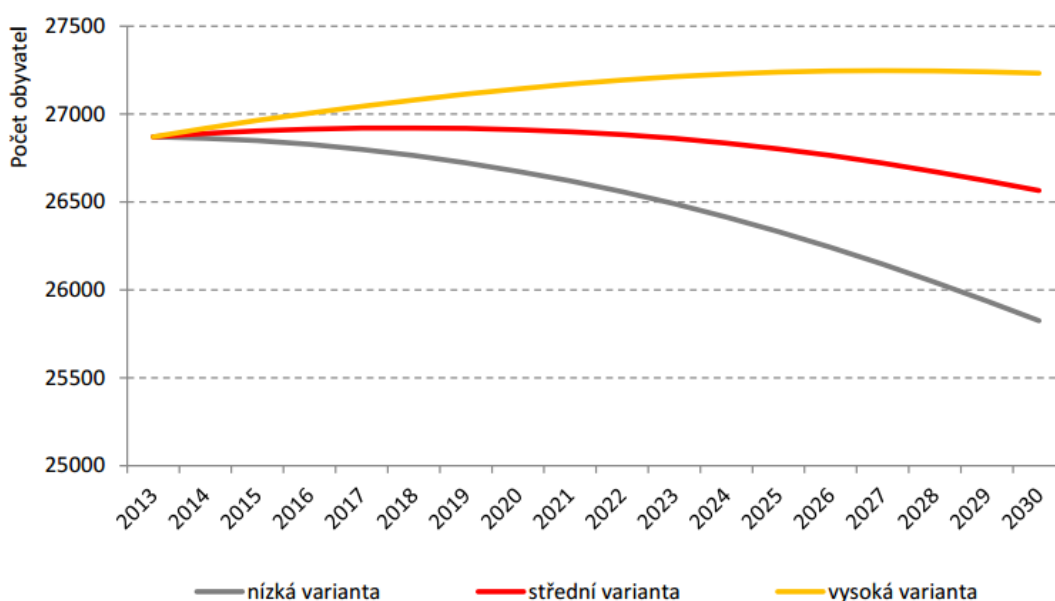
⁴² „Šumperská městská firma zaměstná teenagery.“ Šumperský a Jesenický deník. Autorka textu Kubová, Hana. 4. 5. 2016. Dostupné na http://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/sumperska-mestska-firma-zamestna-teenagery-20160503.html (7. 1. 2017)

⁴³ „Nově narozené děti nebudou platit poplatek za odpad.“ Šumperk. Dostupné na <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/tiskove-zpravy/nove-narozene-deti-nebudou-platit-poplatek-za-odpad.html> (7. 1. 2017)

2.5 Strategický plán rozvoje města Šumperku 2014–2020

Klíčovým dokumentem města pro tvorbu politik je aktuální strategický plán. Zaměříme se nyní na klíčové informace, které v něm nalezneme v kontextu odlivu mladých lidí z města a vývoje počtu obyvatel. Již v úvodu dokumentu se dozvídáme o kontinuálním snižování se počtu obyvatel města od roku 1993. Jsou zde zpracovány tři varianty možného vývoje počtu obyvatel do roku 2030 – všechny počítají s klesající tendencí z hlediska dlouhodobého výhledu (do roku 2100).

Graf 8: Prognóza vývoje počtu obyvatel. Zdroj: Strategický plán rozvoje města Šumperka 2014-2020.⁴⁴

Strategie zpracovává SWOT analýzu, ze které dochází mimo jiné i k těmto východiskům:

„I přesto je ovšem v Šumperku nadprůměrná míra nezaměstnanosti, a to jak v celorepublikovém, tak i krajském srovnání. Především v důsledku této skutečnosti město ztrácí mladé lidi, kteří odcházejí za prací. Mladí lidé typicky odcházejí na vysokou školu, po jejím absolvování se ovšem do města nevracejí. Město proto stárne rychleji, než je celorepublikový i krajský průměr.“⁴⁵

Zpracovatel tedy upozorňuje na odliv mladých lidí (na základě zpracovaných dat), ale zároveň dále doplňuje:

„Na druhou stranu je ovšem možné zaznamenat velmi vysoká loajalita občanů s městem. Občané města jsou v Šumperku evidentně spokojeni – míra spokojenosti je

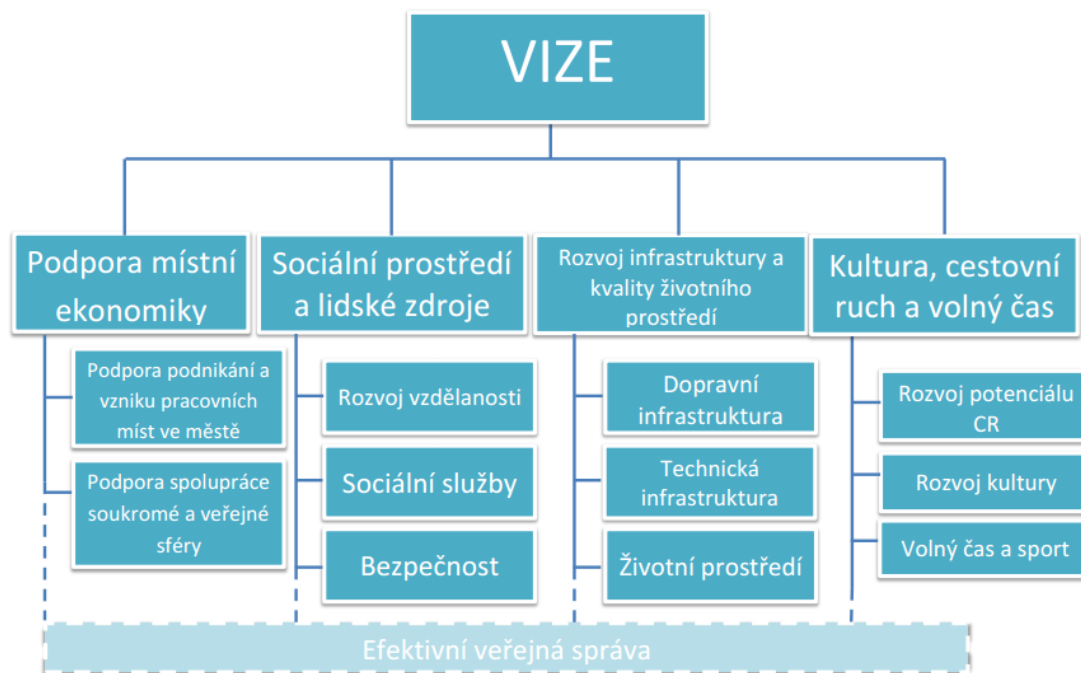
⁴⁴ HaskoningDHV. *Strategický plán rozvoje města Šumperka 2014–2020*. s. 13. Ke stažení na <https://www.sumperk.cz/filemanager/files/file.php?file=130564> (9.1.2017)

⁴⁵ Tamtéž, s. 134.

vyšší, než u srovnatelných měst (dle zkušenosti zpracovatele). Výraznou roli v této spokojenosti hraje pochopitelně geografická poloha města (především blízkost hor a příroda v okolí), občané ovšem oceňují rovněž kulturní a společenskou nabídku nebo stabilitu v rozvoji města. Tato skutečnost generuje silný potenciál návratu lidí, kteří dříve odešli za prací do větších měst, se založením rodiny (a možnostmi, které dnes poskytuje práce na dálku) ovšem přemýšlejí o návratu do města. Tento trend je již dnes možné kvalitativně zaznamenat, pro plné rozvinutí potenciálu je ovšem podmínkou, aby město poskytovalo vysoce kvalitní rezidenční služby, na které si lidé ve větších metropolitách zvykli.“⁴⁶

Výstupem celé strategie jsou priority a vize, které se však již odlivu mladých lidí přímo nevěnují. Zaměřují se sice na oblasti života města, které s odlivem mladých lidí souvisí, ale o problému již přímo nehovoří. Hlavní priority aktuální strategie jsou zpracovány formou následujícího diagramu:

Obrázek 3: Priority strategie města. Zdroj: *Strategický plán města Šumperka 2014–2020*⁴⁷

2.6 Identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst

Jak jsem již předeslala v úvodu práce, problematikou zmenšování měst se zabývá i Ministerstvo pro místní rozvoj. To nechalo v roce 2015 zpracovat metodiku pro

⁴⁶ HaskoningDHV. *Strategický plán rozvoje města Šumperka 2014–2020*. s. 134. Ke stažení na <https://www.sumperk.cz/filemanager/files/file.php?file=130564> (9.1.2017)

⁴⁷ Tamtéž, s. 138.

identifikaci příčin zmenšování obcí a měst. Považuji za užitečné v rámci vstupní analýzy podrobit město Šumperk této identifikaci i z důvodu shrnutí všech podstatných příčin procesu. Metodika přistupuje k zmenšujícím se městům se čtyřmi kroky: identifikace, klasifikace/typologizace, stanovení příčin zmenšování, a nakonec návrh k předcházení a řešení důsledků zmenšování.⁴⁸ Chtěla bych zdůraznit poslední krok, kde autoři zdůrazňují, že se věnují pouze řešení důsledků zmenšování, nikoliv odstranění příčin. Je to součástí přístupu, který se snaží nevnímat zmenšování měst jako degradující proces, ale snaží se k němu přistupovat pozitivně. V rámci tohoto přístupu pak vznikají na mezinárodní úrovni projekty jako Shrink Smart⁴⁹ a jiné. Pro identifikaci zmenšujícího se města metodika používá tato kritéria: „*Jako zmenšující se označuje město, jehož počet obyvatel se dlouhodobě zmenšuje, a to minimálně v posledních 5 letech, snížení počtu obyvatel je významné (tj. je velké riziko souvisejících negativních důsledků), a to minimálně o 3 % v posledních 5 letech.*“⁵⁰ Těmto kritériím Šumperk vyhovuje.

Dalším krokem je typologie města. Tu určují dva ukazatelé – pokles čtu obyvatel v předchozích pěti letech/růst zázemí (obce v okrese bez daného města v letech 2004–2014).⁵¹ Podle této typologie Šumperk spadá do kategorie Typ 1 – tedy dlouhodobé zmenšování města i zázemí⁵² (zázemím se myslí oblast odpovídající bývalým okresům). Podtypem je kategorie 1b, kde se zázemí snižuje o 0–3 %. Další typologie se zabývá polohou města. Podle té patří Šumperk do kategorie B. Příhraniční a horské oblasti.⁵³ Celé schéma identifikace zmenšujících se měst ze zmíněné metodiky přikládám v příloze (viz Příloha 1).

Metodika se zabývá identifikací příčin zmenšování měst, která se rozdělují do kategorií podle oblastí (ekonomické, sociální, environmentální a prostorové). Přímé ekonomické vlivy jsou následující (pokud není uvedeno jinak, výsledek je určen na základě údajů z předchozí analýzy):⁵⁴

Nadprůměrný počet nezaměstnaných ve městě	Ano.
---	------

⁴⁸ GaREP, spol. s.r.o.. *Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst*. Brno 2015. s. 6.

⁴⁹ „*The Governance of Shrinkage.*“ Shrink Smart. Dostupné na <http://www.shrinksmart.eu/> (19. 11. 2016)

⁵⁰ GaREP, spol. s.r.o.. *Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst*. Brno 2015. s. 7.

⁵¹ Tamtéž, s. 9.

⁵² Tamtéž

⁵³ Tamtéž, s. 11.

⁵⁴ Tamtéž, s. 15–16.

Volné pozemky/prostory pro podnikání ve městě	Ano – určeno na základě studia územního plánu města. ⁵⁵
Dobrá dopravní obslužnost	1) Ve vztahu k ekonomice (spojení na dálnice a rychlostní silnice) – ne příliš dobrá; 2) Ve vztahu k obyvatelstvu (počet spojů do větších i menších měst) – dostačující.
Kvalifikovaná pracovní síla ve městě	Chybí statistické údaje, ale dle celorepublikových statistik se dá usuzovat, že v regionu i ve městě chybí. ⁵⁶ Podle expertní znalosti vedoucí oddělení trhu práce z Úřadu práce Šumperk ⁵⁷ je ve městě i okolí vysoký nedostatek kvalifikované pracovní síly – zejména v technických oborech a ve stavebnictví. Příčinou podle ní není nedostatek škol technického zaměření, ale nízká popularita těchto oborů u studentů a jejich rodičů a stále se snižující prestiž podobných zaměstnání. Ke zlepšení situace dle jejího názoru nepřispívají ani učitelé místních základních škol, kteří děti od těchto povolání zrazují a dávají jim je za odstrašující příklad.
Technicky zaměřené SŠ/VŠ v regionu	Jsou dostupné (Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola Šumperk; Střední odborná škola Šumperk, Střední škola železniční, technická a služeb Šumperk; celkem asi 2000 studentů). ⁵⁸
Zájem investorů o město	Informace se mi nepodařilo získat.
Alespoň průměrné mzdy v regionu	Ne, mzdy v regionu jsou podprůměrné.

⁵⁵ „*Průmyslové plochy*.“ Územní plán města Šumperk. Dostupné na <http://apps.hfbiz.cz/apps/sumperk/prumysl/> (1. 1. 2017)

⁵⁶ „*Nedostatek kvalifikované pracovní síly*.“ ČNB. Dostupné na <http://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/nedostatek-kvalifikovane-pracovni-sily-1vubec-5nejvice-prumer/> (1. 1. 2017)

⁵⁷ Viz webové stránky ÚP Šumperk. <http://upcr.cz/urad-prace-163000#kontakty> (3. 1. 2017). Informace zjištěna při osobním rozhovoru s vedoucím pracovníkem ÚP.

⁵⁸ Holubcová, M. *Ročenka města Šumperk 2015*. Město Šumperk, 2016. s. 59. Ke stažení na <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/rocenka-mesta-sumperka.html> (30. 12. 2016)

Dobrá podnikatelská aktivita ve městě	Počet podnikatelských subjektů / Počet obyvatel × 1000; pro Šumperk 5 689 / 26 644 × 1000 = 213,51; Údaj pro ČR ve stejném období (k 31. 12. 2015) je přibližně 262,36; ve městě je tedy horší ekonomická aktivita, než je průměr ČR.
Dostupné pracovní příležitosti v okolních městech	Ano (aktuálně k 5. 1. 2017 úřad práce eviduje 564 volných pracovních míst v okrese Šumperk a 1 421 volných míst v okrese Olomouc).
Potenciál města pro rozvoj cestovního ruchu	Nutné posouzení experta z oblasti regionálního rozvoje nebo cestovního ruchu.

Z uvedených odpovědí nám v metodice vyjde (viz diagram v příloze – Příloha 2), že ekonomické příčiny smršťování Šumperka jsou tedy:

- 1) nedostatek pracovních míst,
- 2) odliv mladých/kvalifikovaných osob,
- 3) struktura pracovníků neodpovídá potřebám trhu práce,
- 4) nedostatek příležitostí pro podnikání, slabá kupní síla, pasivita obyvatel,
- 5) nedostatečná dopravní obslužnost,
- 6) špatná image města, nedostatečná propagace.

Možné sociální příčiny zmenšování měst se určují podle následujících ukazatelů. Prvním z nich je vysoká kriminalita, která se posuzuje na základě indexu kriminality:

Tabulka 12: Index kriminality ve vybraných regionech za rok 2016. Zdroj: Mapa kriminality.⁵⁹

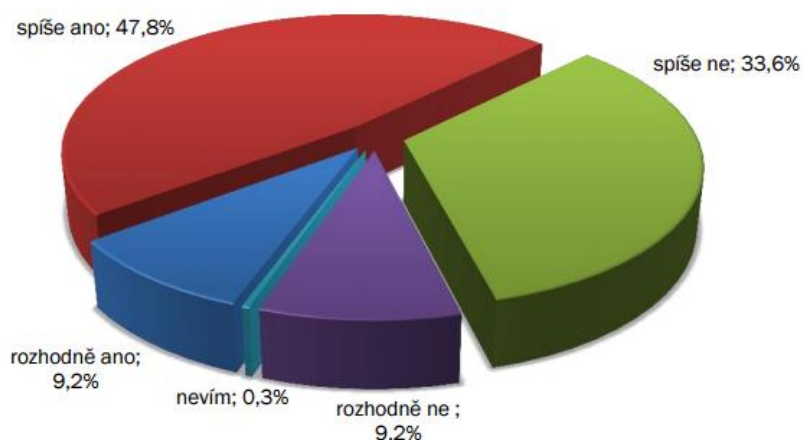
Index kriminality za rok 2016	
ČR	207,8
Olomoucký kraj	181,7
Šumperk	192,2

Jak vidíme z tabulky, index kriminality je v Šumperku nižší, než je průměr ČR. Dalším faktorem je pocit ohrožení u obyvatel. Tento údaj zjistíme ze sociologického šetření:

⁵⁹ Mapa kriminality. Dostupné na www.mapakriminality.cz.

Graf 9: Dotazníkové šetření vnímání pocitu bezpečí v Šumperku 2015. Zdroj: Město Šumperk.⁶⁰

Graf č. 1: Cítíte se bezpečně v okolí svého bydliště?

Většina obyvatel Šumperka se cítí v bezpečí nebo spíše bezpečně. Metodika se ptá i na existenci vyloučených lokalit ve městě. Nenašla jsem údaj přímo pro město Šumperk, ale pouze pro celý okres. V něm se nachází 10 vyloučených lokalit, ale počet vyloučených lokalit přímo ve městě Šumperku je zanedbatelný.⁶¹ Důležitým faktorem je nadprůměrný podíl nezaměstnaných ve městě – ten ve městě Šumperku je. Posledním faktorem je dostatečné množství vysokých a středních škol v okolí. Středních škol je dostatek, nicméně vysokých škol nikoliv (viz Analýza aktérů). Na základě těchto faktorů je tedy hlavní příčinou problému v sociální oblasti špatná image města, nedostatečná komunikace s obyvateli a vyšší výskyt sociálně patologických jevů.

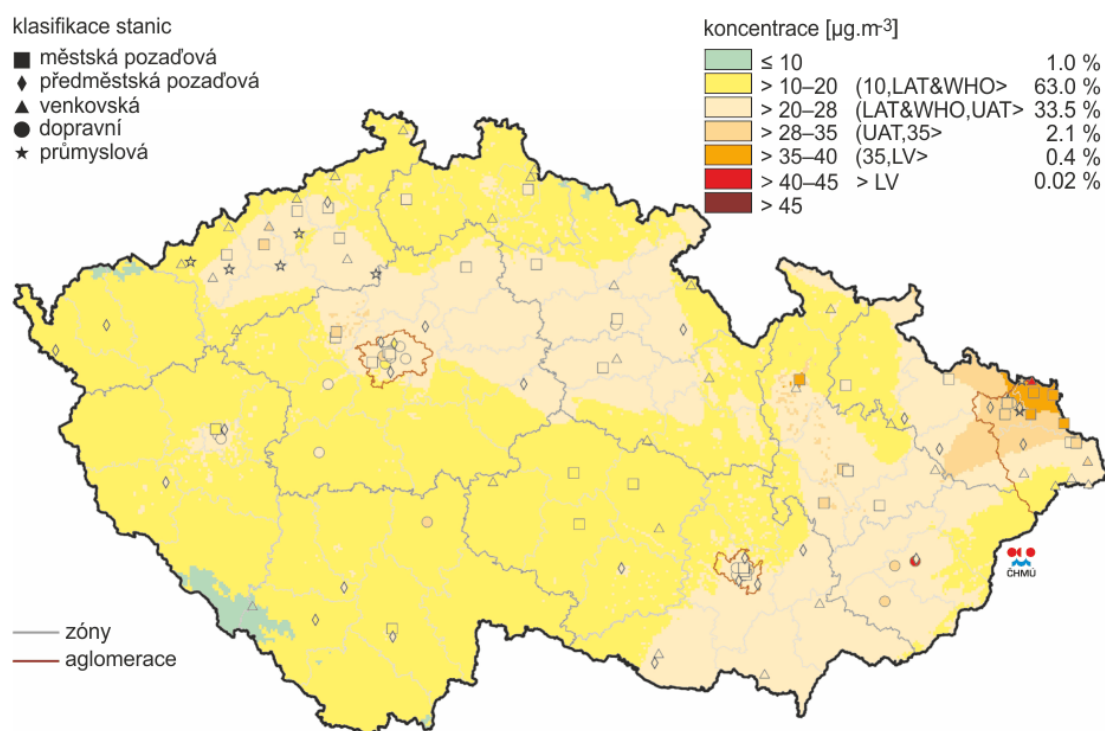
Další kategorií jsou environmentální faktory. Ty hodnotí kvalitu ovzduší ve městě, jež je v Šumperku zhoršená (znečištění ovzduší 20–28 mikrogramů na m³).⁶²

⁶⁰ Závěrečná zpráva dotazníkového šetření „*Vnímání pocitu bezpečí v Šumperku.*“ Říjen–listopad 2015. Ke stažení na <https://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/tiskove-zpravy/dotaznikove-setreni-vnimani-pocitu-bezpeci-ve-meste-sumperku.html> (15.1.2017)

⁶¹ „*Výskyt sociálně vyloučených lokalit – mapa.*“ Obce s rozšířenou působností. Dostupné na https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index2f08.html?page=iframe_orp (10. 2. 2017)

⁶² „*Pole roční průměrné koncentrace PM10, 2015.*“ ČHMÚ. Dostupné na <http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/15groc/gr15cz/png/oIV1-2.png> (11. 2. 2017)

Obrázek 4: Roční průměrná koncentrace PM₁₀ za rok 2015. Zdroj: ČHMÚ⁶³

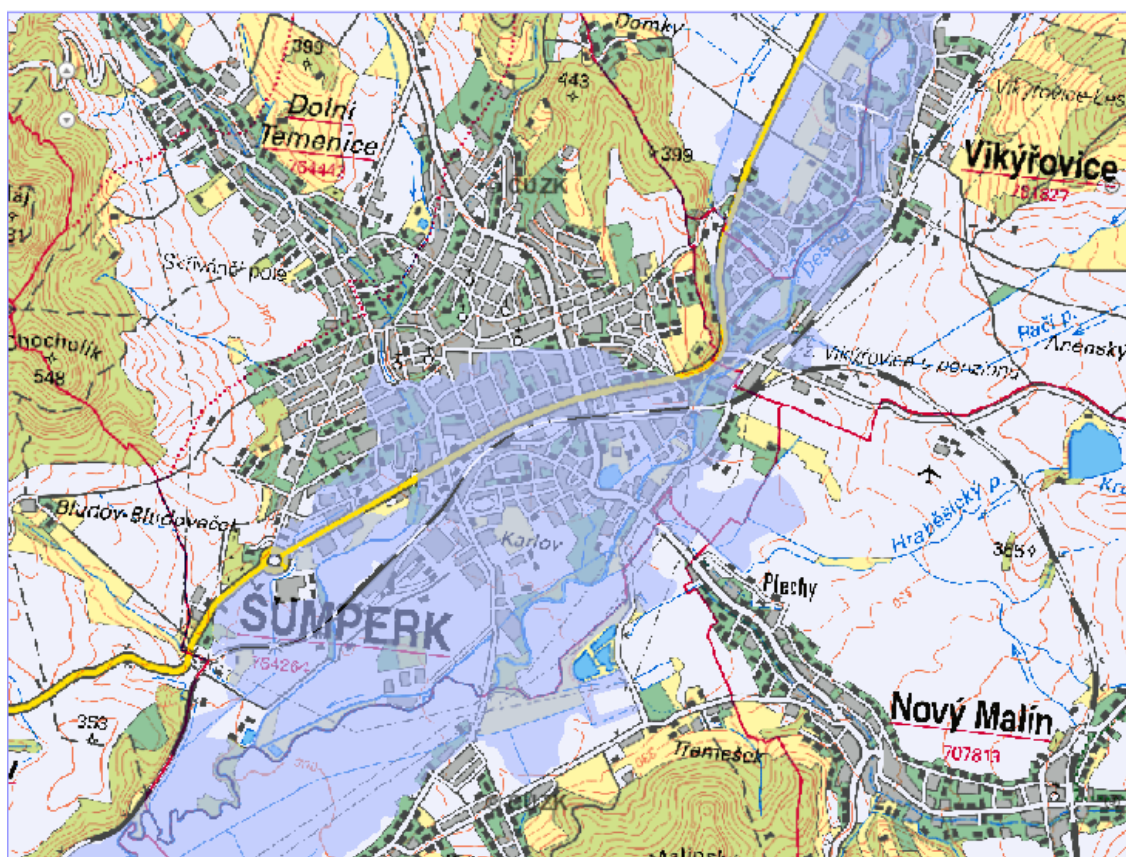
Obr. IV.1.2 Pole roční průměrné koncentrace PM₁₀, 2015

Dále se zjišťuje nadměrný hluk ve městě (ten není v Šumperku výrazně vyšší než průměr ČR⁶⁴) a rozloha záplavových území – ta v případě Šumperka zasahují podstatnou část města (viz mapa).

⁶³ „Pole roční průměrné koncentrace PM₁₀, 2015.“ ČHMÚ. Dostupné na <http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/15groc/gr15cz/png/oIV1-2.png> (11. 2. 2017)

⁶⁴ Hlukové mapy. Dostupné na <https://eregpublicsecure.ksrzis.cz/Registr/shm/> (11. 2. 2017)

Obrázek 5: Záplavová území stoleté vody. Zdroj: Výzkumný ústav vodohospodářský TGM⁶⁵

Posledním faktorem je existence ekologické nebo jiné zátěže ve městě. V Šumperku se nachází tři kontaminované oblasti: Severomoravská kasárna, SMP a.s., Uhelné sklady (viz mapa).

⁶⁵ „Prohlížečka záplavových území.“ Výzkumný ústav vodohospodářský. Dostupné na <http://www.dibavod.cz/70/prohlizecka-zaplavovych-uzemi.html> (11. 2. 2017)

Obrázek 6: Kontaminované oblasti. Zdroj: NIKM⁶⁶

Z uvedeného podle diagramu (viz příloha) vyplývá, že environmentální příčinou odlivu může být v případě Šumperka ohrožení zdraví z důvodu nízké kvality ovzduší.

Poslední kategorií jsou příčiny prostorové. Ty sledují poměr vystěhovaných a přistěhovaných lidí ve městě (dlouhodobě převládají odstěhovaní), přiměřenost cen bytů kvalitě a cenám v regionu (vyžaduje expertní znalost) nebo existenci částí města, které přestávají plnit svou funkci (např. úpadek služeb, brownfields, chátrání bytového fondu ad.) – zde je opět pro posouzení nutná expertní znalost. Dále se zjišťuje přibývajícím počet obyvatel v zázemí města (v případě přilehlých obcí je přibývajícím počet obyvatel vysoký, ale v rámci celého bývalého okresu není) a dostatek pozemků pro výstavbu rodinných domů (na základě vlastního studia územního plánu a nabídky v realitních kancelářích hodnotím dostupnost pozemků jako nedostatečnou). Dalším důležitým faktorem je cena pozemků ve městě v porovnání s cenami pozemků v zázemí. U této odpovědi záleží, kterou část Šumperka nebo kterou z obcí v zázemí sledujeme. Cena za 1 m² stavební parcely v centru Šumperka se v současnosti pohybuje kolem 1 600 Kč/m² (v městské části Na Vyhlídce dokonce ceny překračují 2 200 Kč/m²). V Novém Malíně

⁶⁶ „Národní inventarizace kontaminovaných míst.“ Kontaminace. Dostupné na <http://kontaminace.cenia.cz/> (11. 2. 2017)

je cena 800 Kč/m². Ostatní obce pak mají ceny ještě nižší.⁶⁷ Avšak ceny pozemků v oblasti Temenice (tedy stále Šumperk) se pohybují kolem 500 Kč/m², což je méně než v Novém Malíně a je to cena odpovídající dalším okolním obcím. Poslední bod se zabývá atraktivitou prostředí pro obyvatele – pro zhodnocení opět nemám dostatek informací (nutnost expertní znalosti).

Na základě uvedených skutečností vyplývá, že z prostorových příčin odlivu mladých lidí hrají největší roli suburbanizace, nadměrná cena pozemků v centru města a celkový nedostatek pozemků pro výstavbu (viz diagram identifikace prostorových příčin v příloze).

Pro přehlednost hlavních zjištění uvádím všechny příčiny v tabulce. Jedná se pouze o teoretické příčiny, které byly navrženy na základě univerzální metodiky. Jejich relevantnost se budu snažit potvrdit či vyvrátit výzkumem v empirické části. Navíc zde mohou chybět důležité lokální aspekty problému – metodika se zabývá pouze příčinami odlivu, které nutí lidi opustit město, a nezabývá se faktory, které je lákají do jiných měst. I tyto faktory mají na rozsah procesu zmenšování města vliv.

Tabulka 13: Shrnutí příčin zmenšování města Šumperka (na základě metodiky MPMR).

Zdroj: vlastní

Příčiny zmenšování města Šumperka (dle metodiky)			
Ekonomické	Sociální	Environmentální	Prostorové
Nedostatek pracovních míst	Špatná image města	Ohrožení zdraví z důvodu nízké kvality ovzduší	Suburbanizace
Odliv mladých/kvalifikovaných osob	Nedostatečná komunikace s obyvateli		Nadměrná cena pozemků v centru města
Struktura pracovníků neodpovídá potřebám trhu práce	Vyšší výskyt sociálně patologických jevů.		Celkový nedostatek pozemků pro výstavbu
Nedostatek příležitostí pro podnikání, slabá			

⁶⁷ Ceny odvozeny z hledání u většího množství reálních kanceláří, včetně osobní konzultace v šumperské realitní kanceláři (Delta Real), která v současnosti nabízí k prodeji stavební parcely ve městě (cena 1 600 Kč/m²). Pro představu nabídka stavebních parcel v okrese Šumperk na serveru SReality. Dostupné na <https://www.sreality.cz/hledani/prodej/pozemky/stavebni-parcely/sumperk> (15. 2. 2017)

kupní síla, pasivita obyvatel			
Nedostatečná dopravní obslužnost			
Špatná image města, nedostatečná propagace.			

2.7 Analýza aktérů

Pro dokončení vstupní analýzy ještě začlením analýzu aktérů veřejně politického problému. Ta bude užitečná pro lepší pochopení vazeb mezi aktéry a zmapování všech relevantních zúčastněných, kterých se problém dotýká.

V rámci analýzy aktérů bych nejprve analyzovala koncové příjemce veřejně politického problému, tedy jedince, kteří čelí negativním důsledkům problému.⁶⁸ Sem spadají občané města, kteří ve městě Šumperku zůstávají a přichází o své přátele, rodinu a osoby blízké. Také sem můžeme zařadit obchody a poskytovatele služeb ve městě, kteří kvůli menší kupní síle přichází o zisky, nebo zaměstnavatele na Šumpersku, kteří přichází o kvalifikovanou pracovní sílu. Problém má také negativní dopad na situaci v místních vzdělávacích zařízeních – nedostatek dětí ve školách, v zájmových kroužcích a snižující se úroveň výběrových středních škol.

Další kategorií aktérů jsou cílové skupiny, které by změnou svého jednání vyřešily problém koncových příjemců – sem spadají mladí lidé ze Šumperka, kteří město opouští. Protože je tato skupina rozmanitá, pojďme si ji detailněji rozebrat a rozdělit do několika skupin. První skupinou jsou studenti středních škol (do 20 let). Ti se teprve rozhodují, jaké si vyberou budoucí povolání, zda budou studovat vysokou školu a podobně. Jejich rozhodnutí úzce souvisí s tím, jestli po dokončení střední školy setrvávají ve městě Šumperku, či nikoliv. V Šumperku je totiž velmi omezená nabídka vysokoškolského studia (pobočka Vysoké školy Báňské – Fakulta strojní a Fakulta ekonomická; pobočka České zemědělské univerzity v Praze – Fakulta provozně ekonomická)⁶⁹ a většina mladých tak odchází za studiem vysoké školy do jiných měst. Tam si později vytvoří sociální vazby, naleznou práci a pro návrat do Šumperka se jich rozhodne jen část. Ti, kteří se nerozhodnou pro studium vysoké školy, pak zůstávají

⁶⁸ Potůček, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 104.

⁶⁹ Holubcová, M. *Ročenka města Šumperk 2015*. Město Šumperk, 2016. s. 60. Ke stažení na <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/rocenka-mesta-sumperka.html> (30. 12. 2016)

v Šumperku, nebo odchází za lépe placenou prací do větších měst nebo do zahraničí. Tuto skupinu tak charakterizuje proces rozhodování a velká škála možností budoucího vývoje. Druhou skupinou jsou lidé ve věku 20–24 let. Část z nich již studuje ve větších městech, část zůstává v Šumperku pracovat a někteří se rozhodnou pro založení rodiny. Tato věková skupina je z hlediska životního stylu hodně diverzifikovaná – rozdíly mezi studenty a pracujícími jsou markantní. Třetí skupinu tvoří lidé po 25. roku života. V této skupině už má většina jedinců dokončené vzdělání, vysokoškoláci se stávají ekonomicky aktivní, hledají si trvalé partnery a zakládají domov a rodinu. Tato skupina mladých lidí je v podstatě nejvíce klíčovou z hlediska odlivu lidí z města, protože se přímo rozhodují, zda si vybudují domov a pracovní zázemí v Šumperku, nebo město opustí. Podotýkám, že popisy skupin jsou pouze orientační a reálný stav nelze zcela zobecnit.

Problém se ale netýká jen samotných mladých lidí. Neuvedla jsem všechny aktéry, kteří se na situaci podílí – zaměřme se alespoň na pár dalších. Pokud předpokládáme, že k příčinám problému (na základě předchozí práce s metodikou) patří zejména nedostatky trhu práce a trhu s nemovitostmi, pak další aktéři jsou zejména:

- město Šumperk (respektive jeho vedení, a to konkrétně zastupitelstvo a jím volená Rada města a úřednický aparát správy města),
- podnikatelé a klíčový management největších firem na Šumpersku (zejména vedení největších podniků ve městě – Pars Nova, Ceramtec, Pramet, Urdiamant, TDK),
- poskytovatelé služeb (obchodníci, drobní živnostníci a další).

Úlohou města by mělo být aktivně komunikovat s dalšími aktéry (podnikatelé, mladí lidé) a snažit se na základě vhodně vedeného dialogu podnítit zaměstnavatele k tvorbě dalších pracovních míst nebo ke zlepšení podmínek zaměstnanců. Město by v tomto dialogu mohlo zaměstnavatelům na oplátku nabídnout benefity – rozšíření průmyslové zóny, levnější pronájmy prostor, posílení meziměstské dopravy a jiné. V oblasti stavebnictví, by mohlo město přispět například vhodně nastavenými výběrovými řízeními státních (městských) zakázek, ve kterých by upřednostňovalo místní firmy zaměstnávající místní občany.

Dialog města s občany by měl probíhat pomocí zvolených zastupitelů, kteří by měli shromažďovat podněty od obyvatel města k jeho lepšímu a cílenějšímu rozvoji. Zastupitelstvo pořádá otevřená jednání, jejichž celé záznamy jsou pro občany přístupné na webu města, a občané mohou na těchto jednáních i promluvit. Zastupitelstvo má díky tomuto systému možnost vysvětlovat občanům své kroky či různé nastalé situace

a občané mají možnost se k nim vyjadřovat, popřípadě dávat nové podněty k projednání. V analýze aktérů bychom neměli opomenout ty aktéry, kteří na odlivu mladých lidí ze Šumperka profitují. Do této skupiny můžeme zařadit menší okolní obce, které část odlivu obyvatel ze Šumperka absorbují. Kromě okolních vesnic sem patří i velká města, kam se především vysokoškoláci ze Šumperka stěhují za lepší práci.

3. Cíle a výzkumné otázky

Hned na úvod definuji stěžejní cíle práce a výzkumné otázky, na které se bude snažit práce za pomoci výzkumu odpovědět:

1. **Objasnit hlavní příčiny odlivu mladých lidí z města Šumperka.**

Prvním cílem mé práce je zjistit příčiny, které vedou mladé lidi k odchodu z města. Tyto důvody bych chtěla odhalit na základě vlastního sběru dat a vyhodnotit je v empirické části práce. Sociologický výzkum by měl být jednou z hlavních přidaných hodnot práce, protože obdobný sběr dat nebyl ve zkoumané populaci v daném rozsahu doposud proveden. Bude se zaměřovat na subjektivní důvody respondentů, které se pokusím přidat do kontextu již sesbíraných sekundárních dat v předchozí části práce.

2. **Vymezit, do jaké míry se na odlivu lidí podílí proces suburbanizace.**

Ze vstupní analýzy je patrné, že jednou z příčin odlivu mladých lidí z města je proces suburbanizace. Pro následnou definici politik je potřeba určit, jak masivní suburbanizace je a co ji zapříčiňuje. Čím větší podíl na procesu zmenšování suburbanizace má, tím větší prostor bude mít municipalita k reakci na odliv lidí (rozšířením obytné zóny, poskytování bytů apod.). Důležitou otázkou také je, zda je vůbec suburbanizace problémem pro město, nebo jestli se jedná o proces přirozený bez negativních dopadů.

3. **Zhodnotit minulé a současné politiky města, které se provedly za účelem zlepšení situace.**

Abych vytvořila vhodný návrh veřejně politických opatření, zaměřím se nejprve na opatření, která již byla v kontextu řešení problému provedena, a pokusím se zhodnotit jejich efektivitu a dopady.

4. **Formulovat návrhy opatření v kompetenci města, které by vedly k naplnění definovaných cílů.**

V rámci tohoto cíle chci navrhnout několik veřejně politických opatření, která by na základě dat získaných výzkumem měla přispět ke zlepšení situace ve městě. Navrhovaná řešení budu konzultovat i s některými klíčovými aktéry problému.

Výzkumné otázky:

1. Jaké jsou hlavní příčiny snižování počtu obyvatel města Šumperka?
2. Jaké jsou hlavní důvody vedoucí mladé lidi k odchodu z města? Proč někteří ve městě zůstávají?
3. Lze s odlivem mladých lidí bojovat na úrovni politiky města? Pokud ano, jakými kroky může vedení města současný trend zvrátit?

Tabulka 14: Shrnutí výzkumných cílů, otázek, sběru dat a využitých výzkumných metod.

Výzkumný problém: identifikace stěžejních příčin odlivu mladých lidí z města Šumperka, zhodnocení dosavadních politik města k omezení negativního demografického trendu a následný návrh možných politik vedoucích ke zlepšení současné situace.			
Výzkumné cíle	Výzkumné otázky	Data	Metody
Objasnit hlavní příčiny odlivu mladých lidí z města Šumperka.	Jaké jsou hlavní příčiny snižování počtu obyvatel města Šumperka?	Vlastní sociologický výzkum – dotazníkové šetření; rozhovory s mladými lidmi (s těmi, co město opustili, a s těmi, co zůstávají); statistická data (ve vstupní analýze).	Tematická analýza, institucionální analýza, obsahová analýza dat.
	Jaké jsou hlavní důvody vedoucí mladé lidi k odchodu z města? Proč někteří ve městě zůstávají?		
Vymezit, do jaké míry se na odlivu lidí podílí proces suburbanizace a zhodnotit, zda má suburbanizace negativní dopady na samotné město Šumperk.		Vlastní sociologický výzkum; rozhovory; demografické údaje (Šumperk, okolní obce).	
Zhodnotit minulé a současné politiky města, které se	Lze s odlivem mladých lidí bojovat na úrovni politiky města? Pokud	Dokumenty města (vyhlášky, zápisy z jednání)	Diskursivní analýza, institucionální analýza.

provedly za účelem zlepšení situace.	ano, jakými kroky může vedení města		
Formulovat návrhy opatření v kompetenci města, které by vedly k naplnění definovaných cílů.	současný trend zvrátit?		Strom cílů.

4. Teoretická východiska a výzkumné metody

V této kapitole zmíním klíčové teoretické koncepty, které představují současnou úroveň poznání problému a napomohou k lepšímu objasnění sociálních a veřejně politických procesů souvisejících s odlivem mladých lidí z města. Dále stručně přiblížím výzkumné metody, které budu používat v empirické části práce.

4.1 Teoretická východiska

Podkapitoly budou věnované push-pull teorii, pomocí které vysvětlím hlavní faktory ovlivňující rozhodnutí lidí zůstávajících v Šumperku nebo těch, co město opouští. Na základě teorie suburbanizace se pokusím objasnit principy, jež vedou lidi ke stěhování ze Šumperka do okolních obcí. Nakonec se zaměřím na teorii veřejně politických cyklů pro lepší orientaci ve veřejně politickém procesu města a k lepšímu zaměření doporučení následných kroků politik. Protože je veřejná politika multioborovou disciplínou, zaměřím se i na teorie z jiných oborů – s ohledem na téma práce hlavně na odvětví regionálního rozvoje a geografie. Podstatnými informacemi z oblasti těchto oborů se budu zabývat v podkapitole Urban shrinkage.

4.1.1 Push-pull teorie

Push-pull model je jedna z mnoha migračních teorií, která vysvětluje migraci na základě tzv. push a pull faktorů. Push faktory jsou takové, které nutí migranty opouštět dané území – česky faktory tlaku. Naproti nim působí pull faktory, které naopak lákají lidi lepšími životními podmínkami – faktory tahu. Teorie byla představena v 60. letech 20. století Bogueem a později ji více rozpracovali Lee a Jansen (Lee, 1966, Jansen, 1969).⁷⁰ Lee sestavil výčet push a pull faktorů. Push faktory jsou následující:

- *„nedostatek pracovních míst*
- *málo příležitostí v mnoha ohledech*
- *špatná zdravotní péče*
- *ztráta bohatství*
- *diskriminace*
- *znečištění*
- *špatné podmínky bydlení*

⁷⁰ Palát, Michal. Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. In *XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. s. 710.

- *válka*
- *primitivní podmínky*
- *přírodní katastrofy*
- *rozšiřování pouští*
- *hladomor*
- *sucho*
- *nedostatek politické nebo náboženské svobody*
- *politické obavy nebo pronásledování*
- *vyhrožování smrtí*
- *zastrašování*⁷¹
- z dnešních faktorů můžeme přidat ještě vysokou nezaměstnanost a nízké mzdy.

Pull faktory pak sestavil následovně:

- *„pracovní příležitosti*
- *lepší životní podmínky*
- *politická a náboženská svoboda*
- *lepší zdravotní péče*
- *vzdělávání*
- *průmysl*
- *atraktivní podnebí*
- *bezpečnostní důvody*
- *rodinné vazby.*⁷²

Samozřejmě některé z daných faktorů nejsou z hlediska současné situace v ČR vůbec relevantní (válka, náboženská svoboda, hladomor...). Naopak některé faktory nám mohou chybět. Vzhledem k současné situaci a životnímu stylu mladých lidí, bych ještě doplnila následující faktory:

Tabulka 15: Push a pull faktory v Šumperku. Zdroj: vlastní

Push faktory	Pull faktory
Nedostatečná infrastruktura v Šumperku a okolních obcích.	Snazší dostupnost bydlení.

⁷¹ Palát, Michal. Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. In *XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. s. 710.

⁷² Tamtéž.

Nedostatečná nabídka trhu s nemovitostmi.	Větší nabídka zboží a služeb.
Málo možností osobního rozvoje (kulturní vyžití, kurzy, další vzdělávání...).	Více možností seberealizace.

Přestože se push-pull teorie již dnes k objasnění mezinárodní migrace příliš nepoužívá (zejména pro svou mechanickou povahu a nedostatečnou komplexnost), pro potřeby této práce ji považuji za dostatečnou. S teorií budu pracovat zejména při sestavování sociologického výzkumu, kdy se na základě odpovědí respondentů budu snažit zjistit hlavní push a pull faktory, které jsou důvodem k odchodu mladých lidí z města. Pokud se mi podaří vyzkoumat reálné faktory, přispěje zjištění k sestavení relevantních a efektivních nástrojů k řešení problému.

4.1.2 Teorie suburbanizace

Protože se v rámci práce zabývám suburbanizací, která se dle mého názoru podílí na poklesu obyvatel města Šumperka výraznou měrou, je vhodné přiblížit její teoretický rámec a vysvětlit hlavní zákonitosti tohoto jevu. V českém prostředí se suburbanizaci věnuje například Luděk Sýkora. Suburbanizace je proces rozptýleného osídlování krajiny v okolí měst (v jejich tzv. zázemí), které je spjato s nižší hustotou osídlení, výstavbou rodinných domů se zahradou nebo specifickými typy komerčních a průmyslových zón.⁷³ Suburbanizace se od rozšiřování centra města (urbanizace) liší tím, že mezi centrem a suburbiem se nachází nezastavěné plochy. Centrum a periferie jsou tedy prostorově odděleny, ale zároveň jsou mezi sebou velmi silně spjaty funkčně. Časem se ale může stát, že suburbia splynou s centrem původních měst. Proces suburbanizace se začal vyvíjet s rozvojem dopravy – když přestalo být nezbytné bydlet v docházkové vzdálenosti od zaměstnání. První vlna přišla s rozvojem železniční dopravy v 18. století a největší rozmach způsobilo rozšíření osobních automobilů.

Proces suburbanizace s sebou přináší řadu průvodních jevů, které ovlivňují životní podmínky v daném místě. Některé mohou mít značně negativní dopady, a proto by měla být suburbanizace od počátku dobře sledována a řízena veřejně politickým procesem tak,

⁷³ Sýkora, Luděk. Suburbanizace a její společenské důsledky. In *Sociologický časopis*. 2003, Vol. 39, No. 2. s. 219.

aby nedocházelo k nevratným škodám na životním prostředí, udržitelnosti krajiny nebo i na sociální situaci v dané oblasti.⁷⁴

Situace, která se odehrává v Šumperku a okolních obcích (zejména pak v Novém Malíně), je typickým příkladem suburbanizace. Rychlý nárůst počtu obyvatel v obci Nový Malín je z velmi podstatné části zapříčiněn lokální migrací. V Novém Malíně za posledních 15 let vzniklo několik v podstatě satelitních oblastí, které vyrostly „na zelené louce“. Cílem práce není posoudit, jak se suburbální oblast vyvíjela, ale upozornit na samotný proces suburbanizace v oblasti, zjistit, jak se tento proces podílí na odlivu mladých lidí z města Šumperka, a případně v závěru doporučit, jak by s tímto problémem mělo město pracovat. Nabízí se také otázka, proč suburbanizace zapříčiňuje pohyb obyvatel směrem do okolních vesnic (Nový Malín) namísto okrajových oblastí města Šumperka (Horní Temenice), jestli má tento proces na starý Šumperk negativní dopady a jestli je to tedy pro město veřejně politický problém. Na vnímání suburbanizace se zaměřím i v rámci sociologického výzkumu.

4.1.3 Teorie veřejně politického procesu

Z oblasti teorií veřejné politiky se budu opírat o teorii veřejně politického procesu. Ta nám pomůže zorientovat se v systému procesů veřejné politiky, které probíhají na úrovni města Šumperka a určit, ve které fázi veřejně politického cyklu se problém odlivu mladých lidí nyní nachází. Navíc mi poslouží při sestavování návrhů veřejných politik v závěru práce.

Budu pracovat s fázovým modelem veřejně politického cyklu, a to konkrétně s čtyřfázovým modelem (Howlett, Ramesh 1995). Tento model je z modelů veřejně politického procesu nejjednodušší a využívá se hlavně při výuce, nicméně pro potřeby mého výzkumu ho považuji za dostatečný, protože jeho uplatnění se nachází právě při přípravě a realizaci veřejně politické strategie nebo programu.⁷⁵

Podle zvoleného modelu je možné veřejně politický proces rozdělit na čtyři fáze. První fází je vymezování a uznávání veřejně politického problému. Přesné vymezení problému bývá často obtížné a jeho špatná analýza může vést ke špatným řešením. Pokud chceme správně určit veřejně politický problém, je nutné si uvědomit, že pojetí veřejně politického problému se liší od problému sociálního. Hlavním rozdílem mezi těmito

⁷⁴ Sýkora, Luděk. Suburbanizace a její společenské důsledky. *Sociologický časopis*. 2003, Vol. 39, No. 2. s. 220.

⁷⁵ Potůček, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 89.

problémy je, že problém veřejně politický by měl mít reálné řešení (například veřejně politické opatření), které však zatím není realizované. V případě města Šumperka je takovým problémem právě odliv mladých lidí. Město tento problém uznalo tím, že například po posledních volbách do městského zastupitelstva ustanovilo Komisi 132 Rady města, jejíž náplní je právě řešení otázky odlivu mladých lidí. Navíc se o odlivu mladých z města zmiňuje *Strategický plán rozvoje města Šumperku 2014–2020* (kapitola 2.6). Město tedy již do jisté míry prošlo fází vymezování a uznávání problému. V empirické části práce se však budu zabývat otázkou, jestli je problém vymezen natolik přesně, aby se s ním dalo přejít do další fáze cyklu a aby se dal problém efektivně řešit.

Ve druhé fázi probíhá rozhodování ve veřejné politice a formulace veřejných politik. Proces rozhodování ve veřejné politice je složitý a lze v něm uplatnit různé postupy a teorie (například teorii vetujících hráčů, teorii řízení, teorii managementu a další). V rozhodování aktérů se projevují jejich zájmy, hodnoty i strategie. Hlavními aktéry rozhodování ve veřejné politice jsou v demokratických systémech politici, úředníci a odborníci.⁷⁶ Kromě těchto aktérů mohou do procesu rozhodování vstupovat i aktéři další – zástupci zájmových skupin, občanské elity, lobbisté a jiní.⁷⁷ V případě města Šumperka budou hlavními aktéry rozhodování Zastupitelstvo města, Rada města a starosta (a 1. a 2. místostarosta). Analýze ostatních aktérů jsem se věnovala v předchozí kapitole (kapitola 2.8). Z hlediska řešeného problému se město Šumperk již několikrát dostalo do této fáze. Již navrhovaná řešení problému rozeberu podrobněji v empirické kapitole.

Třetí fáze veřejně politického procesu se věnuje implementaci veřejné politiky čili uskutečňování, realizace politik. K jejich analýze nám mohou pomoci modely implementace – mezi nejhlavnější patří model autoritativní, participativní, model koalic aktérů a model kulturní změny (procesu učení).⁷⁸ Samotný proces implementace pak lze rozdělit do dalších čtyř fází. Nejprve je zapotřebí rozhodnutí o implementátorovi, který přebírá zodpovědnost za realizaci veřejné politiky,⁷⁹ poté je třeba navrhnout implementační projekt s ohledem na politickou průchodnost. Následuje samostatná realizace projektu, s ní související průběžná kontrola a hodnocení průběhu implementace či případné řešení vyvstalých problémů.⁸⁰

⁷⁶ Potůček, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 104.

⁷⁷ Tamtéž.

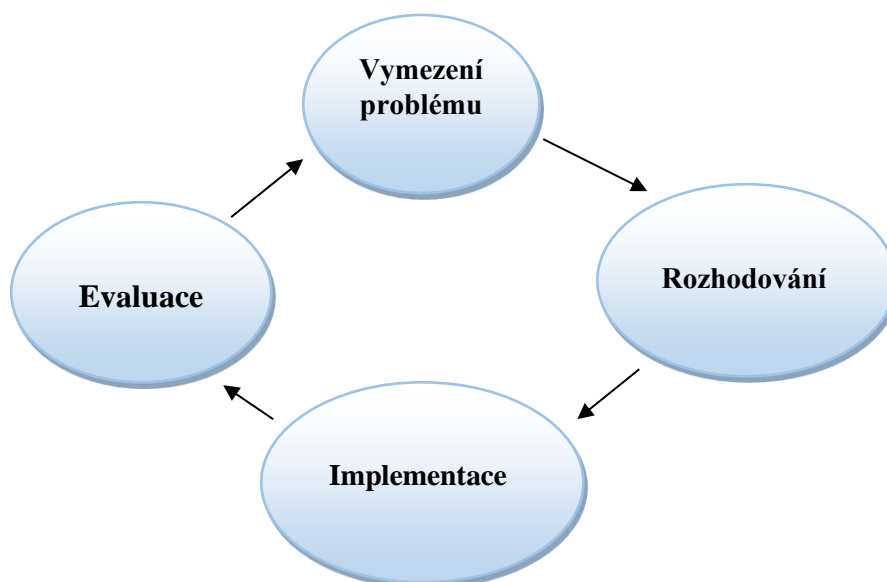
⁷⁸ Tamtéž, s. 113.

⁷⁹ Tamtéž, s. 118.

⁸⁰ Tamtéž, s. 119.

Poslední fází veřejně politického procesu je hodnocení veřejných politik. To je nezbytné provádět i v průběhu předchozích fází procesu. Použité metody hodnocení se odvíjí od fáze veřejně politického procesu – při formulaci veřejných politik používáme metody *ex ante* (předběžné hodnocení), při implementaci metody průběžné kontroly a při hodnocení realizovaných politik používáme metody *ex post*.⁸¹ Tyto metody pak mohou být založeny na ekonomických hodnotách (nákladově-výstupové metody) nebo zkoumající komplexněji dopady politik (například metody hodnocení dopadů).⁸² Po evaluaci můžeme dospět k závěru, že problém nebyl zcela vyřešen nebo že se objevil problém nový a celý cyklus se tak může opakovat.

Obrázek 7: Fáze veřejně politického procesu. Zdroj: vlastní

4.1.4 Urban shrinkage

Pro potřeby práce považuji za užitečné věnovat se i pojmu tzv. „smršťování“ měst. České označení procesu urban shrinkage totiž není doposud v odborné terminologii zakotveno. Pojmu se věnují ostravští sociologové Petr Rumpel a Ondřej Slach. Ti jej překládají jako „smršťování měst“ a používají jej tak ve svých odborných článcích, nicméně sami uvádí, že označení nemusí být správné a vyzývají k odborné diskusi.⁸³

⁸¹ Potůček, Martin. *Veřejná politika*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 132.

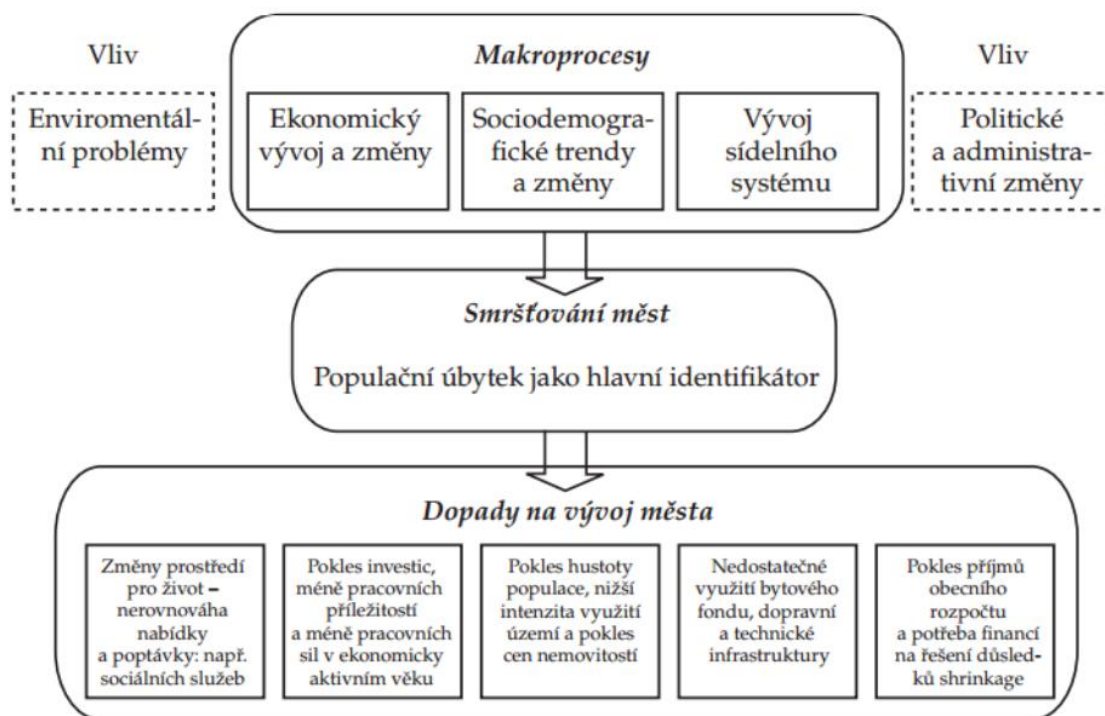
⁸² Tamtéž, s. 135.

⁸³ Rumpel, Petr. Slach, Ondřej. „Je Ostrava „smršťujícím se městem“?“, In *Sociologický časopis/Czech social Review*. 2012/1/1 s. 859-878.

Pojmy urban shrinkage nebo také shrinking cities označují pokles počtu obyvatel ve městech a s ním související průvodní jevy.⁸⁴ Důležité je, že zmínění autoři upozorňují, že význam daného pojmu nemusí být nutně vnímán negativně. Proces smršťování vnímají jako přirozený, v současnosti velmi rozšířený jev, a vidí v něm nové výzvy a příležitosti pro středně velká města v otázce, jak se s ním vypořádat. Přestože český pojem zatím není zcela ukotvený, budu jej v práci používat.

Charakteristiky, podle kterých můžeme město označit za smršťující, jsou různé. Problematikou se ze zahraničních vědců zabývají profesor Thorsten Wiechmann nebo Cristina Martinez-Fernandez. Wiechmann definuje smršťující se města následovně: „Smršťující se město je hustě osídlená městská oblast s minimálním počtem obyvatel 10,000, které čelilo úbytkům populace ve větší míře v období více než dvou let a prochází ekonomickou transformací s některými příznaky strukturální krize.“⁸⁵ Rumpel a Slach sestavili model hlavních makro příčin smršťování měst a jejich důsledků.

Obrázek 8: Model příčin smršťování měst. Zdroj: Rumpel, Petr; Slach, Ondřej. Shrinking Cities in Central Europe⁸⁶

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Reichová, Vendula. Ekonomické faktory smršťování měst v Česku. In *Výroční konference České geografické společnosti*. s. 217–226. Ostrava, 2016.

⁸⁶ Rumpel, Petr; Slach, Ondřej. Shrinking Cities in Central Europe. In *Transitions in Regional Science – Regions in Transition: Regional research in Central Europe*, Publisher: Wolters Kluwer, s. 144. Předklad je převzat z: Reichová, Vendula. Ekonomické faktory smršťování měst v Česku. In *Výroční konference České geografické společnosti*. s. 218.

Hlavní socioekonomické makro procesy zapříčiňující smršťování jsou podle autorů deindustrializace a ji doprovázející ztráta pracovních míst, snížení přirozeného přírůstku a s ním spojené stárnutí populace a také již zmíněná suburbanizace.⁸⁷ Důležitým znakem smršťování měst je i fakt, že vylidňující se oblasti opouští nejčastěji mladí lidé s vyšším vzděláním, kteří jsou mobilnější a snadněji se uplatní ve větších městech nebo v zahraničí. Smršťující se města musí čelit řadě negativních důsledků tohoto procesu – neúměrné stárnutí populace, fiskální problémy města, nedostatek kvalifikované pracovní síly, nerovnováha trhu s realitami, opuštěné stavby (bytové domy, výrobní haly a další), vznik sociálně vyloučených lokalit na starých sídlištích a ve vylidňujících se oblastech města, zvyšující se počet cizinců a minorit hledajících levné místo k žití.⁸⁸ Zaměříme-li se na město Šumperk, některé negativní dopady jsou zde na první pohled patrné – stárnutí populace, nedostatek kvalifikované pracovní síly, problémy na trhu s realitami. Realitní trh v Šumperku nevykazuje přesně tytéž problémy, které popisují Rumpel a Slach (snížování cen nemovitostí z důvodu převisu nabídky nad poptávkou), ale nastává zde zajímavá situace, kdy ceny nemovitostí v centru města rapidně rostou (pozemek v lukrativní části města Na Vyhlídce se v současnosti pohybuje v cenách 2 200 Kč za m², pozemky v části města Temenice jsou nabízeny za cenu 500 Kč za m², tedy za cenu odpovídající okolním obcím, které jsou od Šumperka vzdálenější, ale přesto neprodejně. Pro představu – ceny pozemků ve vzdálenějším Novém Malíně se pohybují v cenové hladině 750 Kč za m² a v nabídkách realitních kanceláří dlouho nevydrží.⁸⁹

4.2 Výzkumné metody

V této podkapitole přiblížím výzkumné metody, se kterými budu v rámci výzkumu pracovat. Výzkum bude pojatý formou průřezového výzkumného designu – tedy zaměřený na zkoumání fenoménu v jeden časový okamžik a pro jedno časové

⁸⁷ Rumpel, Petr; Slach, Ondřej. Shrinking Cities in Central Europe. In *Transitions in Regional Science – Regions in Transition: Regional research in Central Europe*, Vydavatel: Wolters Kluwer, s. 142–155.

⁸⁸ Tamtéž, s. 146.

⁸⁹ Ceny uvedeny na základě současné nabídky cen nemovitostí na webovém serveru <https://www.sreality.cz/hledani/prodej/pozemky/sumperk> (22. 3. 2017) a jeho sledování v horizontu měsíců.

období.⁹⁰ Tomuto v rámci tohoto výzkumného plánu budu pracovat s následujícími metodami.

4.2.1 Empirická evidence

Jelikož je problematika odlivu mladých lidí ze Šumperka málo zpracovaná a ve městě nebyl doposud proveden žádný rozšířený sběr na toto téma, bylo nezbytné data získat vlastním šetřením. Sběr primárních dat bude probíhat na základě sociologického výzkumu prostřednictvím dotazníkového šetření. Další poznatky získám formou rozhovorů s některými klíčovými aktéry problému (s Ondřejem Polákem, zaměstnankyní Úřadu práce v Šumperku, s několika mladými lidmi, kteří město opustili, a s těmi, kteří ve městě zůstali). Ke sběru dat tedy budu využívat metod dotazování. Důvody a výhody, které mě vedly ke zvolení uvedených metod sběru dat, uvádím v tabulce:

Tabulka 16: Výhody a nevýhody rozhovorů a dotazníkového šetření. Zdroj: vlastní.

Dotazníkové šetření	Rozhovory
Velké množství respondentů – zjištění názorů různých sociálních skupin respondentů.	Větší flexibilita kladení otázek a reakcí na odpovědi respondenta.
Široký dosah šetření při sběru dat prostřednictvím internetu.	Větší prostor, který mohu věnovat expertům na jejich vyjádření.
Uniformita otázek – jejich následné jednodušší zpracování.	Osobní kontakt s respondenty, nutnost jejich zamyšlení nad problematikou odlivu mladých lidí.
Podobné šetření zatím nebylo provedeno ve městě provedeno.	
Zvýšení povědomí o problematice ve městě a podnět k zavedení diskuse.	

Dotazníkové šetření

Hlavním zdrojem primárních dat výzkumu bude již zmíněné dotazníkové šetření. Detailní popis výzkumu je uveden v empirické části práce. Dotazníkové šetření bude zaměřeno kvantitativně, přičemž u jedné ze dvou zkoumaných skupin populace nebude

⁹⁰ Nekola, Martin; Geissler, Hana a Mouralová, Magdalena. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011. s. 53.

možné zajistit reprezentativnost vzorku tak, aby vzorek kopíroval cílovou populaci ve vybraných charakteristikách (věk, pohlaví, vzdělání atd.).⁹¹

Rozhovory

Rozhovory budou sloužit ke kvalitativnímu zkoumání problému. Budou vedeny polostrukturovanou formou – pro dotazované budu mít připraven soubor několika stěžejních otázek, na které budu chtít dostat odpověď. Dále se budu respondentů podle potřeby doptávat na konkrétní detaily. Rozhovory budu zaznamenávat na záznamové zařízení a následně přepisovat. Kompletní přepisy rozhovorů uvedu v příloze práce.

4.2.2 Metody práce s daty

Hlavními výzkumnými metodami práce s daty, se kterými budu v práci operovat, jsou tematická analýza, institucionální analýza, obsahová analýza a diskursivní analýza. Pro sestavení návrhu řešení problému použiji heuristickou metodu stromu cílů. Tyto metody stručně uvedu v následujících odstavcích. Konkrétní postupy práce s nimi budou představeny v empirické části práce.

Statistická analýza

Statistická analýza bude použita pro zpracování dat z dotazníkového šetření. Budu používat především popisnou analýzu – tedy statistické zpracování dat, jehož výstupem jsou grafy a tabulky, popřípadě kartogramy. Se statistickým zpracováním dat z dotazníků mi také pomůže software SPSS.

Tematická analýza

Tematická analýza patří společně s obsahovou a diskursivní analýzou mezi výzkumné metody, které se snaží nalézt společné znaky a charakteristiky v primárních datech (rozhovorech, novinových článcích a jiných) a kladou přitom velký důraz na roli výzkumníka. Výzkumník musí dané problematice rozumět v širším kontextu a snažit se nalézt společné prvky a znaky v datech, která má k dispozici. Já použiji tematickou analýzu při vyhodnocování otevřených otázek dotazníku (těch otázek, které se budou týkat push a pull faktorů) k tomu, abych dokázala jasně určit hlavní motivy odchodu mladých lidí z města. Tematická analýza mi bude napomáhat k řešení tohoto problému společně s dalšími metodami (viz níže).

Institucionální analýza

⁹¹ Nekola, Martin; Geissler, Hana a Mouralová, Magdalena. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011. s. 54.

Odliv lidí z menších měst se v Evropě začal projevovat v 80. letech. V zemích střední a východní Evropy se tento proces objevuje až od 90. let 20. století. Pozdější nástup tohoto sociálního trendu je bez pochyb spojen s přeměnou politického režimu bývalých komunistických zemí. Lze tedy říci, že současný problém u nás odstartoval významnou institucionální změnou. Z toho důvodu jsem pro výzkum při hledání důvodů smršťování města zvolila analýzu institucí a institucionální teorii. Za pomoci institucionální analýzy bych chtěla prozkoumat veřejně politické dokumenty města (analýza formálních institucí) a analyzovat rozhovory s hlavními aktéry (neformální instituce).

Vnímání samotného pojmu instituce se v podání teoretiků různí. V jeho pojetí nepanuje jednoznačná shoda. V obecné rovině jsou instituce soubor společností nastavených pravidel, která ovlivňují a limitují chování jedinců.

Obsahová analýza dat

Tato metoda se využívá pro systematickou a objektivní analýzu lidské komunikace (formou dopisů, deníků, novinových článků, knih, webových stránek, audio či video záznamů, fotek, kreseb, odpovědí na otevřené otázky v dotazníku atd.).⁹² V práci ji použiji právě pro vyhodnocení otevřených otázek dotazníkového šetření a pro analýzu odpovědí respondentů, se kterými povedu osobní rozhovory. Prostřednictvím této metody se budu snažit zjistit z dotazníků hlavní příčiny odlivu mladých lidí, push a pull faktory této migrace a nalézt stěžejní oblasti, ve kterých respondenti spatřují nedostatky města Šumperka.

Diskursivní analýza

Diskursivní analýza je jednou z metod v rámci analýzy politik, která pomáhá zkoumat a vysvětlit dynamiku politických procesů.⁹³ Tato metoda pracuje s diskursem ve veřejném prostoru, zájmovými skupinami aktérů, jejich vnímáním klíčových událostí a dalších aspektů, na základě kterých vysvětluje formulace a způsob implementování konkrétních politik. Samotný pojem diskurs „je chápán jako souhrn postojů, argumentů, symbolů, rituálů a tvrzení, jenž utváří praktiky vnímané v určitém společenství jako přirozené, správné či smysluplné.“⁹⁴ V rámci výzkumu budu s touto metodou pracovat

⁹² Veselý, Arnošt; Nekola, Martin (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2007. s. 187.

⁹³ Nekola, Martin; Geissler, Hana a Mouralová, Magdalena. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011. s. 64.

⁹⁴ Tamtéž, s. 66.

při hodnocení dosavadních politik města Šumperka, které byly provedeny nebo navrženy v souvislosti s řešením problému odlivu mladých lidí. Budu analyzovat převážně diskurz veřejně politických dokumentů města, strategických dokumentů a obraz problému v lokálních zpravodajských médiích. Použiji také část sociologického výzkumu, kde se budu respondentů dotazovat na jejich spokojenost s politikou města v oblasti odlivu mladých lidí a na jejich vnímání zkoumaného problému. Cílem diskursivní analýzy není hodnocení postojů jednotlivých zájmových skupin (města a občanů), ale zjistit za jakých okolností a kým byla prosazena nebo neprosazena politika týkající se odlivu mladých lidí.

Strom cílů

Strom cílů není metodou práce s daty, ale spíše heuristickou technikou, respektive nástrojem, který se používá při logickém hledání cílové situace, které chceme ve veřejné politice dosáhnout. Výsledkem této úvahy je stromový diagram, v němž jsou cíle seřazeny v různých rovinách – od všeobecných až po konkrétní (primární) cíle.⁹⁵ U této metody uvedu i stručný postup při sestavování stromu cílů:⁹⁶

1. Jasně definovat problém, který chceme řešit.
2. Najít cíle a jejich varianty pomocí heuristických metod (SWOT analýza, strom problémů, brainstorming atd.).
3. Stanovit cíl nulté úrovně (nejobecnější – např. „Zastavit odliv mladých lidí z města“).
4. Dekomponovat a hierarchizovat nultý cíl až na podcíle. Cíle musí být realistické a eticky obhajitelné, je třeba brát v úvahu i časový horizont jejich realizace.
5. Určit evaluační kritéria pro jednotlivé cíle.
6. Stanovit časový harmonogram implementace.

Strom cílů bude sestaven na konci práce na základě všech zjištěných informací a bude součástí návrhu řešení problému.

⁹⁵ Veselý, Arnošt; Nekola, Martin (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2007. s. 244.

⁹⁶ Tamtéž.

5. Vlastní výzkum

5.1 Sociologický výzkum

Jeden z hlavních zdrojů informací práce je vlastní sociologický výzkum realizovaný pomocí dotazníku. Nejprve se budu věnovat postupu jeho sestavení a následnému sběru dat. V druhé části vyhodnotím sesbíraná data a sestavím dílčí závěr.

Cílem sociologického výzkumu je zjistit hlavní příčiny odlivu mladých lidí z města a jejich vnímání současné situace ve městě. Doposud nebyl ve městě obdobný sociologický výzkum realizován, a protože považuji tato data za nezbytná k detailnímu prozkoumání problematiky, rozhodla jsem se je sesbírat sama. Pro potřeby sociologického výzkumu si stanovuji následující hypotézy:

- Hlavní příčinou (push faktory) odlivu mladých lidí z města je špatná nabídka práce.
- Hlavním důvodem, kvůli kterému lidé zůstávají ve městě, jsou především rodinné vazby.
- Město opouští především vysokoškolsky vzdělaní mladí lidé, kteří mají problém nalézt v Šumperku dobré pracovní uplatnění. Zůstávají ve městech, kam odešli studovat vysokou školu.
- Lidé vnímají odliv mladých z města jako závažný problém, který není vedením města dostatečně řešen.

Předem je nutno podotknout, že mé možnosti sběru dat jsou omezené, což se odráží na množství respondentů, a tudíž i na relevantnosti výsledků výzkumu.

5.1.1 Návrh výzkumu

Výzkum je cílený na dvě skupiny lidí – na současné obyvatele Šumperka a na lidi, kteří již město opustili. To samozřejmě poněkud komplikuje podobu samotného dotazníku i sběru dat. Cílovou skupinou výzkumu jsou lidé ve věku od 18 do 35 let, kteří během života bydleli nebo stále bydlí v Šumperku. Zaměření na dvě cílové skupiny je řešeno větvenými otázkami a následnou filtrací dat při jejich zpracování.

Typ výběru

Cílovou skupinou výzkumu jsou mladí současní a bývalí obyvatelé města Šumperka – konkrétně jsem stanovila věkovou hranici respondentů ve výběru 18 až 35 let. Věková hranice byla stanovena na základě standardů v demografických statistikách, kde 34. rokem života končí tzv. mladší produktivní věk. Z důvodu vytvoření

reprezentativního vzorku odpovídajícímu věkové skladbě obyvatel jsou i respondenti v rámci dotazníku členěni do věkových kategorií po 5 letech (20–24 let, 25–29 let, 30–34 let). Podívejme se na věkovou skladbu obyvatel města v těchto věkových kategoriích (stav k 31. 12. 2015):

Tabulka 17: Věková struktura populace. Zdroj: Ročenka města Šumperka – 2015.⁹⁷ Poslední sloupec vlastní výpočet

Věková struktura výběru v celé populaci			
	Celkový počet	Podíl v populaci města (v %)	Podíl v populaci cílové skupiny (v %)
15–19 let⁹⁸	1112	4,17	18,59
20–24 let	1429	5,36	23,89
25–29 let	1777	6,67	29,70
30–34 let	1664	6,25	27,82
Celkem	5982	22,45	100

Jak jsem již předeslala, výzkum dělí respondenty do dvou kategorií. První skupinou budou lidé, kteří v Šumperku stále žijí. Tato skupina je jasně vymežitelná na základě statistických údajů (počet obyvatel, věková skladba), a proto je možné u ní stanovit reprezentativní vzorek. Z tohoto důvodů můžeme sociologický výzkum u skupiny současných obyvatel Šumperka brát jako kvantitativní. Na druhé straně budeme testovat skupinu lidí, kteří již město Šumperk opustili. Zde nemáme dostatečné informace o celkové populaci, tudíž nelze vytvořit reprezentativní vzorek.

U první skupiny bychom měli dosáhnout minimálního počtu 100 respondentů, a to v poměru odpovídajícímu věkové skladbě obyvatel. Protože ve druhé skupině respondentů nevyužíváme kvantitativního přístupu, velikost vzorku není podstatná. Ale pro potřeby práce by bylo vhodné sesbírat data alespoň od 50 respondentů.

Výzkumné metody

Zvolená výzkumná metoda je sociologický kvantitativní a kvalitativní výzkum, prováděný ad hoc – tedy pouze jednorázovým šetřením. Výzkum bude prováděn prostřednictvím internetového dotazníku. K sestavení otázek dotazníku využiji poznatků

⁹⁷ Holubcová, M. *Ročenka města Šumperk 2015*. Město Šumperk, 2016. s. 15. Ke stažení na <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/rocenka-mesta-sumperk.html> (30. 12. 2016)

⁹⁸ Výzkum zkoumá respondenty ve věku od 18 let, bohužel statistické údaje o počtu obyvatel ve věkové skupině 18–19 let se mi nepodařilo najít. Proto uvádím skupinu 15–19 let.

z push-pull teorie a také výsledků vstupní analýzy práce (zejména pak podkapitoly týkající se metodického určení příčin odlivu mladých lidí z města). Tyto poznatky využiji při sestavení možností u otázek dotazujících se na příčiny odchodu lidí z města nebo naopak jejich setrvání. K sestavení otázek použiji také výzkumné hypotézy – budu se snažit směřovat otázky tak, abych na ně dokázala co nejlépe odpovědět. Protože moje informace nemusí být dostatečné, budu v dotazníku používat i polootevřené a otevřené otázky.

Způsob sběru dat

Sběr responsí bude realizován pomocí internetového serveru Vyplňto.cz,⁹⁹ na kterém bude dotazník umístěn. Jeho následná distribuce bude probíhat formou sdílení odkazu na dotazník prostřednictvím sociálních sítí. Výhodou distribuce dotazníku přes sociální síť je snadné oslovení velkého množství uživatelů za minimální náklady, nevýhodou naopak specifické složení vzorku. Na sociálních sítích nejsou rovnoměrně zastoupeny všechny skupiny populace (je zde méně nízkopříjmových osob a větší zastoupení vzdělanější populace) a navíc člověk oslovuje specifický okruh uživatelů (přátelé, rodina, podobná sociální vrstva, lidé s podobnými zájmy). Abych eliminovala druhý nedostatek, sdílela jsem dotazník i pomocí veřejných skupin a stránek (skupina Maminky Šumperk a okolí, skupina Události Šumperk, skupina Absolventi Gymnázia Šumperk a další). I přes široké sdílení dotazníku jej však může být ochotna vyplnit pouze specifická skupina vzorku (vzdělanější lidé s větším zájmem o dění ve městě). Sběr dat přes internet nemusí být v mnohých případech dostačující, avšak vzhledem k zaměření výzkumu na cílovou skupinu mladých lidí jej (pro účely práce) za dostatečný považuji. Mladí lidé ve věkové skupině 18–34 let se většinou na sociálních sítích pohybují a na sběr dat ve virtuálním prostředí jsou zvyklí.

Organizační stránka výzkumu

Výzkum zadává, organizuje i vyhodnocuje autorka práce samostatně. Sběr dat bude probíhat přibližně tři týdny, což by měla být dostatečně dlouhá doba pro nasbírání potřebného množství responsí. Data z dotazníků budou exportována pomocí serveru Vyplňto.cz do formátu vhodného pro statistické zpracování. Zpracování dat proběhne v programu SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Za účelem zvýšení počtu

⁹⁹ Webová doména www.vyplnto.cz.

respondentů jsem se rozhodla zpřístupnit výsledky výzkumu veřejnosti (také pomocí sociálních sítí).

Struktura dotazníku

Dotazník je sestaven tak, aby vyhovoval sběru dat pro dvě cílové skupiny. Tyto skupiny odpovídaly částečně na stejné otázky, částečně se jejich otázky lišily. Toho bylo docíleno pomocí větvených otázek. Samotný dotazník je členěn do čtyř logických celků. První oddíl zjišťuje bydliště respondenta a jeho vazbu na město Šumperk. Na základě odpovědi respondenta (zda žije ve městě Šumperk, nebo již ne) se respondent posune do dalšího oddílu, který už zjišťuje motivy a důvody, které byly příčinou toho, že respondent zůstává ve městě nebo naopak město opustil. V následujícím oddílu (ten je pro všechny respondenty opět společný) jsou otázky na veřejně politickou oblast problému (vnímání problému, možná řešení problému a hodnocení přístupu města). V posledním oddílu dotazníku jsou umístěny osobní charakteristiky respondentů (věk, pohlaví, povolání ad.). V dotazníku se vyskytují otázky uzavřené, polootevřené, otevřené i škálové s ordinární hodnotou. Dotazník obsahuje celkem 31 otázek a délka jeho zodpovězení je přibližně 5–7 minut. Celou podobu dotazníku nalezneme v příloze práce.

5.1.2 Výsledky dotazníkového šetření

Během zveřejnění dotazníku se mi podařilo získat 444 respondentů, kteří vyplnili celý dotazník. Pouze 367 z nich žilo někdy v Šumperku (pouze ti jsou pro potřeby práce relevantní). Zbývající vyplnili, že v Šumperku bydliště nemají ani nikdy neměli, a dotazník tak ukončili. Z 367 zbývajících pouze 143 žije v současnosti v Šumperku. Ostatní respondenti (224) v Šumperku měli trvalé bydliště, ale v současné době bydlí jinde.

Tabulka 18: Struktura respondentů v závislosti vazby na Šumperk. Zdroj: dotazník

Struktura respondentů v závislosti vazby na Šumperk	
Nikdy nežili v Šumperku	77
Již nežijí v Šumperku	224
V současnosti žijí v Šumperku	143
Celkem	444

Je nutné zmínit, že otázka v dotazníku byla položena tak, že nezjišťovala trvalé bydliště respondenta, ale reálné bydliště („Kde nyní bydlíte?“). Problematická je situace například u vysokoškolských studentů – ti mají často trvalé bydliště u rodičů v Šumperku,

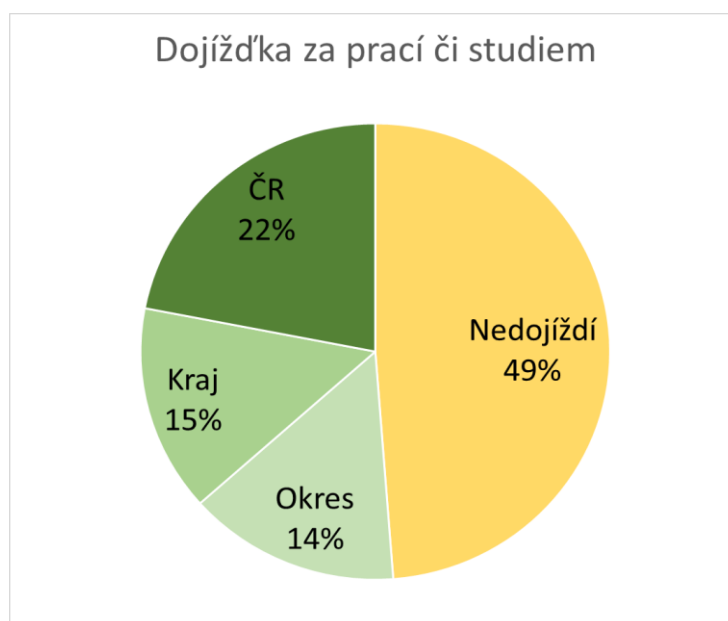
ale reálně bydlí v místě současného studia. Pak záleželo pouze na jejich uvážení, do jaké kategorie se zařadí. Naopak 18 respondentů, kteří odpověděli, že bydlí v Šumperku, dále upřesnili, že zde nemají trvalé bydliště.

Lidé žijící v Šumperku

Nejprve se zaměřím na výsledky skupiny respondentů žijících v Šumperku. Výzkum byl ohraničen věkovou hranicí 18–34 let, ale přesto dotazník vyplnilo i několik respondentů vyššího věku. Ty musím (z důvodu primárního zaměření výzkumu) ze zpracování výsledků vyfiltrovat, nicméně některé výsledky jejich odpovědí zmíním v závěru kapitoly. Ve zpracování dat současných Šumperanů budu pracovat se 123 respondenty. Bohužel se mi nepodařilo sestavit zcela reprezentativní vzorek. Ve výběru výrazně převládají ženy (84 žen a 39 mužů) a chybí větší zastoupení věkové skupiny 18 a 19 let. Proto je třeba ze statistického hlediska brát výsledky s rezervou.

Zjišťovala jsem u respondentů, zda dojíždí za prací či studiem mimo Šumperk. 60 respondentů odpovědělo, že nedojíždí. 18 respondentů dojíždí v rámci okresu Šumperk, 18 v rámci Olomouckého kraje a 27 respondentů v rámci ČR.

Graf 10: Dojížd'ka za prací ze Šumperka. Zdroj: dotazník

V další otázce jsem se respondentů dotazovala, zda se plánují přestěhovat mimo město Šumperk. 35 dotazovaných odpovědělo, že ano, 35 v současné době neví a pouze 53 respondentů odpovědělo, že se neplánuje přestěhovat. Podívejme se, jak tyto výsledky ovlivňuje věk a vzdělání respondentů.

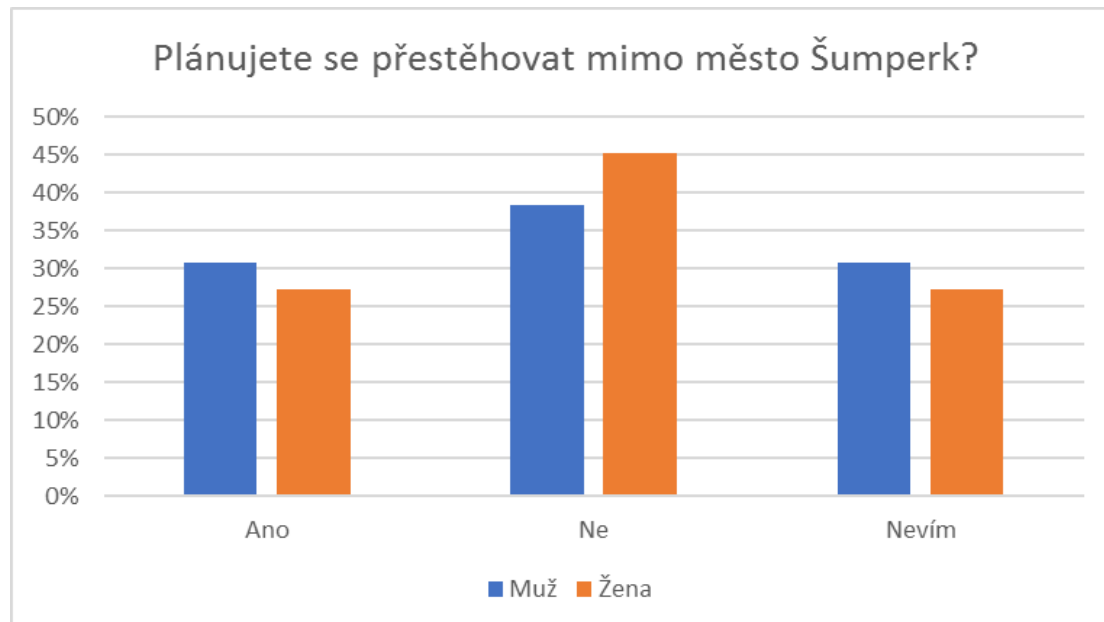
Tabulka 19: Plánujete se odstěhovat mimo Šumperk? vs. věk respondenta. Zdroj: dotazník

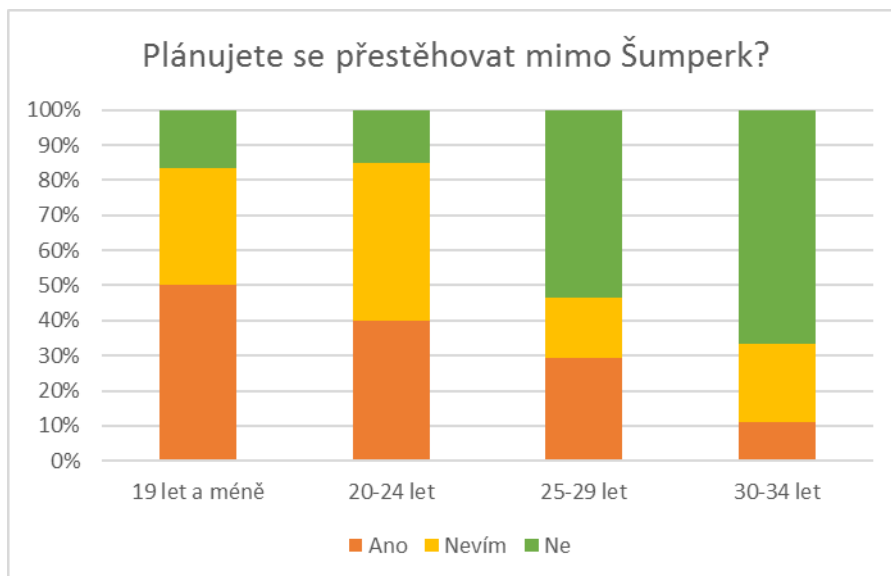
Plánujete se přestěhovat mimo Šumperk? (v závislosti na věku respondenta)				
	19 let a méně	20–24 let	25–29 let	30–34 let
Ano	3	16	12	4
Nevím	2	18	7	8
Ne	1	6	22	24
Celkem	6	40	41	36

Tabulka 20: Plánujete se odstěhovat mimo Šumperk? vs. nejvyšší dosažené vzdělání. Zdroj: dotazník

Plánujete se přestěhovat mimo Šumperk? (v závislosti na vzdělání respondenta)				
	Základní	Středoškolské	Vyšší odborné	Vysokoškolské
Ano	2	19	2	12
Nevím	2	22	1	10
Ne	1	18	2	32

Graf 11: Plánujete se přestěhovat mimo Šumperk? V závislosti na pohlaví. Zdroj: dotazník

Graf 12: Plánujete se do Šumperka vrátit? V závislosti na věku respondentů. Zdroj: dotazník

Dále jsem se doptávala, kam by se dotyční chtěli přestěhovat. 11 osob odpovědělo, že pouze v rámci okresu Šumperk (suburbanizace), 5 respondentů v rámci Olomouckého kraje, 13 osob by se chtělo přestěhovat někam v rámci České republiky a 6 lidí do zahraničí. Celkem 28 z 35 respondentů má v plánu se ze Šumperka odstěhovat do pěti let. V závislosti na pohlaví se ukázalo, že ženy jsou ve městě usazenější.

Uvedené odpovědi nejsou příliš překvapivé – obecně lze říci, že se chtějí odstěhovat mladší lidé (do 25 let). Ti, kteří v Šumperku žijí a mají přes 30 let, už často mají rodinu a zázemí a stěhovat se neplánují a jejich vrstevníci, kteří chtěli město opustit, už tak většinou učinili.

V další otázce jsem zjišťovala faktory, které nabádají lidi k setrvání ve městě Šumperku. Respondenti mohli vybrat více z předvyplněných možností (rodinné vazby, nabídka práce, bydlení, příroda, bezpečnost, stav životního prostředí, nabídka a úroveň vzdělávání, přátelé a známí) nebo dodat vlastní odpověď. Protože bylo možné zvolit více variant, sestavím pořadí předvyplněných odpovědí podle jejich četnosti.

Tabulka 21: Kvůli jakým důvodům zůstáváte v Šumperku? (četnost) Zdroj: dotazník

Faktory vedoucí lidi ze Šumperka k setrvání ve městě (četnosti)	
Rodinné vazby	100
Přátelé, známí	80
Bydlení	70
Příroda	67
Nabídka práce	32

Stav životního prostředí	27
Bezpečnost	24
Zdravotní péče	12
Nabídka a úroveň vzdělávání	9

Mezi odpověďmi, které respondenti vyplnili sami, se objevovala kultura, blízkost hor, výhody malého města – všude se dá dojít pěšky, patriotismus („je to moje město“) a vzhled města („krásné město“).

Opačná otázka se týkala push faktorů – tedy faktorů, které vedou lidi k opuštění místa bydliště. Otázka byla postavena stejně jako předchozí (formou multiple choice s možností vlastní odpovědi). Četnosti odpovědí byly následující:

Tabulka 22: Jaké faktory Vás nabádají k opuštění města? (četnost). Zdroj: dotazník

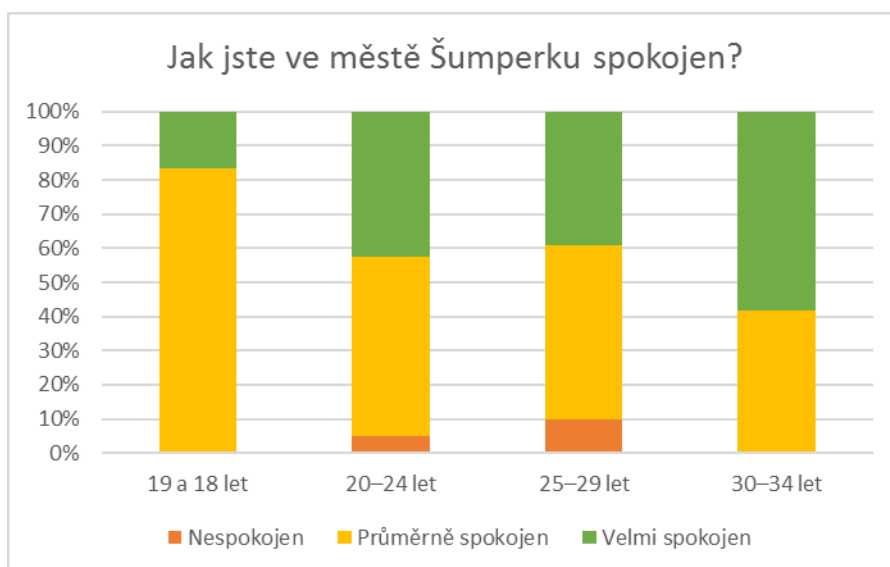
Faktory nabádající lidi ze Šumperka k opuštění města (četnosti)	
Nabídka pracovního trhu	85
Nabídka volnočasových aktivit	42
Nabídka zboží a služeb	41
Nabídka a úroveň vzdělávání	33
Nabídka bydlení	29
Úroveň zdravotní péče	18
Úroveň bezpečnosti	9
Stav životního prostředí	6

Vlastních odpovědí respondentů v této otázce bylo jen několik. Dvakrát se objevil jako nedostatek nízký počet mladých lidí, jednou pak klid, politika nebo touha po bydlení v rodinném domě se zahradou. Zajímavé je, že 5 respondentů dokonce uvedlo, že není žádný faktor, který by je lákal pryč z města. Celkový počet zaškrtnutí faktorů byl nižší než u předchozí otázky. Dalo by se tedy usuzovat, že lidé žijící v Šumperku jsou zde spíše spokojeni. Na to jsem se jich také ptala v následující otázce – jednoznačně převládly pozitivní odpovědi.

Tabulka 23: Jak jste ve městě Šumperku spokojen(a)? vs. věk respondenta. (četnost / relativní četnost v rámci odpovědi spokojenosti – zaokrouhлено). Zdroj: dotazník

Jak jste ve městě Šumperku spokojen. (v závislosti na věku)						
	Nespokojen		Průměrně spokojen		Velmi spokojen	
19 a 18 let	0		5		1	
20–24 let	2		21		17	
25–29 let	4		21		16	
30–34 let	0		15		21	
Celkem	6	4,88 %	62	52,85 %	55	44,72 %

Graf 13: Spokojenost respondentů ve městě v závislosti na věku. Zdroj: dotazník

Dle odpovědí jednoznačně vyplývá, že lidé žijící v Šumperku jsou zde spokojeni nebo alespoň průměrně spokojeni. Možnost „nespokojen(a)“ zvolilo pouze necelých 5 procent respondentů.

Dále jsem se respondentů dotazovala na to, co jim ve městě nejvíce schází. Tato otázka byla otevřená a ne všichni na ni odpověděli. Otázka byla záměrně umístěna sem, protože v dalších otázkách se ptám na konkrétní faktory, které mohou lidem scházet, a nechtěla jsem, aby byli těmito dalšími otázkami ovlivněni. Protože jsou odpovědi různé, zpracovala jsem je pomocí tematické analýzy. Odpovědi jsem roztřídila podle klíčových témat. V následující tabulce jsou hlavní témata seřazena podle jejich četností:

Tabulka 24: Co Vám v Šumperku nejvíce schází? (četnost témat). Zdroj: dotazník

Co schází lidem ze Šumperka (dle četnosti)			
Nabídka práce	14	Lepší lékařská péče	4
Volnočasové aktivity	14	Restaurace, kavárny	4
Kultura, akce pro veřejnost	13	Přátelé, vrstevníci	4
Obchody	12	Lepší nabídka vzdělávání	2
Hřiště pro děti	8	Nabídka nemovitostí	1
Příroda	6	Kvalita vody	1
Infrastruktura	5	Klid	1
Lepší lidské vlastnosti	5	Bezpečnost	1
Parky	4	Hřiště pro psy	1

Pro upřesnění: u tématu nabídky práce se ještě často objevovala poptávka po práci na zkrácený úvazek a připomínky ohledně nízkých mezd. Nedostatek volnočasových aktivit doprovázely výtky na nezrekonstruovaný zimní stadion a bazén. U kultury se objevovaly poznámky na stav kulturního domu a poptávka po akcích pro lidi do 18 let. U obchodů byla největší poptávka po větších nákupních centrech a hobby obchodech. Celkově se opakovala témata o nedostatečném vyžití pro děti (nedostatek dětských hřišť a jejich stav, absence kaváren pro matky s dětmi, nedostatek dětských koutků, nedostatek kroužků pro děti i dospělé) – u těchto témat bychom však měli brát v potaz poměr pohlaví respondentů: převažující část respondentů tvořily ženy, z velké části matky. Zajímavým tématem byly připomínky k mezilidským vztahům, vstřícnosti a toleranci obyvatel Šumperku. Objevila se zde i poznámka o malém rozhledu zdejších obyvatel. U infrastruktury si lidé nejčastěji stěžovali na spojení do Mohelnice (zde se nachází významný zaměstnavatel – Hella Automechanik Nova a Siemens elektromotory).

Lidé žijící mimo Šumperk

Nyní se zaměřím na respondenty, kteří žili ve městě Šumperku, ale už se odstěhovali. V tomto vzorku mám 205 respondentů s následujícími charakteristikami:

Tabulka 25: Základní charakteristiky vzorku. (četnosti relativní a absolutní). Zdroj: dotazník

Charakteristiky respondentů, kteří již v Šumperku nežijí					
Pohlaví	Muži: 74 (36 %)		Ženy: 131 (64 %)		Celkem: 205
Věk	18 a 19 let: 3 (1 %)	20–24 let: 59 (29 %)	25–29 let: 96 (47 %)	30–34 let: 47 (23 %)	Celkem: 205
Vzdělání	Základní: 1 (0 %)	Středoškolské: 69 (34 %)	Vyšší odborné: 11 (5 %)	Vysokoškolské: 124 (61 %)	Celkem: 205

Respondenti měli odpovědět, kde v současné době žijí. Měli zvolit nejpřesnější možnost z nabízených variant. 33 respondentů odpovědělo, že žije v okrese Šumperk, 25 v Olomouckém kraji a 126 v České republice. 21 z dotazovaných respondentů žije v zahraničí. Zajímalo mě, jestli se tito lidé plánují do města Šumperka vrátit. Odpovědi byly následující:

Tabulka 26: Plánujete se vrátit do Šumperka? vs. současné místo bydliště. Zdroj: dotazník

Plánujete se vrátit do Šumperka? v závislosti na současném místě bydliště.					
	Okres Šumperk	Olomoucký kraj	Česká republika	Zahraníčí	Celkem
Ano	2 (6 %)	4 (16 %)	14 (11 %)	2 (10 %)	22 (11 %)
Nevím	11 (33 %)	6 (24 %)	52 (41 %)	8 (38 %)	77 (38 %)
Ne	20 (61 %)	15 (60 %)	60 (48 %)	11 (52 %)	106 (51 %)

Z tabulky vidíme, že jen zlomek respondentů se plánuje do města vrátit – ze šetření vyplynulo, že se plánuje vrátit zhruba 10 % lidí, kteří se již odstěhovali. Nicméně tato čísla se nedají aplikovat na celou populaci (nemáme reprezentativní vzorek). Polovina respondentů se do Šumperku už vrátit neplánuje. Dále jsem se ptala těch, kteří mají v plánu se do Šumperku vrátit, v jakém časovém horizontu návrat plánují. Nejvíce respondentů (13) odpovědělo, že se plánuje vrátit do 5 let, 7 respondentů za 5–10 let a jeden respondent za 10–30 let a jeden na důchod.

Dále se zaměřím opět na push a pull faktory. V následující otázce jsem zjišťovala, jaké důvody vedly respondenty k opuštění města. Bylo opět možné zvolit z nabídky více možností a doplnit vlastní odpověď. Žebříček předvyplněných možností byl následující:

Tabulka 27: Kvůli jakým důvodům jste město opustil(a)? (četnost). Zdroj: dotazník

Kvůli jakým důvodům jste město opustil(a)?	
Nabídka pracovního trhu	139
Nabídka volnočasových aktivit	42
Nabídka zboží a služeb	32
Nabídka bydlení	28
Úroveň zdravotní péče	10
Stav životního prostředí	4

Při zpracovávání volných odpovědí na tuto otázku jsem odhalila nedostatky dotazníku. V předvolených odpovědích chyběla možnost „studium VŠ“ a „partner“. To byly totiž nejčastější odpovědi respondentů. Tyto možnosti mohly získat více hlasů, kdyby je respondenti nemuseli sami vypisovat. Zde jsou odpovědi, které respondenti uvedli navíc s četností vyšší než 1 (sestaveno na základě tematické analýzy):

Tabulka 28: Kvůli jakým důvodům jsem opustil(a) město Šumperk? (vlastní odpověď). Zdroj: dotazník

Kvůli jakým důvodům jsem opustil(a) město Šumperk?	
Studium	52
Partner	16
Mentalita lidí ve městě	4
Touha bydlet na venkově	3
Stavba RD na vesnici	2
Cestování	2
Seberealizace	2
Kultura	2

Z dalších důvodů respondenti uvedli odpovědi: nízká životní úroveň, špatná infrastruktura, rodinné důvody, Romové, nevyhovující život v maloměstě.

V následující otázce jsem zjišťovala pull faktory, které přitáhly respondenty do místa jejich současného bydliště. Tyto faktory se sice přímo netýkají města Šumperku, ale z širšího pohledu upozorňují jednak na faktory, které městu schází, a také ukazují, co je pro mladé lidi prioritní, jaké faktory je přitahují natolik, že jsou kvůli nim ochotni změnit bydliště. Podívejme se na četnosti odpovědí u nabízených možností:

Tabulka 29: Co Vás přilákalo do současného místa bydliště? (četnost). Zdroj: dotazník

Co Vás přilákalo do současného místa bydliště?	
Pracovní příležitosti	140
Možnost vzdělání	97
Vyšší životní úroveň	63
Rodinné vazby	44
Nabídka bydlení	36
Stav životního prostředí	21
Úroveň zdravotní péče	14

U této otázky respondenti už mnoho faktorů nedoplňovali – 5× se objevil jako důvod partner, 4× studium, 4× kultura, ostatní faktory se objevily pouze jedenkrát (nabídka volnočasových aktivit, komunita, cestování, mentalita lidí, nabídka zboží a služeb, zdokonalení angličtiny, cestování a nové zážitky).

Sledovala jsem, jak jsou lidé, kteří Šumperk opustili, spokojeni v současném místě bydliště oproti Šumperku.

Tabulka 30: Jak jste v místě současného bydliště spokojeni ve srovnání s životem v Šumperku? vs. Plánujete se do Šumperku vrátit? Zdroj: dotazník

Jak jste v místě současného bydliště spokojeni ve srovnání s životem v Šumperku? v závislosti na odpovědi otázky: Plánujete se do Šumperku vrátit?				
	Ano	Nevím	Ne	Celkem
Méně spokojen(a)	11	8	4	23 (11 %)
Více méně stejně spokojen(a)	10	44	27	81 (40 %)
Více spokojen(a)	1	25	75	101 (49 %)

Struktura odpovědí odpovídá předpokladu – pokud jsou lidé méně spokojeni, plánují se ve větší míře vrátit. Ti spokojenější v současném místě bydliště se vracet neplánují.

Ptala jsem se otevřenou otázkou na to, co respondentům ze Šumperka nejvíce schází. Opět jsem odpovědi zpracovala tematickou analýzou. Respondenti často v odpovědi uváděli více položek, proto četnost odpovědí neodpovídá počtu respondentů. V tabulce uvádím nejčetnější témata, která se v odpovědích objevovala.

Tabulka 31: Hlavní témata odpovědí na otázku: Chybí Vám něco z města Šumperka? (četnost).

Zdroj: dotazník

Chybí Vám něco z města Šumperka?			
Nic	73	Kultura, kulturní akce	8
Přátelé, známí, lidé ze Šumperka	46	Rodný kraj, zázemí	6
Příroda	45	Sport, sportovní aktivity	5
Rodina	44	Méně lidí	4
Hory (Jeseníky)	23	Ceny bydlení	4
Klid maloměsta	18	Obchody	4
Dispozice města (krátké vzdálenosti, vzhled města)	13	Restaurační zařízení	3
Životní prostředí	11	Pracovní příležitosti	2

Vidíme, že nejvíce lidem schází sociální vazby a příroda (včetně hor). Dále se v odpovědích objevovaly atributy typické pro malá města (životní prostředí, krátké vzdálenosti, ceny nemovitostí). Zajímavou položkou je kultura a kulturní podněbí ve městě, která se umístila relativně vysoko. Je třeba poznamenat, že odpovědi respondentů se mohou diametrálně odlišovat, protože část respondentů hodnotí Šumperk z pozice obyvatel většího města a část z pozice obyvatel vesnice. Více jak třetina respondentů odpověděla, že jim ze Šumperka nic neschází.

Společná část dotazníku

Posledním oddílem dotazníku byla část otázek společná pro obě skupiny respondentů. Tyto otázky se týkaly převážně veřejně politických témat. Vzorek čítá celkem 328 respondentů s následujícími charakteristikami:

Tabulka 32: Charakteristika vzorku společné části dotazníku. Zdroj: dotazník

Charakteristika celého vzorku				
Pohlaví		Muži 34,5 %		Ženy 65,5 %
Věk	Méně než 19 let 2,7 %	20–24 let 30,2 %	25–29 let 41,8 %	30–34 let 25,3 %
	Vzdělání	Základní 1,8 %	Středoškolské 39 %	Vyšší odborné 4,9 %

Bydliště	Šumperk 37,5 %	Okres Šumperk 10,1 %	Olomoucký kraj 7,6 %	Česká republika 38,4 %	Zahraničí 6,4 %
-----------------	-------------------	----------------------------	----------------------------	------------------------------	--------------------

Nejprve jsem se respondentů dotazovala na jejich vnímání dostupnosti uvedených komodit v Šumperku. Respondenti měli hodnotit dostupnost na stupnici 1–5, přičemž 1 značila výbornou dostupnost a 5 nedostatečnou dostupnost. Výsledné známky (aritmetický průměr) uvádím v přehledu:

Tabulka 33: Průměrná známka dostupnosti hodnocených komodit – na základě vybraných charakteristik. Zdroj: dotazník

Hodnocení dostupnosti vybraných komodit v Šumperku (průměrná známka)								
	Všichni	Muži	Ženy	Šumperk	Okr. Š.	OK	ČR	Zahr.
Bydlení	2,73	2,69	2,74	2,82	2,82	2,80	2,58	2,81
Kvalitní vzdělávání	2,73	2,78	2,71	2,62	2,42	3,20	2,83	2,76
Zdravotní služby	2,70	2,65	2,73	2,72	2,45	3,12	2,69	2,57
Sportovní aktivity	2,18	2,24	2,15	2,27	2,24	2,72	1,98	2,10
Kulturní vyžití	2,66	2,69	2,64	2,64	2,27	3,28	2,62	2,81
Pracovní příležitosti	3,56	3,54	3,57	3,21	3,18	3,76	3,92	3,81
Možnost vlastního podnikání	3,05	3,08	3,03	2,88	3,15	3,24	3,16	3,00
Další volnočasové aktivity	2,63	2,73	2,58	2,77	2,58	2,84	2,51	2,38

Z výsledků v tabulce vyplývá několik faktů. Rozdíly vnímání dostupnosti vybraných komodit se výrazně neliší mezi muži a ženami. Výjimkou je pouze položka sportovních a dalších volnočasových aktivit – jejich dostupnost ve městě hodnotí muži hůře než ženy. Mnohem větší rozdíly jsou v hodnocení v případě, že si rozdělíme respondenty podle místa jejich současného bydliště. Lidé ze Šumperka jsou výrazně

spokojenější s nabídkou práce a možností vlastního podnikání, než je tomu u průměru celého vzorku. Respondenti žijící v okrese Šumperk vnímají dostupnost vybraných komodit (s výjimkou bydlení, sportovních aktivit a možnosti vlastního podnikání) nadprůměrně. To je pravděpodobně zapříčiněno tím, že lidé žijící v okrese Šumperk bydlí na vesnicích, kde je dostupnost většiny nabízených položek horší než dostupnost v Šumperku. Lze předpokládat, že většina těchto respondentů musí za uvedenými komoditami do Šumperka dojíždět. Výjimkou je bydlení – jeho špatná dostupnost mohla být jednou z hlavních příčin jejich stěhování do okolních vesnic. Největšími kritiky Šumperka byli obyvatelé Olomouckého kraje (mimo okres Šumperk). Ti hodnotili dostupnost všech komodit hůře, než tomu bylo v celkovém průměru – u většiny položek i s výrazným rozdílem. Důvody si nedovolují odhadovat, nabízí se snad jen to, že ve zbytku Olomouckého kraje je dostupnost vybraných artiklů výrazně lepší, než je tomu v Šumperku. U respondentů, kteří se přestěhovali do ostatních krajů ČR, jde oproti průměru vidět lepší hodnocení dostupnosti bydlení – to může být způsobeno nízkou orientací v regionu nebo srovnáním třeba s Prahou nebo Brnem, ve kterých výrazná část respondentů žije. Dále tato skupina vzorku hodnotila lépe dostupnost sportovních a volnočasových aktivit, naopak výrazně hůře hodnotila pracovní příležitosti ve městě (nejhůře ze všech skupin). I z tohoto hodnocení se dá usuzovat, že Šumperk posuzovali z pohledu velkých českých měst. U poslední skupiny respondentů – tedy těch, kteří se přestěhovali mimo ČR – vidíme nadprůměrné hodnocení zdravotních služeb, sportovních a dalších volnočasových aktivit. Opět je vidět horší hodnocení dostupnosti pracovních příležitostí.

Zjišťovala jsem korelace mezi jednotlivými otázkami dotazníku. Největší korelace se potvrdila mezi vzdáleností bydliště od Šumperka a hodnocením pracovních příležitostí – čím dále od Šumperka respondenti žijí, tím hůře nabídku práce v Šumperku hodnotí. Na druhou stranu hodnotí lépe dostupnost volnočasových a sportovních aktivit.

Další otázky byly mířeny na oblast veřejné politiky. Nejprve jsem se respondentů tázala na jejich vnímání problému odlivu mladých lidí. Respondenti měli na stupnici od 1 do 5 zvolit, jak závažným problémem pro město Šumperk je odliv mladých lidí (1 – není to problém, 5 – velmi závažný problém). Hodnocení bylo následující:

Tabulka 34: Jak závažným problémem pro město Šumperk je odliv mladých lidí. (relativní a absolutní četnosti, průměrná známka). Zdroj: dotazník

Subjektivní vnímání závažnosti problému odlivu mladých lidí ze Šumperka									
	Všichni (četnost)	Muži	Ženy	Špk.	Okr. Špk.	OK	ČR	Zahr.	Celkem (v %)
1	10	4 %	2 %	4 %	0 %	0 %	3 %	4 %	3 %
2	32	11 %	9 %	14 %	6 %	12 %	6 %	14 %	10 %
3	114	26 %	40 %	40 %	45 %	24 %	28 %	43 %	35 %
4	111	41 %	30 %	25 %	28 %	48 %	42 %	29 %	34 %
5	61	18 %	19 %	17 %	21 %	16 %	21 %	10 %	18 %
Známka	3,55	3,58	3,53	3,37	3,64	3,68	3,73	3,24	3,55

Nejzávažněji problém vnímají lidé žijící v rámci ČR. Tato skupina respondentů je nejpočetnější, takže známka má největší vypovídající hodnotu. Nejméně závažně problém vnímají lidé žijící v Šumperku a v zahraničí. Všeobecně však lze říci, že respondenti vnímají problém jako středně nebo více závažný. Minimum respondentů (10) zvolilo variantu, že odliv mladých lidí není pro město žádný problém.

V následující otázce jsem se dotazovala, jak vnímají respondenti odliv mladých lidí do okolních obcí (tedy proces suburbanizace na Šumpersku). Otázka byla položena stejným způsobem jako otázka předchozí.

Tabulka 35: Jak závažným problémem pro město Šumperk je odliv mladých lidí do okolních obcí. (relativní a absolutní četnosti, průměrná známka). Zdroj: dotazník

Subjektivní vnímání závažnosti problému suburbanizace na Šumpersku									
	Všichni (četnost)	Muži	Ženy	Špk.	Okr. Špk.	OK	ČR	Zahr.	Celkem (v %)
1	99	37 %	27 %	29 %	12 %	36 %	32 %	43 %	30 %
2	116	30 %	37 %	33 %	39 %	36 %	38 %	29 %	35 %
3	65	15 %	22 %	25 %	27 %	20 %	15 %	5 %	20 %
4	29	13 %	7 %	7 %	9 %	8 %	10 %	14 %	9 %
5	19	5 %	7 %	6 %	13 %	0 %	5 %	9 %	6 %
Známka	2,25	2,18	2,28	2,28	2,70	2,00	2,16	2,19	2,25

Tento problém je respondenty vnímán podstatně méně závažně. Nejméně závažněji jej vnímají respondenti žijící v Olomouckém kraji, nejzávažněji lidé žijící v okrese Šumperk.

To je podle mého názoru zajímavé zjištění – interpretuji si jej tak, že část lidí žijící v okrese Šumperk opustila město Šumperk z důvodu dostupnějšího bydlení v okolních obcích. Kdyby tito lidé měli možnost dostupného bydlení přímo ve městě Šumperku, možná by město neopouštěli. Navíc to jsou lidé problémem přímo zasažení.

Zajímalo mě, jak respondenti vnímají politiku města. V následující otázce měli ohodnotit aktivitu města k udržení mladých lidí jako ve škole (výborná až nedostatečná). Hodnocení nevychází pro šumperskou radnici příliš pozitivně.

Tabulka 36: Hodnocení aktivity města k udržení mladých lidí. Zdroj: dotazník

Hodnocení aktivity města k udržení mladých lidí. (známky jako ve škole)									
	Všichni (četnost)	Muži	Ženy	Špk.	Okr. Špk.	OK	ČR	Zah r.	Celkem (v %)
Výborný	6	0 %	3 %	3 %	3 %	0 %	0 %	5 %	2 %
Chvalitebný	21	7 %	6 %	8 %	6 %	4 %	5 %	5 %	6 %
Dobrá	61	26 %	29 %	27 %	24 %	24 %	29 %	38 %	28 %
Dostatečný	110	30 %	35 %	31 %	36 %	44 %	33 %	33 %	33 %
Nedostatečný	100	37 %	27 %	31 %	31 %	28 %	33 %	19 %	31 %
Známka	3,84	3,96	3,77	3,78	3,85	3,96	3,91	3,57	100%

Poslední otázky zjišťovaly možnosti zlepšení situace. Respondenti měli nejprve napsat v otevřené otázce, jaká opatření by podle nich mohla přispět ke zlepšení situace a následně měli vybrat maximálně tři podle nich nejúčinnější z nabízených opatření (výsledky z odpovědí na tuto otázku jsou v následující tabulce). Otázky byly respondentům položeny v uvedeném pořadí proto, aby respondenty v úsudku neovlivňovaly nabízené varianty. Výsledky volných odpovědí zpracuji níže.

Tabulka 37: Jaká opatření by mohla přispět ke zlepšení situace? (absolutní četnosti). Zdroj: dotazník

Jaká opatření by mohla přispět ke zlepšení situace?					
	Celkem	Muži	Ženy	Šumperk	Ostatní
Zlepšení dostupnosti bydlení	211	71	140	86	125
Podpora rozvoje podnikatelských aktivit	191	79	112	52	139
Podpora rozvoje infrastruktury	129	61	68	37	92
Informační portál*	105	31	74	39	66

Snížení poplatků za vodu, odpad apod.	53	13	40	31	22
Větší finanční podpora neziskových spolků a komunitních center	49	9	40	20	29
Mediální kampaň*	35	11	24	16	19

Předtím než rozeberu výsledky, tak bych chtěla vysvětlit některé z nabízených variant. Protože už jsem v rámci studia přemýšlela nad možnými opatřeními, která by mohla přispět ke zlepšení situace ve městě, rozhodla jsem se zapojit některá z nich do výzkumu a zjistit od respondentů, jak by je přijali. Jsou to opatření mediální kampaně cílené na mladé lidi a vytvoření webového informačního portálu, kde by byly uvedeny informace o místních školách, pracovních pozicích, nabídce bydlení a kulturních akcích – opatření podrobně popíši v kapitole věnované návrhům řešení problému. Další mnou zamýšlené opatření se týkalo výstavby družstevních řadových domků v oblasti Horní Temenice, ale nakonec jsem se rozhodla toto opatření zevšeobecnit a dotazovala jsem se pouze na zlepšení dostupnosti bydlení. Opatření snížení poplatků za vodu a odpad jsem vložila úmyslně, protože toto opatření bylo již zavedeno – prosadila jej Komise Rady města 132. Tomuto opatření se budu věnovat v institucionální analýze v rámci kapitoly zhodnocení politik města.

Největší důvěru z nabízených opatření dali respondenti zlepšení dostupnosti bydlení, dále vedla podpora rozvoje podnikatelských aktivit a na třetí příčce se umístila podpora rozvoje infrastruktury. To byly také ty nejobecnější položky z nabídky.

Volné odpovědi (na otázku „Čím by podle Vás mohlo přispět město Šumperk ke zlepšení situace?“) jsem zpracovala obsahovou analýzou. Spektrum odpovědí bylo široké. Některá témata se objevovala častěji (například nabídka práce v nejrůznějších obměnách) jiná byla ojedinělá (výstavba nákupního centra). Jako nejvíce zarážející považuji představy velké části respondentů o pravomocech města. Lidé často odpovídali naprosto nereálnými požadavky, které v kompetencích měst nejsou (například zvýšení platů, finanční příspěvky mladým lidem, příspěvky pro novomanžele, snížení byrokracie apod.). Všeobecně převládaly odpovědi velmi obecné (více pracovních příležitostí, zvýšit dostupnost bydlení atd.). Nejvíce odpovědí se týkalo nabídky práce, výše mezd a podpory podnikání. Respondenti se rozcházel v představách o tom, jak podpořit podnikání v Šumperku. Část (ta větší) požadovala nalákání velkých investorů (zahraničních firem) do města. Druhá skupina požadovala podporu malých podnikatelů (například snížením

nájmů v komerčních prostorách v centru města). Zajímavým tématem, které se v tomto kontextu několikrát objevilo, bylo vytvoření tzv. podnikatelského inkubátoru – tuto myšlenku rozeberu v rámci návrhů řešení problému. Další oblastí, která se velmi často objevovala, byla oblast bydlení. Většina respondentů navrhovala pouze zlepšit dostupnost bydlení bez bližší specifikace. Někteří zmiňovali výstavbu startovacích bytů nebo výstavbu družstevních bytů, opakovaně se také objevila odpověď návrhu vytvoření bytů se zahradou. Objevil se také požadavek na zlevnění stavebních parcel a tvorba nových ploch určených k výstavbě obytné zóny ve městě. Dalším častým bylo téma zlepšení infrastruktury (spojení ve směru Mohelnice, Olomouc a směr Polsko). Jedna odpověď byla v tomto ohledu velice zajímavá – respondent by viděl možnost zlepšení situace města ve vytvoření vlakového spojení Olomouc–Opolí a ve výstavbě dálničního spojení z Olomouce až do Polska. Dále lidé v souvislosti s infrastrukturou zmiňovali posílení spojů MHD nebo hustější výstavbu cyklostezek. Zajímavým bodem bylo vzdělání – respondenti požadovali zlepšení úrovně vzdělávání v Šumperku (což je požadavek velmi obecný) a častým bodem (10 respondentů) byl návrh na vytvoření pobočky vysoké školy se zaměřením na humanitní obory. Častým tématem byla kultura. Více než 20 respondentů zmínilo, že by se v Šumperku měly více podporovat kulturní akce. Několikrát se objevil požadavek na rekonstrukci šumperského kulturního domu nebo na vytvoření (popřípadě dotaci) adekvátního hudebního klubu ve městě. Kromě toho respondenti zmiňovali potřebu širší nabídky volnočasových aktivit a sportovních událostí. Poslední velkou skupinu odpovědí tvořily odpovědi týkající se zlepšení veřejných prostor ve městě – zejména pak vytvoření dětských hřišť. Dále se objevovaly odpovědi mířené na úroveň veřejné politiky města, negativně zaměřené proti stávajícímu vedení (zejména pak proti starostovi Zdeňku Brožovi), upozorňující na korupci ve vedení a správě města a na nedostatek komunikace s občany. Ostatní odpovědi považuji za marginální.

Přesto, že většina odpovědí byla velmi obecná a často mimo pravomoci města, některé návrhy byly inspirativní. Odpovědi ukazují, že město by mělo více komunikovat s občany pomocí podobných dotazníků nebo průzkumů. Ani Komise 132 si během své existence nenechala zpracovat podobný výzkum (komise pouze zpracovala slohové práce místních středoškoláků na téma týkající se situace ve městě).

5.1.3 Dílčí závěr

Přes snahy a kampaň na sociálních sítích se mi nepodařilo získat množství respondentů, které by vytvořilo reprezentativní vzorek. Hlavním nedostatkem vzorku byl

výrazně vyšší počet žen než mužů a nevyvážené zastoupení věkových skupin. Přesto si myslím, že v určitých aspektech mají výsledky vypovídající hodnotu.

Podle odpovědí respondentů se jednoznačně potvrdila hypotéza, že stěžejním push faktorem oblasti je nevyhovující nabídka práce. Nabídku práce označili jako nejčastější push faktor lidé v současnosti žijící v Šumperku, i ti, kteří se z města odstěhovali. Je však potřeba zmínit, že nabídka práce byla i jedním z často uváděných důvodů setrvání v Šumperku. Její četnost však nebyla tak výrazná jako u ostatních otázek, kde nabídka práce figurovala vždy na prvním místě. Otázkou zůstává, jestli tomu tak je i reálně. Odpovědi respondentů jsou obrazem jejich subjektivního vnímání reality.

Druhá hypotéza se také potvrdila – hlavním důvodem setrvání lidí ve městě jsou rodinné vazby. Nicméně tento faktor nevede tak drtivě, jak tomu bylo v případě nabídky práce. Rodina nebyla ani nejčastějším prvkem, který lidem žijícím mimo město schází. Jako další důležité aspekty v rozhodování se ukázali přátelé, bydlení a příroda.

Částečně by se na základě výzkumu dala potvrdit i hypotéza, že město opouští vzdělání lidé – výzkum prokázal korelaci mezi úrovní vzdělání a vzdáleností bydliště od Šumperka. Nicméně tyto výsledky jsou značně zavádějící s ohledem na studenty. U věkové kategorie 30-34 let se korelace neprokázala. U otázky o plánování odchodu z města se tato premisa nepotvrdila. Nejvíce město plánují opustit lidé se středoškolským vzděláním. Tato premisa je logická. Středoškoláci totiž opouští město většinou za účelem studia vysoké školy. Vysokoškoláci, kteří v současnosti ve městě žijí, se do Šumperka po studiích dobrovolně vrátili.

Poslední hypotéza se zaměřovala na vnímání veřejně politického problému odlivu mladých lidí z města a byla potvrzena. Lidé vnímají tento problém jako závažný, na stupnici 1 (není závažný) až 5 (velmi závažný) zvítězilo hodnocení mezi 3–4. Méně závažně je vnímán proces suburbanizace. Při hodnocení přístupu vedení města k řešení problému se hypotéza také potvrdila – lidé vnímají přístup radnice velmi negativně (nejčastěji udělili hodnocení dostatečný a nedostatečný).

Na dotazník odpovídali i respondenti nad rámec stanovené věkové hranice výzkumu. U těch se prokázalo, že jsou v místě bydliště již usazeni a neplánují ho měnit. Pouze část současných obyvatel Šumperka se plánuje přestěhovat v rámci okresu, ostatní změnu bydliště neplánují.

5.2 Rozhovory

Následující součástí výzkumu jsou informace z rozhovorů, které jsem vedla s některými aktéry veřejně politického problému. Každému rozhovoru se budu věnovat individuálně, nebudu uvádět přepisy celých rozhovorů, vždy se budu snažit vystihnout pouze hlavní myšlenky, které přispějí k zodpovězení výzkumných otázek. Rozhovory byly vedeny polostrukturovaně – měla jsem pro respondenty předem připravené otázky, ale používala jsem je spíše jenom jako kostru rozhovoru. Cílem rozhovorů bylo především získat jiný úhel pohledu na problematiku odlivu mladých lidí a zajistit triangulaci dat výzkumu. Všechny rozhovory mám nahrané a uložené v elektronické podobě a na požádání jsou pro zájemce k dispozici.

5.2.1 Ondřej Polák

Stěžejní rozhovor byl veden s vedoucím Komise 132 Rady města Ing. Ondřejem Polákem. Ten se nepovažuje za politika, není členem žádného politického uskupení, pouze se snaží o zlepšení situace ve svém rodném městě. V čele komise stojí dva roky a za tuto dobu se komisi povedlo prosadit několik opatření na úrovni města. Sám však tvrdí, že prosadit něco ve městě Šumperku je velice obtížné, protože úředníky při spolupráci na logických změnách svazují vyhlášky, nařízení, směrnice a další formální překážky. Upozorňuje také na fakt, že vedení šumperské radnice jen velmi neochotně veřejně přiznává existenci nějakých problémů ve městě.

Ptala jsem se Ing. Poláka na hlavní příčiny odlivu mladých lidí. Hlavní příčinu odlivu „mladých mozků“ spatřuje v tom, že tito lidé odchází studovat vysokou školu do větších měst a tam později zůstanou. Tuto příčinu ale nevnímá jako problém – je podle něj správné, když mladí lidé získají rozhled a zkušenosti jinde, a navíc věří tomu, že velká část z nich se do Šumperku chce vrátit: *„Jsem přesvědčený o tom, že větší polovina odcházejících lidí se sem chce pak vrátit a založit tady rodinu. Vrátit se sem, do toho prostředí, které je svým způsobem něčím specifické, je tady dobrá kvalita života, bezpečí, krásná příroda, (...).“*¹⁰⁰ Co se týče oblastí pracovních příležitostí, tu jako příčinu problému odchodu mladých lidí do větších měst v dnešní době už moc nevnímá. V Šumperku se prý situace na pracovním trhu za poslední dva roky zlepšila, a to nejen u dělnických profesí, ale zvýšila se i poptávka po vysokoškolácích. Pracovní nabídky podle jeho informací nejsou ani špatně finančně hodnocené: *„Ve městě v současné době*

¹⁰⁰ Všechny přímé citace v této kapitole jsou přímé přepisy rozhovorů s respondenty.

chybí právníci, manažeři v cestovním ruchu a další profese. Myslím, že práce tady je a dá se sehnat, pokud nejste třeba opravář vojenských letadel.“ Závažný problém Ing. Polák spatřuje v nedostatečné nabídce bydlení, kterou dle jeho slov vedení města neřeší a v jistých ohledech negativně ovlivňuje, a to například špatným územním plánováním, ve kterém se v některých případech prosazují soukromé zájmy nad zájmy občanů města: „Jsem přesvědčen, že by se sem mladí lidé vraceli, ale je tu špatně vyřešena politika bydlení.“ Problematika nedostatečné nabídky nemovitostí navíc podle Ondřeje Poláka trvá již několik dekád: „Nejsmutnější na celé situaci je to, že ten problém trvá dlouho. (...) Pamatuji si, jak už před 20 lety lidé v mém okolí, kterým bylo tenkrát kolem třiceti, nadávali na konkrétní věci, které by se daly zlepšit, aby v Šumperku vznikla místa pro individuální výstavbu, šli s tím i za vedením města, ale tam jim řekli, že je to těžký, že to nejde, a kdyby to šlo, tak je to složitý. Teď uběhlo 20 let, a zatímco okolní vesnice expandují, Šumperk zaostává. Těch důvodů je samozřejmě víc.“ Podle něj jsou v Šumperku lokality, které by mohly sloužit k výstavbě rodinných domů, ale jsou „nesmyslně blokovány“.

Na celé situaci je podle Ing. Poláka nejzávažnější to, že město si odmítá problém přiznat. A to nejen problém týkající se bydlení: „Vedení města rozhodně nedělá všechno špatně, naopak, ale právě proto už roky kroutím hlavou nad tím, proč radnice nedokáže veřejně přiznat, že město může mít i nějaký problém. Směřem k občanům je komunikace nastavena tak, že neexistuje tady jediný problém, a kdo řekne, že ano, tak je patrně zaplacen nějakou opozicí.“ Tato informace je zajímavá z hlediska řešení problému a jeho zasazení do kontextu veřejně politického cyklu. Na základě tvrzení Ondřeje Poláka bychom současný stav problému zařadili na počátek první fáze veřejně politického cyklu. Já jsem však již fázi uznání problému v práci považovala za uskutečněnou na základě faktu, že město zřídilo komisi Rady města pro řešení dané problematiky odchodu mladých lidí, a také na základě údajů v aktuálním strategickém plánu města, kde je úbytek mladých lidí zmiňován. Nicméně je pravdou, že strategie se odlivem mladých lidí důkladně nezabývá a zvrácení procesu není uvedeno ani v závěrečné vizi.

Ondřej Polák dále rozebíral situaci kolem problému s trhem nemovitostí. Problém prý nechťejí přiznat ani příslušní úředníci. „Oni mají takové svoje berličky. Zasítují nějaké neatraktivní pozemky v Temenici, nikdo o ně nemá zájem, a oni tím pádem chodí a už roky mohou tvrdit: ‚V Šumperku volné pozemky jsou, ale lidi nemají o individuální výstavbu zájem.‘ “

Pohled Ondřeje Poláka na lokalitu Temenice mě zajímal, protože se lokalitou Temenice budu zabývat i v rámci návrhů řešení. Zajímalo mě hlavně, jestli je podle něj v místě potenciál budoucího rozvoje města. Jeho odpovědi však spíše nasvědčovaly opaku. Ing. Polák zmínil, že se tématu „Temenice – ghetto“ věnovali v rámci Komise 132 a upozorňovali na to, jak se tato část města postupně přeměňuje v sociálně vyloučenou lokalitu. Ceny nemovitostí v oblasti temenického sídliště padají a byty skupují dle jeho slov investorské skupiny například z Brna za účelem vytvoření sociálního bydlení. *„Při nastolení tématu ‚Temenice – ghetto‘ jsme dostali doporučení takto o lokalitě nemluvit, že to není pravda. A místo toho, aby se někdo zabýval tím, co tvrdíme, tak se spíše úředníci zajímali, proč to tvrdíme a co tím sledujeme.“* Aby se situace zlepšila, muselo by podle Ing. Poláka město aktivně usilovat o rozvoj oblasti (například podporou občanské vybavenosti v lokalitě nebo stavbou startovacího bydlení): *„Je určitě potřeba udržet v lokalitě perspektivní lidi i za cenu toho, že by tam město mělo investovat a postavit například startovací byty.“*

Zjišťovala jsem, jaká opatření se Komisi 132 podařila prosadit. Ondřej Polák nejprve zmínil letní brigády pro studenty, jejichž nabídku zavedly Podniky města Šumperka (PMŠ): *„Po vzoru Nového Malína jsme se rozhodli prosadit brigády pro studenty, protože do Malína utíká spousta studentů, ale ty brigády jsou pouze pro Malíňáky, tak se tam snaží dostat různě přes protekce (...) Tak jsme zkusili domluvit s novým vedením PMŠ, aby taky udělali brigády pro studenty. Nebylo to jednoduché, hlavně zase skrz různé směrnice a formality v rámci zaměstnávání mládeže, ale díky vstřícnému přístupu vedení PMŠ se to povedlo.“* Výsledky zavedení brigád hodnotí Ing. Polák kladně – setkaly se i s pozitivními ohlasy veřejnosti. Komisi se také podařilo prosadit odpuštění poplatku za odpad pro novorozence. Cesta však nebyla úplně snadná a prvotní představy o opatření se od konečného výsledku lišily: *„Všude dávají něco dětem, které se narodí – v Jeseníku dávají zlatý řetízek, v Malíně peníze. My jsme taky chtěli, aby město symbolicky něco dalo rodičům za to, že se rozhodli v Šumperku založit rodinu.“* Původní návrh komise byl, aby děti dostávaly plínky nebo zlaté řetízky, ale opět kvůli formalitám, například kvůli komplikovanému procesu výběrového řízení, uskladnění plínek nebo povinnosti účastnit se aukcí zlata v případě takového daru apod., se nakonec po dohodě podařilo prosadit odpuštění poplatku za odpad.

Na závěr jsem se Ondřeje Poláka ptala, co si myslí o návrzích řešení, které budu v závěru práce uvádět (viz kapitola 6). Myšlenka coworkingového centra ho moc nezaujala, protože by podle něj tento záměr měl řešit nějaký soukromý subjekt a ne město.

Navíc je v Šumperku dostatek kancelářských prostor za nízké nájem. Naopak jako zajímavá se mu jevila myšlenka podnikatelského inkubátoru. Velký potenciál neviděl ani v otevření pobočky VŠ humanitního směru: *„Možná na tom něco pravdy je, že by tady mladí lidé zůstali, kdyby tu mohli studovat vysokou, ale myslím, že je to vedlejší faktor.“* Ptala jsem se i na některé časté výtky respondentů dotazníku. Prvním byl nedostatek dětských hřišť a koutků pro děti. Tady Ondřej Polák nedostatky nevidí a odpovědi označil za klasické dotazníkové kliše podobně jako nedostatek kultury ve městě: *„V našem městě se děje nejvíce kulturních akcí na počet obyvatel v celé republice a stejně si lidé budou stěžovat, že se tady nic neděje a že zde ‚zdechl pes.‘“*

5.2.2 Jiří Němeček

Protože Ondřej Polák důrazně upozorňoval na nedostatky územního plánu města, rozhodla jsem se zeptat na několik otázek vedoucího oddělení územního plánování města Šumperka Ing. arch. Jiřího Němečka. Jeho odpovědi jsou pro práci přínosem nejen z pohledu odborníka na územní plán města, ale také z pohledu člověka, který se do města v dospělosti přistěhoval z jiného kraje. V době konání rozhovoru byl Jiří Němeček ve funkci vedoucího odboru teprve čtyři měsíce.

Na úvod jsem se pana Ing arch. Němečka ptala na to, jestli je podle něj odliv mladých lidí z města problém. Jednoznačně souhlasil, že problém pro město to je, ale dodal že tento problém nemá pouze město Šumperk a že se jedná o globální trend. Zajímalo mě, jestli územní plán města v současné době poskytuje dostatek možností pro výstavbu rodinných domů. Byla to stěžejní otázka našeho rozhovoru a pan Ing. arch. Němeček se mi problém ve městě snažil podrobně vysvětlit. V územním plánu města se nachází podle něj velké množství ploch určených k výstavbě individuálního bydlení (to souhlasí i s daty, která jsem uváděla ve vstupní analýze), ale problémem je, že tyto plochy prakticky zastavitelné nejsou. Nejsou to pozemky, které by byly připraveny k okamžité výstavbě (chybí zde inženýrské sítě, přístup ke komunikaci). Navíc pro developerské firmy se zasíťování pozemků v Šumperku nejeví tak výhodně, jako v lokalitách kolem Olomouce, který je regionálním centrem a poptávka je tam i větší. Podle Ing. arch. Němečka zde má určitý prostor město, které může zastoupit do určité míry komerčního developera. Pro obec není zisk jediným klíčovým ukazatelem a výsledné ceny pozemků pak mohou být pro koncové zájemce dostupnější. Jako příklad, kde město Šumperk zastupuje funkci developera zmínil zasíťování pozemků v Horní Temenici.

Jiří Němeček dále uvedl, že samotná podoba územního plánu není hlavním faktorem ovlivňujícím možnosti individuální výstavby a investičních akcí ve městě. *„Územní plán je jen podklad. Lidé, kteří opravdu chtějí stavět, musí mít zasítovanou a dopravně dostupnou parcelu, a to je minimum z ploch, které nabízí (současný) územní plán.“* Uvádí, že ploch určených k zástavbě v územním plánu města je příliš mnoho, pokud přihlédneme k demografickému růstu města, ale na druhou stranu jsou tyto plochy „pouze na papíře“ a reálně není výstavba možná. Tyto plochy byly zavedeny do územního plánu před rokem 2013, kdy se změnil stavební zákon, který by již tyto změny neumožnil. Za jejich vytvořením byl hlavně tlak vlastníků, kteří změnou územního plánu zhodnotili pozemky zemědělské půdy. Územní plán se podle Němečka tvořil bez jednotné vize a představuje pouhou syntézu přání jednotlivých vlastníků pozemků. Vytratila se zde idea společenství a smyslu pro veřejný zájem.

Pan inženýr do určité míry obhajoval konzervativní přístup k rozvojovému způsobu zástavby města. Upozornil, že zásadní rozdíl mezi městem a vesnicí je ten, že ve městě se koncentrují lidé a převládá bytová zástavba. Principem územního plánování a stavebního zákona je efektivně hledat nevyužitá místa a nezastavovat primárně volnou krajinu. Město Šumperk je podle pana Němečka někde na pomezí mezi městem a vesnicí co se týče typologie pro bydlení. Vidí zde prostor pro řadové domy a menší bytové domy například o čtyřech bytových jednotkách. Zastavit krajinu domy by podle něj znehodnotilo současný ráz města. Lepší řešení vidí v intenzivnější zástavbě jedné lokality než nekonečného zabírání volné krajiny.

Protože je situace pro běžného občana, který si chce v Šumperku postavit dům, dost nepřehledná, ptala jsem se pana inženýra na jeho doporučení, jak mají lidé v takovém případě postupovat. *„Dají se najít místa v rámci stávající struktury a hledat trochu mravenčí prací parcely nebo části zahrad, na kterých se dá postavit dům a vypořádat se s přístupem na nějakou nejbližší komunikaci.“* Zasítování jedné parcely na okraji zástavby na vlastní náklady nevidí jako reálné řešení. Výsledná zástavba by byla nekoncepční a připomínala by slumy.

Tématem našeho rozhovoru byla i suburbanizace, konkrétně problematika expanze Nového Malína. Suburbanizace je podle něj problém nejen pro město Šumperk, a to především z toho důvodu, že lidé žijící v suburbiích využívají služeb, které jsou v nákladech města (divadlo, zimní stadion, obchody, veřejné osvětlení atd.), ale nepřispívají na spolufinancování (příjmy z počtu trvale žijících občanů města). Město pak

může mít problémy tyto služby ufinancovat. Jako další negativní dopad na město zmínil zvýšenou dopravní zátěž.

Velký potenciál vidí Ing. arch. Němeček v regionu, který nabízí zázemí horského prostředí. To podle něj může konkurovat i prostředí regionu Prahy i když v jiných aspektech. Město Šumperk vnímá jako centrum celého podhorského regionu a vidí jej jako dostatečně atraktivní na to, aby se sem lidé vraceli nejen do rodinných domů, ale i do kvalitních bytů. Věří, že tento region je přitažlivý i pro lidi, kteří se sem vrátí nejen kvůli poklidnému venkovskému prostředí, ale které přitahuje právě blízkost hor a možnosti horského vyžití. Řešením podle něj je vybudování realistické komplexní strategie boje proti odlivu, respektive promyšlených nabídek pro mladé lidi ve spolupráci s místními podnikateli (zejména z IT prostředí), která se bude realizovat a nezůstane pouze na papíře.

5.2.3 Vedoucí pracovník Úřadu práce v Šumperku

Jednou z hlavních příčin odlivu mladých lidí z města Šumperka je bez pochyby nabídka práce v lokalitě. Proto jsem se zeptala na několik otázek jednoho z vedoucích pracovníků ÚP v Šumperku. Tento respondent si přál zůstat v anonymitě, proto nebudu uvádět jeho jméno ani pozici, na které pracuje. Zajímalo mě pohled na situaci z hlediska trhu práce.

Dotazovala jsem se, zda si respondent myslí, že je odliv mladých lidí pro město Šumperk problém. Odpověděl, že určitě je, protože se město vyliďňuje a odchází vysokoškoláci. Úřad práce však tento problém nepocituje, protože nemá pro vysokoškoláky takovou nabídku příležitostí. Tu respondent vidí spíše ve větších městech. Naopak v Šumperku je dlouhodobě nedostatek lidí s nižším vzděláním – kuchař, číšník, manipulanti, pracovníci u výrobních linek. Příčinu v odlivu mladých lidí vidí z velké míry právě v nedostatečném objemu nabídky práce pro vysokoškoláky, ale také v její kvalitě. Respondent uvádí, že faktorem je i výše mezd, které jsou v regionu nižší jak v soukromém, tak i ve veřejném sektoru (kvůli příplatkům). Pracovních nabídek pro vysokoškoláky na úřadu práce mnoho nevidují, ale respondent uvádí, že nabídky takových pozic si většinou firmy inzerují na svých webových stránkách a hledají zaměstnance sami.

Nejvíce pracovních nabídek v Šumperku je z oblasti strojírenství, dále je poptávka po pracovnících s výučním listem. Často se objevují nabídky na pozici obchodních zástupců, pokojské, uklízečky apod. Zajímala mě struktura dlouhodobě nezaměstnaných.

Mezi nimi se vysokoškoláci podle respondenta objevují výjimečně, a to pouze v případech, kdy se objevuje nějaký sociální nebo zdravotní handicap (např. alkoholismus). Zajímalo mě, v jakých profesích nejčastěji pracují vysokoškoláci v Šumperku: „*Určitě je to školství, veřejný sektor a strojírenství.*“ Zajímavou informací bylo, že místní střední odborné školy aktivně komunikují s úřadem práce a zjišťují pracovní poptávku po profesích, jejichž obory otvírají.

Tématem rozhovoru byla i podpora drobného podnikání. ÚP poskytuje jednorázový finanční příspěvek (do výše 100 000 Kč) lidem v evidenci o zaměstnání, kteří se rozhodnou podnikat, na nákup hmotného či nehmotného majetku souvisejícího s pracovním místem.¹⁰¹ Vysokoškoláků, kteří by o tuto podporu měli zájem, je však minimum. Podnikatelský inkubátor by z jeho pohledu řešením situace nebyl. Kancelář dle jeho názoru potřebuje minimum začínajících podnikatelů, spíše by potřebovali výrobní prostory. Navíc většina může pracovat z domu. Coworkingové centrum také nevnímá jako efektivní řešení (nesetkal se s takovým požadavkem) – s podnikatelským záměrem v oblasti IT se setkali za poslední dva roky jednou až dvakrát. Navíc si myslí, že firem, které zaměstnávají IT pracovníky, je v Šumperku dostatek.

V okolí Šumperka se nachází také několik továren, které nabízí poměrně dobře placené pracovní pozice. Běžnou praxí však je, že tyto firmy využívají služeb personálních agentur, jejichž prostřednictvím jsou noví uchazeči zaměstnáváni na dobu určitou (obvykle 6 měsíců), kdy pobírají pouze malou část původně inzerované mzdy. Až poté, co se zaměstnanec během této doby osvědčí, je zaměstnán přímo koncovou firmou a dostává mzdu v plné výši. Potenciální zaměstnanci se podle respondenta bojí za těchto podmínek za práci přestěhovat nebo dojíždět, protože jim mzda během zkušebního období dostatečně nepokrývá s tím spojené náklady. Navíc nemají jistotu, že si tuto práci udrží i po skončení zkušebního období. Jedním z projektů ÚP jsou příspěvky na podporu regionální mobility – příspěvky na dojížděku, které by měly uchazečům pomoci toto období překlenout.

5.2.4 René Braun

Kromě odborníků na danou problematiku jsem vyslechla i dva zástupce cílové skupiny aktérů problému. Cílem těchto rozhovorů bylo vytvoření představy o profilu šumperských rodáků s vysokoškolským vzděláním a jejich vnímání perspektiv života

¹⁰¹ Oficiální název Příspěvek na zřízení společensky účelného pracovního místa uchazečem o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti.

v Šumperku. Prvním respondentem je Mgr. René Braun (rok narození 1991). Ten pochází ze Šumperka, vystudoval právnickou fakultu Masarykovy Univerzity v Brně a po studiích se vrátil zpět do Šumperka, kde pracuje jako asistent soudce. René Braunse nejprve neplánoval do Šumperka vrátit, ale během studií vykonával praxi u šumperského soudu, kde po dokončení školy dostal nabídku práce, kterou se rozhodl přijmout. Protože pracuje ve veřejném sektoru, hodnotí svou práci v Šumperku jako zhruba stejně atraktivní jako jinde v republice. Uvádí, že pokud by se rozhodl pro práci advokáta (koncipienta), našel by lepší uplatnění v Brně nebo v Praze.

René Braun vystudoval šumperské gymnázium – mě zajímalo, jestli se jeho bývalí spolužáci a kamarádi do města Šumperka po studiu vysoké školy také vrací. Z jeho odpovědí vyplynulo, že se sem vrátili zejména ti, kteří našli pracovní uplatnění ve veřejném sektoru – učitelé, právníci. Větší část jeho spolužáků však zůstává v současné době ve větších městech. Zajímalo mě, jak on osobně vnímá odliv mladých lidí. René Braun uvedl, že je to pro město velký problém – chybí tu mladé rodiny, stárne populace a jemu osobně chybí hlavně přátelé, kteří se do města už nevrátili. Všeobecně však největší problém vidí v odlivu vzdělaných lidí: *„Vysokoškoláci jsou ti, kteří se pak ve městě o věci víc starají – o veřejné záležitosti, o volby, o zastupitelstvo, o radnici, o to, co se ve městě děje. Navíc většinou mají vyšší platy a přinesou tak do města více peněz.“* Suburbanizace do okolních obcí mu nepřipadá jako problém pro město ze sociálního hlediska, ale pouze z hlediska ekonomického – lidé tu neplatí daně, ale využívají místní služby.

Dále jsme se bavili o tom, co by podle něj mohlo město udělat pro zmírnění odlivu mladých lidí. Jedno z možných řešení vidí v motivaci firem, které zaměstnávají vysokoškoláky, aby založily pobočku v Šumperku. Není podle něj řešení budovat další „montovny“, kterých je v regionu dostatek. Prohlásil však, že město není všemocné a mělo by hlavně zkrášlovat prostředí a snažit se vytvořit pěkné a příjemné místo pro život. Oblast podhůří Jeseníků podle něj má obrovský potenciál, který se skrývá právě v krásné přírodě. V problematice bydlení by podpořil rekonstrukci městských bytů nebo nabídnutí pozemků k nové bytové výstavbě developerům. Naopak nesouhlasí s finančními dotacemi ze strany města na bydlení pro mladé. Podle něj na tyto účely slouží různé státní dotace. Navíc si myslí, že startovní byty nejsou to, co by přilákalo vysokoškoláky zpět do města – klíčová je podle něj nabídka práce. Zajímalo mě, jak René Braun vnímá aktivitu města směrem k mladým lidem. Jestli má pocit, že o mladé lidi město stojí. Jednoznačně prohlásil, že takový pocit nemá. Nevybavil si ani žádné opatření,

které město pro mladé lidi zavedlo. Poté, co jsem mu opatření připomenula (odpuštění poplatků za odpad, letní brigády pro studenty), řekl, že o nich neslyšel a že se ho tato opatření ani netýkají.

Všeobecně je však René Braun v Šumperku spokojen. Kladně hodnotí vzhled města, blízkost služeb a prostředí. Opatření vedení města nevnímá jako klíčové pro to, aby ve městě setrval (dle jeho slov ho informace o vedení města „vždycky akorát naštvou“). Vrátil se do města, protože ho má rád, má zde rodinu a přátele a sehnal tu pracovní uplatnění.

5.2.5 Jakub Šnapka

Jakub Šnapka pochází ze Šumperka a v současné době žije již sedmým rokem v Praze. Vystudoval nejprve šumperské gymnázium a poté odešel do Prahy na VŠE, Fakultu mezinárodních vztahů, obor Mezinárodní obchod. Už během studií začal pracovat jako konzultant v daňovém poradenství. Pracovní pozice, kterou Jakub vykonává, se nachází na špičce možností daného oboru. Práce ho baví a přináší mu spoustu zajímavých zkušeností, ale sám uznává, že zároveň přináší velké oběti (zejména v osobním životě).

V současnosti se však Jakub Šnapka plánuje společně se svou přítelkyní do Šumperka vrátit. Jejich hlavním motivem je budoucí výchova dětí v rodném městě. Oba si uvědomují, že život v Praze jim nabízí mnoho možností, ale přesto převažují klady rodného města: *„Tou hlavní výhodou přesunu zpátky do Šumperka je, že člověk má k dispozici spoustu rodinných příslušníků, kteří jsou mu schopni pomoci, když vychovává děti.“* Jakub Šnapka dále uvádí, že je pro něj důležitá i jeho znalost prostředí pro výchovu dětí. Nemá představu o tom, jak vychovávat dítě v Praze, protože to sám nezažil, a prostředí Šumperka mu poskytuje pocit jistoty. Do města ho láká i určitý sentiment. Důležitým faktorem přispívajícím k jeho návratu do města jsou přátelé ze střední školy: *„Dalším faktorem je velké množství přátel ze střední školy, kterou považuji za nejlepší období svého života. Ty dokonale znám a důvěřuji jim, což o lidech v Praze už říct nemohu.“*

Ptala jsem se Jakuba Šnapky, jaká část jeho bývalých spolužáků v Šumperku v současné době žije nebo se má v úmyslu vrátit: *„Můj osobní dojem je, že zhruba třetina lidí v Šumperku zůstane.“* Chtěla jsem, aby se pokusil najít prvky, které tuto skupinu charakterizují. Podle jeho názoru to je především faktor toho, že tito lidé pracují ve veřejném sektoru. Jiné společné znaky nenašel. Zjišťovala jsem i společné prvky druhé

skupiny – tedy těch, kteří město opouští. Zhruba třetina jsou podle něj lidé, kteří si našli partnera s jiným bydlištěm a zůstanou s ním, a další část jsou lidé, které prostě přitahují atraktivnější regiony ČR nebo zahraničí – jejich důvody vidí hlavně jako ekonomické a kulturní.

Dalším tématem našeho rozhovoru byla práce na Šumpersku. Jakub sám bude muset svou práci změnit, tak mě zajímalo, jaká pro něj změna bude: „*Pracovní trh, na který se chci vrátit, je velmi malý. Je málo nabídek, ale i lidí, kteří by tu práci mohli vykonávat. Jsem bohužel smířen s prudkým poklesem výdělku. Na druhou stranu jsem si vědom toho, že množství práce, které budu muset vykonávat, bude nižší, než je v Praze – i pracovní tempo.*“ Chtěl by raději do soukromého sektoru, ale nebrání se ani tomu veřejnému.

Dostupnost služeb nevnímá jako výrazný nedostatek města. Nabídky některých služeb mu připadají v porovnání s Prahou stejné nebo dokonce lepší v Šumperku – například zdravotnictví a všeobecně služby ve veřejném sektoru: „*Kontakt s veřejným sektorem v Praze a v regionu je kvalitativně dramaticky odlišný. Jdou-li kvalitní lidé na místa s lepšími penězi, tak pakliže se ve veřejném sektoru aplikuje jedna sazba pro všechny, logicky musí v Praze končit méně kvalitní lidé ve veřejném sektoru, protože tato místa jsou zde méně placená než ta v soukromém.*“ V soukromém sektoru vnímá v Praze větší kvalitativní škálu, která je však výrazně cenově odstupňována. Služby jsou podle něj dostupné i v Šumperku, záleží však na náročnosti člověka. Z hlediska bydlení je Jakub otevřen bydlení v bytě i v rodinném domě – není to pro něj to nejpodstatnější.

Uznává však, že nabídka stavebních parcel je v Šumperku žalostná. Nerozumí tomu, proč je nabídka stavebních parcel tak nízká (vidí mezery v městské zástavbě), když jsou tržní ceny pozemků relativně vysoké (více než 1000 Kč za m²). Myslí si, že musí být nějaká konkrétní překážka, která brání rozšíření zastavěné plochy. Ptala jsem se, jestli by podpořil zasilování některých pozemků na náklady města: „*Šel bych na to chladně aritmeticky: Jestli je to tak, že město dostane 20 000 Kč ročně za jednoho obyvatele a odchod mladé rodiny do Malína obnáší minus 80 000 Kč ročně pro město, tak pokud se domluvíme, že 5 let je rozumná návratnost, tak náklad na zasilování pozemku nižší než 400 000 Kč je snesitelný náklad pro město. O tom jsem přesvědčený.*“ Další náklady města s výstavbou domů jsou z jeho pohledu zanedbatelné. Nedostatek stavebních parcel je podle něj příčinou suburbanizace, což má dle jeho názoru negativní vliv na město (ekonomický, sociální i z pohledu infrastruktury).

Zajímal mě respondentův pohled na odliv mladých lidí z města – zda jej vnímá jako problém a jaké jsou podle něj důsledky: „*Já jsem se narodil do Šumperka, který měl 31 500 obyvatel a dnes má 26 500. Za posledních 5 let ubylo 600 lidí. To je podle mě problém. Důležité je také, kdo odchází – a to jsou převážně mladí vysokoškolsky vzdělaní lidé.*“ Jakub pak analyticky rozebíral, proč je odliv těchto lidí problém: „*Odcházejí lidé, kteří před sebou mají dlouhé období života – pokud odchází v 25 letech, přicházíme tak s jedním člověkem o 60 ,osobolet‘. Dále to jsou lidi s vyššími příjmy, takže ta společnost jako celek chudne. Navíc s touto skupinou odchází iniciativa a nový pohled, což způsobuje stagnaci společnosti.*“

Další téma rozhovoru byl přístup města k mladým lidem. Ptala jsem se Jakuba Šnapky, jestli má pocit, že pro něj město Šumperk, jako pro mladého vysokoškoláka, něco dělá nebo jestli o něj projevuje zájem (svojí politikou, mediálně apod.). Odpověděl rozhodně, že ne a že má občas pocit, že je město spíše proti němu (například v dostupnosti pozemků ke stavbě): „*Město se nesnaží přitáhnout právě tu skupinu, která odchází (vysokoškoláci, 25–30 let se zkušeností z většího města).*“ Myslí si, že město by mělo snažit přitáhnout pracovní místa pro vysokoškoláky a podporovat podnikání. Řešením by podle něj bylo vytvoření podnikatelských inkubátorů nebo akceleratorů, protože je v současnosti vlastní podnikání populární. „*Já vím, že z těchto projektů vyjde jeden z deseti, ale právě ten může mít potenciál přitáhnout ten druh lidí, kteří odchází.*“ Z opatření, které už město zavedlo s účelem zabránit odlivu mladých lidí, vidí jen vytvoření Komise 132. Vytvoření brigád vnímá jako dobrý nápad, který ale vůbec necílí na tu ohroženou skupinu ve věku 25–30 let. Město podle něj má v tomto ohledu větší potenciál, který nevyužívá.

5.2.6 Dílčí závěr

Rozhovory doplnily poznatky získané z dotazníků a přinesly detailnější míru pochopení zásadních procesů ovlivňujících odliv mladých lidí z města. Shrňme si stěžejní zjištění, která z rozhovorů vyplynula:

- Město Šumperk si odmítá přiznat existenci a závažnost problému.
- Prosadit veřejně politická opatření za účelem zlepšení situace není na úrovni města snadné. Často k nim chybí vůle ze strany zastupitelstva i správy města.

- Hlavními příčinami odlivu mladých lidí je nevyhovující nabídka práce pro vysokoškoláky (zejména v soukromém sektoru) a určitou roli hraje i velmi omezená nabídka bydlení.
- Na omezené nabídce bydlení se dle zjištění podílí dlouhodobá absence vize územního plánu a prosazování osobních zájmů vlastníků nad zájmy města.
- V Šumperku je akutní nedostatek parcel připravených pro výstavbu domů.
- Vysokoškoláci se ve městě uplatňují zejména ve veřejném sektoru. Nabídky soukromého sektoru nejsou pro absolventy VŠ zajímavé. Mzdy jsou v regionu dlouhodobě podprůměrné.
- Nezaměstnanost ve městě je nízká, vysokoškoláci obecně nemají problém práci sehnat – práce však nemusí odpovídat jejich představám.
- Mladé lidi táhnou do města sociální vazby, vzpomínky a charakteristický ráz města. Velkou roli mají citové vazby na město.
- Opatření, která město zavedlo pro mladé, respondenti neznali nebo se jich nijak nedotýkala. Z tohoto pohledu lze politiku města považovat za špatně cílenou a slabě prezentovanou.

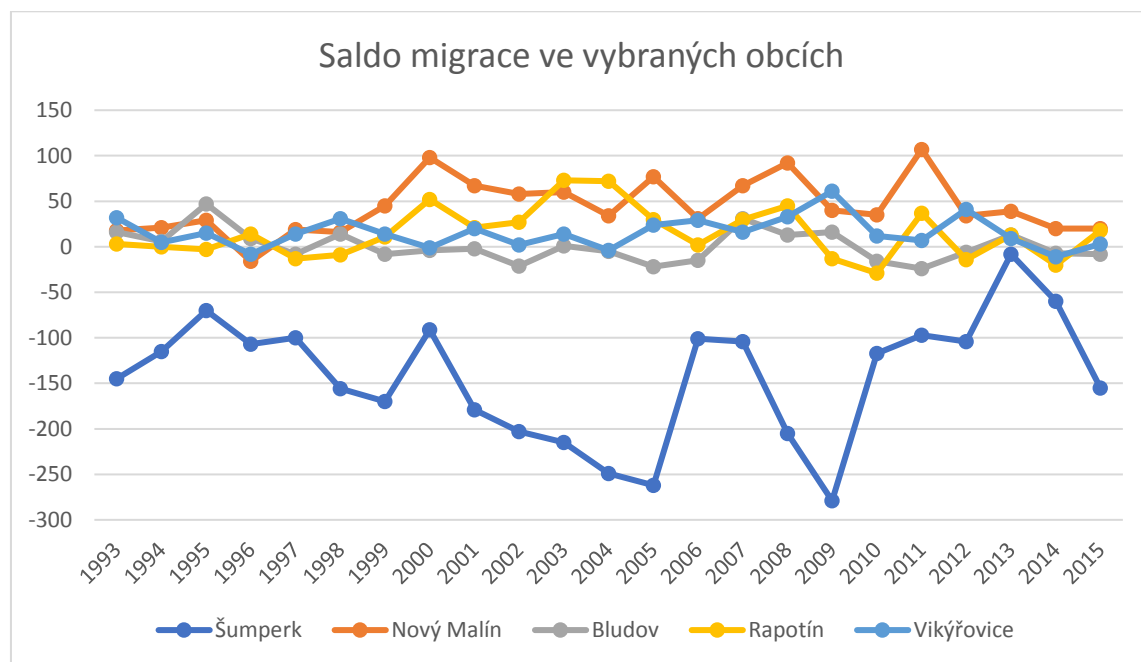
5.3 Suburbanizace

Jedna z výzkumných otázek práce se zaměřuje na proces suburbanizace, který se podílí na odlivu lidí z města. Teoreticky jsem se definicí suburbanizace zabývala v předchozí kapitole (kapitola 4.1.2 Teorie suburbanizace). V této části práce bych se chtěla na proces suburbanizace zaměřit z hlediska dat získaných vlastním výzkumem. Nejprve shrnu demografické a statistické údaje, které dokládají existenci tohoto procesu na Šumpersku, poté vyhodnotím relevantní data ze sociologického výzkumu a v poslední podkapitole shrnu poznatky z rozhovorů s respondenty. Protože jsem část informací již v práci uvedla, bude se jednat spíše o detailnější kompilaci vyzkoumaných dat.

5.3.1 Demografické údaje

Demografické aspekty problému jsem shrnula v úvodu vstupní analýzy. Z grafů vyplývá, že zatímco počet obyvatel Šumperka klesá, okolní obce počet obyvatel zvyšují. Kromě přirozeného přírůstku se na růstu počtu obyvatel významně podílí migrační přírůstek. Pro lepší grafické srovnání přikládám následující graf:

Graf 14: Saldo migrace ve vybraných obcích v letech 1993–2015. Zdroj: ČSÚ¹⁰²

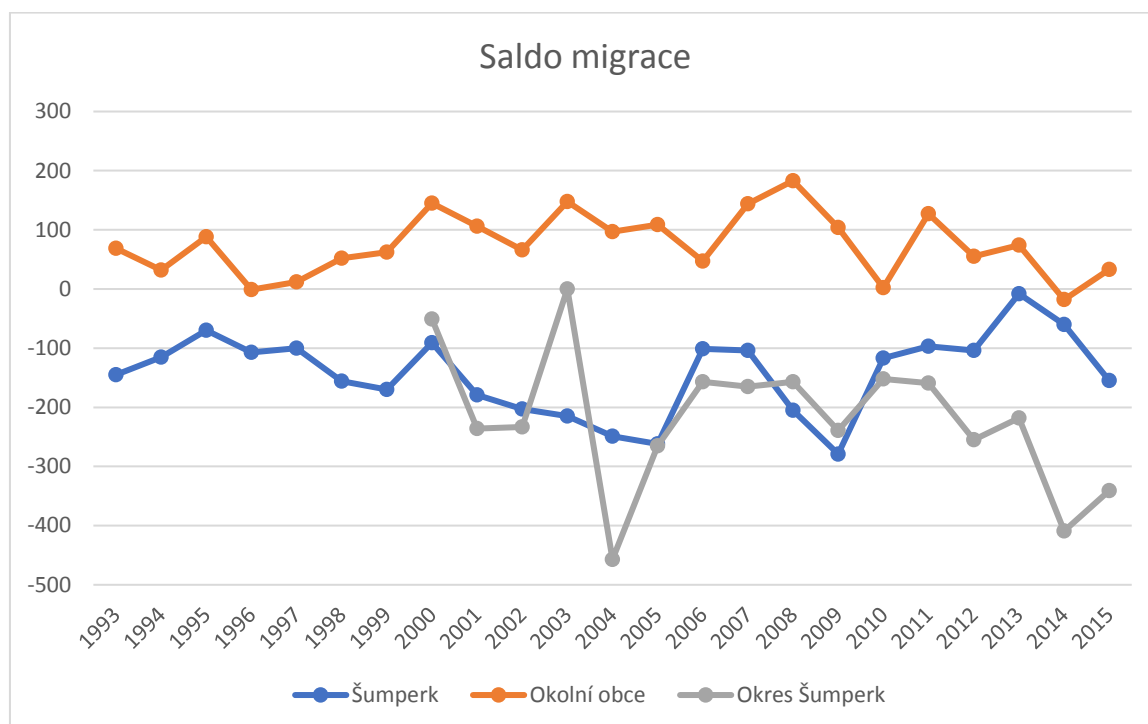

Z dostupných statistických údajů nemůžeme zjistit, jestli se lidé opouštějící město Šumperk přestěhovali do okolních obcí a zda ti, kteří se přistěhovali do obcí, pocházeli právě ze Šumperka. V souvislosti s předchozími zjištěními (sociologický výzkum, rozhovory) se jeví tento scénář jako alespoň částečně pravděpodobný. Pro srovnání ještě

¹⁰² „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

přikládám graf, kde jsou hodnoty migračního salda vybraných obcí sečteny a porovnány s migračním saldem okresu.¹⁰³

Graf 15: Saldo migrace (Šumperk, vybrané okolní obce, okres Šumperk). Zdroj: ČSÚ¹⁰⁴

V některých letech (1995, 2000, 2007, 2011) překročil příliv lidí do vybraných obcí počet lidí, o které přišlo město Šumperk. Většinou však město Šumperk opustilo více lidí, než se přistěhovalo do okolních vesnic – to značí vliv jiných procesů než suburbanizace. Naopak hodnoty v letech, kdy město Šumperk opustilo více obyvatel než celý okres (2008, 2009), naznačují spolu s velkým nárůstem počtu obyvatel v okolních obcích silnou míru suburbanizace. Je třeba podotknout, že z předkládaných údajů se nedá proces jednoznačně potvrdit. Údaje jeho existenci naznačují, ale k potvrzení bychom potřebovali statistiku obsahující původní bydliště přistěhovalých obyvatel. avšak tou bohužel nedisponujeme.

5.3.2 Výsledky výzkumu

Ze sociologického výzkumu vyplynulo, že 28 % dotázaných, kteří v současnosti žijí v Šumperku, se chce přestěhovat. Z této skupiny se dále 31 % lidí plánuje odstěhovat pouze v rámci okresu Šumperk. To znamená, že z dotazovaného vzorku respondentů se přibližně 9 % obyvatel Šumperka plánuje odstěhovat do okolních vesnic. Dále jsem se ve

¹⁰³ Pro okres jsem získala hodnoty až od roku 2000.

¹⁰⁴ „Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

výzkumu zaměřila na push a pull faktory respondentů, kteří se plánují odstěhovat. V těchto faktorech se významně odlišují respondenti mající v úmyslu se stěhovat v rámci České republiky a respondenti mířící pouze do okresu. Pochopení jejich motivů může výrazně přispět k nalezení efektivního řešení a udržení mladých lidí ve městě.

Tabulka 38: Push a pull faktory obyvatel Šumperka. Zdroj: dotazník

Push a pull faktory obyvatel Šumperka, kteří se plánují odstěhovat			
V rámci okresu Šumperk		V rámci ČR	
Pull faktory	Push faktory	Pull faktory	Push faktory
Rodina (55 %)	Bydlení (63 %)	Rodina (100 %)	Práce (92 %)
Bydlení (55 %)		Bydlení (54 %)	Nabídka volnočasových aktivit (62 %)
Příroda (45 %)		Přátelé (54 %)	Nabídka zboží a služeb (46 %)
Přátelé (36 %)		Příroda (31 %)	Nabídka vzdělávání (38 %)
			Nabídka bydlení (23 %)
			Úroveň zdravotní péče (23 %)

Respondenti mohli zvolit více možností, proto procentuální hodnoty nedávají dohromady 100 %. Čísla udávají procento respondentů, kteří vybrali danou možnost. Do tabulky jsem uvedla pouze významnější faktory, které zvolili alespoň tři respondenti. Pull faktory u skupiny, která se chce stěhovat v rámci okresu Šumperk, bychom měli brát s rezervou – respondenti odpovídali na otázku, které faktory je nabádají k setrvání v Šumperku, a je možné, že řada z nich to vnímala jako setrvání v regionu Šumperk, nikoliv přímo v samotném městě.

Z údajů v tabulce vyplývá, že jediným významným push faktorem pro lidi, kteří chtějí odejít v rámci okresu, je bydlení. Naopak lidé, kteří odchází do větších měst, mají více nároků, a to z různých oblastí. Při formulaci veřejné politiky města stojí tedy za zvážení, zda bude chtít cílit spíše na lidi, kteří odchází z důvodu suburbanizace (u těch by stačilo zjednodušit podmínky pro výstavbu vlastního bydlení ve městě), nebo se zaměřit

i na lidi, kteří odchází do větších měst. Taková politika by musela být podstatně komplexnější.

Dalším poznatkem z výzkumu je, že lidé, kteří se z města Šumperka odstěhovali v rámci okresu, se chtějí nejméně vrátet. Pouze 6 procent z nich má v plánu se do města vrátit. Z ostatních skupin se do města plánovalo vrátit vyšší procento respondentů (10–16 procent). To však může být způsobeno probíhajícím studiem vysokoškolských respondentů. Ti, kteří v současnosti žijí v okolních obcích, mají už nejspíš studium dokončené a mají usazenější životní styl.

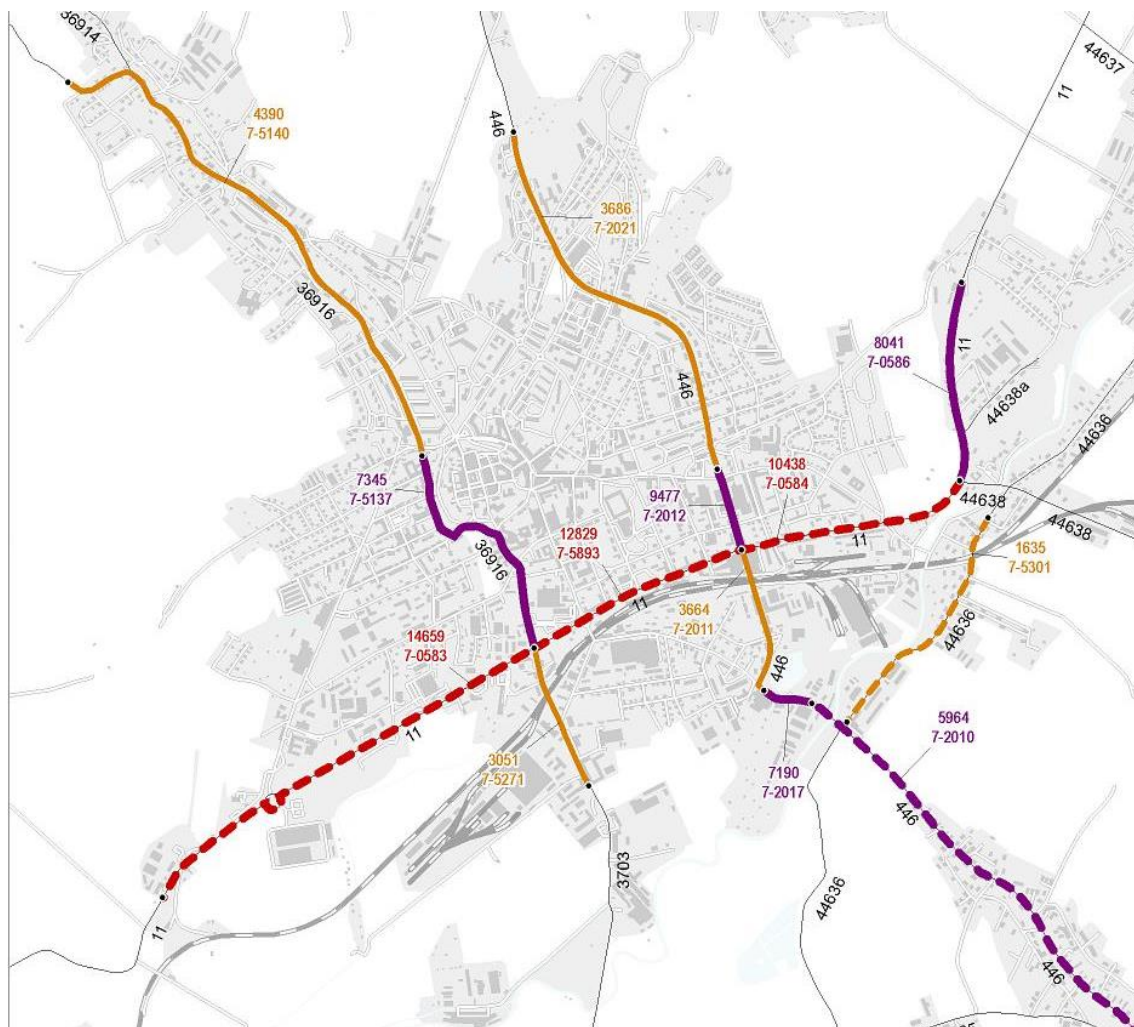
Na závěr bych ještě připomněla odpovědi na otázku, zda je podle respondentů suburbanizace do okolních obcí pro město Šumperk problém. Z hodnocení respondentů vyplynulo, že tento problém nevnímají závažně. Téměř třetina respondentů odpověděla, že to není vůbec problém, další třetina, že je to mírný problém. Jako nejzávažnější problém ho hodnotili obyvatelé okresu Šumperk, nejméně závažně respondenti žijící v zahraničí.

5.3.3 Dopady suburbanizace

Jak vyplynulo z rozhovorů, suburbanizace má negativní dopady na urbium. V první řadě se jedná o dopady finanční. Lidé stěhující se mimo město platí daně v nové oblasti pobytu, a navíc za ně daná obec dostává finanční příspěvek od státu. Lidé však stále využívají některých služeb urbium, které musí jejich financování zajišťovat. Cílem mé práce není finanční dopady vyčíslit, ale chtěla bych na ně upozornit. Město financuje chod divadla, kulturního domu, zimního stadionu, finančně podporuje kulturní festivaly ve městě a další. Tyto služby využívají i obyvatelé okolních obcí a jsou pro ně zajisté benefitem, se kterým počítali při stěhování do přilehlé obce.

Dalším problémem je vytíženost infrastruktury a tvorba parkovacích ploch. Lidé z okolních obcí vozí často děti do šumperských škol a jezdí sem sami do práce. Pouze část z nich používá hromadnou dopravu nebo jízdní kolo. Komunikace vedoucí z Nového Malína do centra je v dopravních špičkách přetížená. Navíc je potřeba ve městě neustále rozšiřovat počet parkovacích míst, jejichž tvorba je finančně i prostorově nákladná. Vzhledem k velikosti města Šumperka je centrum neúměrně ucpané osobními automobily. Zvýšení dopravní zátěže ve městě dokládají i následující statistiky Ředitelství silnic a dálnic:

Obrázek 9: Výsledky sčítání dopravy v roce 2010 – Šumperk. Zdroj: Ředitelství silnic a dálnic.¹⁰⁵

Na mapě jsou zvýrazněny měřené úseky. Úsek vedoucí z Nového Malína je pod označením 7-2010 a 7-2017. Dále je směrem na centrum sledován úsek 7-2011, přes který ale nevede hlavní tok dopravy (z důvodu vytíženého železničního přejezdu na trase). Nejvytíženější je silnice vedoucí z Bludova (jihozápad) do Rapotína (severovýchod). Tato tepna je hlavní trasou vedoucí na Polsko. Podívejme se na vývoj vytížení zvýrazněných úseků v čase:

Tabulka 39: Intenzita dopravy na vybraných komunikacích v letech 2000–2016. Zdroj: ŘSD.¹⁰⁶

Úsek	2000	2005	2010	2016
7-0583	13378	15298	14659	17025
7-0584	9907	11795	10438	10334
7-2010	4846	5920	5964	7749
7-2011	3781	4441	3664	3548

¹⁰⁵ „Sčítání dopravy.“ Ředitelství silnic a dálnic. Dostupné na <https://www.rsd.cz/wps/portal/web/Silnice-a-dalnice/Scitani-dopravy> (9.5.2017)

¹⁰⁶ Tamtéž. Výběr vlastní. Zvýrazněné řádky ukazují úseky s výrazným nárůstem intenzity dopravy.

7-2012	9930	9529	9477	9622
7-2017	5046	7349	7190	7749
7-2021	5247	5422	3686	5530
7-5137	7744	8522	7345	9767
7-5140	3449	4237	4390	4862
7-5271	4684	5482	3051	4041
7-5893	13289	13738	12829	12450

Z tabulky vidíme, že dopravní zátěž nevzrostla na všech komunikacích souměrně. Zvýšením intenzity jsou nejvíce postiženy silnice vedoucí z Nového Malína, Temenice, a hlavní tepna vedoucí z Bludova na Jeseník.

Vedení obcí by mělo dbát na udržitelnost rozvoje v oblasti a na zachování rázu krajiny. Nekoordinovaná výstavba rodinných domů sice přináší peníze do obecních rozpočtů, ale je otázkou, jak bude oblast vypadat za několik desítek let. V neposlední řadě je diskutabilní i sociální dopad na město a oblast – bohatší lidé odchází a staví si domy na předměstí a v městských bytech se postupně kumulují sociálně slabší. Z dlouhodobého hlediska to může mít velmi negativní dopady na podobu městských sídlišť.

5.4 Zhodnocení minulé a současné politiky města

Veřejně politických opatření za bezprostředním účelem zastavení odlivu mladých lidí z města nebylo v Šumperku zavedeno mnoho. Přestože vedení města o dlouhodobém úbytku lidí ví a zmiňuje se o něm i ve svém strategickém plánu, nepodniká výraznější kroky k jeho řešení. Z hlediska veřejně politického cyklu se problém nyní nachází mezi první a druhou fází – tedy mezi uznáním problému a hledáním řešení. Doposud byla zavedena pouze dvě opatření, o jejichž prosazení se zasadila Komise 132.

Prvním z nich bylo již zmiňované zavedení letních brigád pro šumperské studenty v Podnicích města Šumperka (dále jen PMŠ). Ty poprvé proběhly v létě 2016 a letos (2017) proběhnou znovu.¹⁰⁷ Brigády jsou letos určeny pro přibližně 40 studentů ve věku od 16 let a probíhají ve dvoutýdenních turnusech. Zavedení brigád bylo reakcí na poskytování obdobných pracovních příležitostí pro studenty v obci Nový Malín.¹⁰⁸ Iniciativa vzbudila u mladých lidí ze Šumperka zájem a pozitivní ohlasy. Loňská sezóna byla zakončena i udělením cen na radnici nejlepším brigádníkům.¹⁰⁹ Brigády jsou přínosem hlavně pro studenty středních škol. Přínos opatření z hlediska odlivu mladých lidí z města není významný, ale je signálem pro studenty, že o ně má město Šumperk zájem.

Dalším opatřením je změna obecně závazné vyhlášky o místním poplatku za odpad (Obecně závazná vyhláška č. 2/2016). Podle článku 5, odstavce 5, písmena g) jsou od poplatku za odpad osvobozeni poplatníci „ve věku 0–12 měsíců, kteří se narodí od 01. 01. 2016 a budou mít od data narození pobyt ve městě Šumperku.“¹¹⁰ Prvotním impulzem k zavedení opatření byla myšlenka poskytnout symbolickou odměnu rodičům dětí, kteří se rozhodli založit rodinu v Šumperku. Odpuštění poplatků za odpad nebyl prvotní záměr iniciátorů opatření, ale řešení se ukázalo jako jediné politicky průchozí a zároveň přínosné pro rodiče.¹¹¹ Přínos tohoto opatření vzhledem k řešení problému je opět spíše v symbolické rovině, ale na rozdíl od předchozího opatření je určeno cílové skupině problému.

¹⁰⁷ „Letní brigády pro studenty 2017.“ PMŠ. Dostupné na <http://www.pms-spok.cz/redakce/index.php?clanek=305&xuser=&lanG=cs> (6. 5. 2017)

¹⁰⁸ Viz rozhovor s Ondřejem Polákem, iniciátorem opatření.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ „OZV č. 2/2016 o místním poplatku za odpad.“ Město Šumperk. Ke stažení na <https://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/organy-mesta/zastupitelstvo-mesta/usneseni-zastupitelstva.html> (3. 5. 2017)

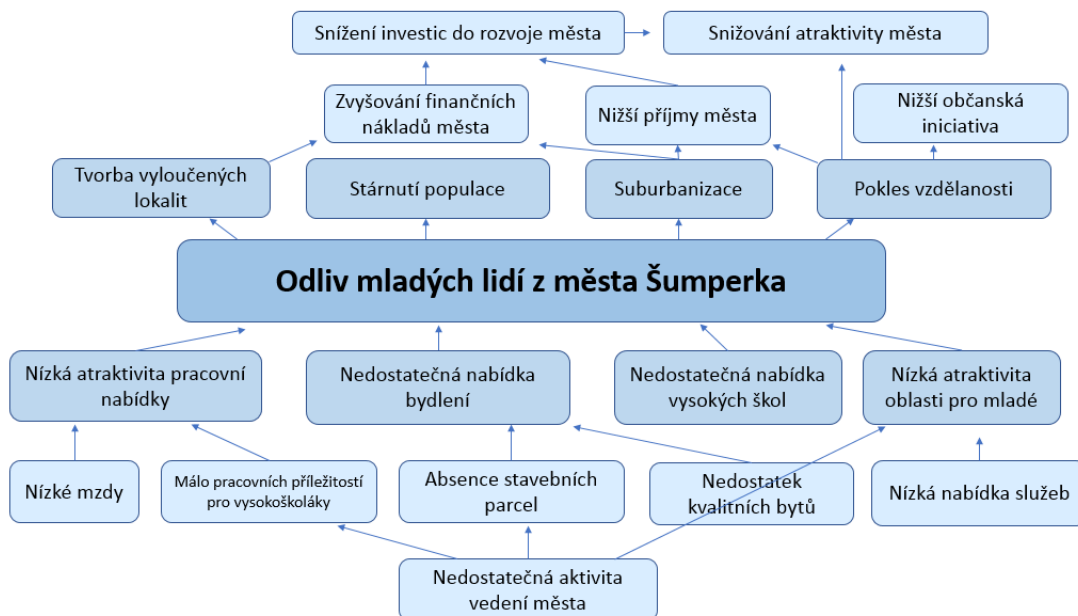
¹¹¹ Viz rozhovor s Ondřejem Polákem.

Doposud město nezavedlo žádné výrazné opatření cílící na problematiku odlivu mladých lidí. Obě uvedená opatření byla zavedena za poslední funkční období zastupitelstva města po ustanovení Komise 132. Do té doby se problematikou nikdo aktivně nezabýval. Zavedená opatření nemají potenciál přitáhnout nové mladé lidi, ale mohla by alespoň přispět ke zlepšení pocitu stávajících občanů. Město by mělo vytvořit nosné koncepce a strategie, které by problém řešily. Zavádění jednotlivých opatření pouze na základě politické průchodnosti vnímám jako dlouhodobě bezpředmětné. K vytvoření silné koncepce však musí být politická vůle, a ta dle dostupných informací v zastupitelstvu města chybí. Ze střednědobého hlediska se však přístup města k problematice zlepšil – byla zavedena alespoň nějaká opatření.

5.5 Strom problémů

Na základě zjištění výzkumu jsem sestavila strom problémů (diagram), který hierarchicky člení dílčí příčiny a důsledky odlivu mladých lidí z města. Slouží pro lepší logické propojení závěrů výzkumu a je důležitý pro sestavení stromu cílů a návrhy řešení problému v další kapitole. Pod problémem (uprostřed) se nachází příčiny vzniku. Nad výzkumným problémem se nachází jeho důsledky.

Obrázek 10: Strom problémů. Zdroj: vlastní

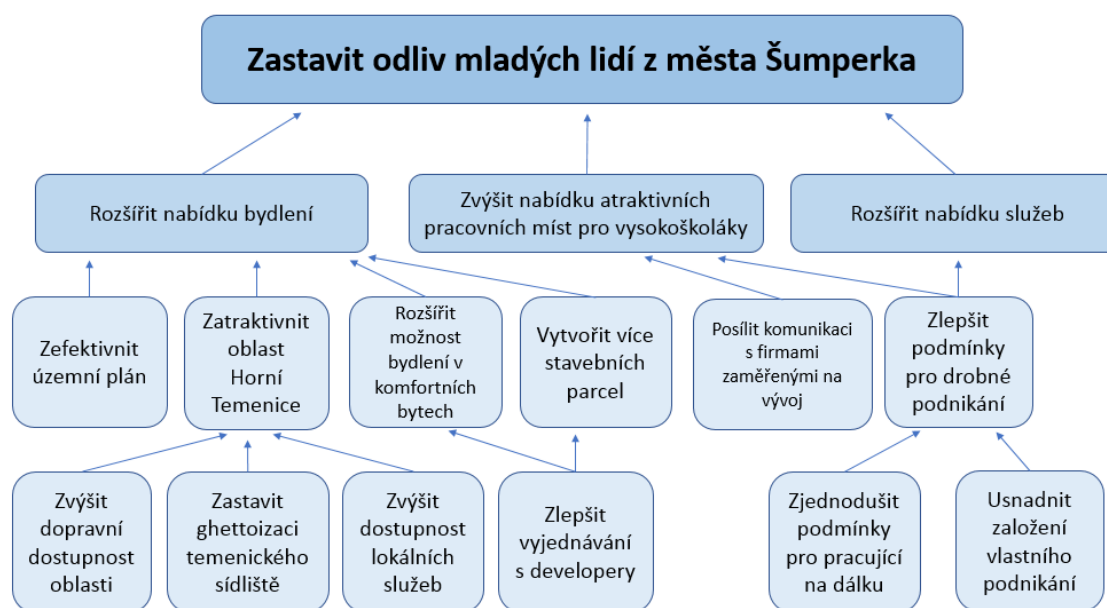

Snažila jsem se v diagramu obsáhnout všechny významné příčiny a dopady, které jsem ve vlastním výzkumu zaznamenala. Chybí zde však širší aspekty odlivu mladých lidí. Například vliv životního stylu dnešní mladé generace, vliv globalizace nebo vliv přirozené migrace. Takovýchto příčin bychom našli spoustu a diagram by tak mohl být mnohem širší. Tyto příčiny jsou však obecnější a hodily by se spíše do stromu problémů zabývajících se všeobecně odlivem mladých lidí z menších měst. Pro případovou studii věnující se pouze Šumperku jsem se snažila zaměřit pouze na faktory specifické pro konkrétní město.

6. Návrhy řešení veřejně politického problému

Nyní sestavím strom cílů, který reflektuje předchozí diagram. Strom cílů slouží k logickému utřídění dílčích problémů města a jejich řešení.¹¹² Následně se pokusím navrhnout konkrétní veřejně politická opatření, která by město mohla zavést k naplnění dílčích cílů.

Obrázek 11: Strom cílů. Zdroj: vlastní

Strom cílů je sestaven hierarchicky – nahoře se nachází nejobecnější hlavní cíl, pod ním jsou dílčí cíle. Neobsahuje všechny cíle, které by dle mého názoru mělo město řešit, ale zaměřila jsem se na ty nejstěžejnější – tedy cíle týkající se nabídky práce a nabídky bydlení. Chybí zde cíl zlepšení obrazu přístupu vedení města k mladým lidem. Ten jsem po rozvaze do diagramu neuvedla. V odpovědích dotazníku i v rozhovorech se jednoznačně ukázalo, že mladí lidé vnímají přístup města k nim velmi špatně, na druhou stranu se mi nepotvrdilo, že by to bylo příčinou odlivu mladých lidí.

Konkrétní nástroje jsem promýšlela delší dobu. Některá opatření jsem zavrhl, část jsem konzultovala v rozhovorech, jiná mi „poradili“ respondenti dotazníku. Opět je potřeba zdůraznit, že neexistuje opatření, které by problém vyřešilo. Ani ideální kombinace opatření problém dlouhodobě neřeší. Je potřeba, aby se město dlouhodobě snažilo lidi ve městě udržet, poskytovalo jim nejlepší možné podmínky pro život a pružně reagovalo na aktuální stav společnosti.

¹¹² Veselý, Arnošt; Nekola, Martin (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2007. s. 244.

6.1 Coworkingové centrum

Coworking je rozvíjející se metoda práce pro lidi, kteří pracují z domova nebo jsou podnikatelé „na volné noze“ (freelancers). Je ideální právě pro vysokoškolsky vzdělané pracovníky například v oborech IT. Zvolila jsem toto řešení na základě odpovědí v dotazníku. Významná část respondentů, kteří se odstěhovali mimo město Šumperk, byli pracovníci v IT oboru. Několik z nich uvedlo zavedení coworkingového centra v návrhu opatření na zlepšení situace ve městě. Opačný postoj zastával Ing. Ondřej Polák a vedoucí pracovník úřadu práce. Podle nich je v Šumperku dostatek kancelářských prostor a takové opatření mladé lidi do města nepřitáhne.

Coworkingové centrum poskytuje k pronájmu kancelářský stůl, zasedací místnost, zázemí kuchyňky, relaxační zónu, knihovnu, vysokorychlostní internet, telefonní budky (místnost na telefonování), organizuje a poskytuje prostory k organizaci přednášek, školení. Pronájem lze poskytnout na hodinu (u přednáškových prostor nebo zasedacích místností), na den nebo na měsíc (u pronájmu pracovního stolu). Hlavní přínos takového centra není pouze v poskytnutí kancelářských prostor, ale má také velký psychologický a sociální přínos. Lidé mohou spolupracovat, nepracují v izolaci domova, mají standardní pracovní režim a klid pro práci. Tato varianta nabízí velký potenciál pro město – může přilákat zpět lidi, kteří jsou zaměstnaní ve velkých firmách v Praze nebo Brně a domluví si práci na dálku. Taková coworkingová centra fungují v Praze, Brně, ale i v Olomouci nebo Přerově.¹¹³ Jejich existence bude v brzké době v menších rozvíjejících se městech samozřejmostí a město Šumperk ztrácí kvůli jeho absenci mladé lidi, kteří se za takovým centrem přesunou raději do Olomouce nebo zůstanou v Praze nebo Brně. Tito lidé by mohli pracovat v Šumperku za přibližně stejných podmínek (s vysokými mzdami i zajímavou pracovní náplní).

I přes finanční nákladnost je projekt pro město výhodný, protože by přilákal vysokoškolsky vzdělané lidi s vyššími příjmy, kteří si zaměstnání najdou sami. Pokud by město nenašlo prostředky na výstavbu centra, bylo by vhodné najít investora, který by pomohl centrum zrealizovat. Z mého pohledu by bylo vhodné jednat s vlastníkem obchodního domu v centru města (vlastník je JEDNOTA, spotřební družstvo Zábřeh)¹¹⁴

¹¹³ Coworkingové centrum Olomouc. <http://www.coworkingolomouc.cz/> (5. 5. 2017)

Coworking Praha. <http://www.coworkingprague.cz/> (5. 5. 2017)

Coworking Přerov. <http://cow.unas.cz/> (5. 5. 2017)

¹¹⁴ Nahlížení do katastru nemovitostí.

http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/ZobrazObjekt.aspx?encrypted=eQJsjAefWL6Plp_Jh-sID7ak92Oa8FZH3NZyiBIT4Yo8TCJEe1VRmJ6v4Wp30B8FLVKoPt9dE9qBtXt7mvHlmxFHjqc-W6tRmafKPLHe2YPd6ect_uQ20nVVcqdgKjTDzZBmBwWRYDU= (6. 5. 2017)

o jeho možném prodeji nebo rekonstrukci za účelem vytvoření centra. Dále se nabízí prostory Paláce Schönberg. Obě varianty by navíc podpořily oživení centra města.

6.2 Podnikatelský inkubátor

Tento nástroj má za účel pomoci začínajícím drobným podnikatelům a začínajícím společnostem (startupům) překlenout prvotní fázi podnikání, ve které jsou subjekty nejzranitelnější. V dotazníkovém šetření ho respondenti často uváděli jako možné řešení problému. I Ing. Polák vidí v opatření potenciál.

Opět se jedná o vytvoření prostředí, které poskytuje kancelářské prostory, školení pro podnikatele, odborné poradenství v oblasti financí, účetnictví, komunikaci s úřady, pomáhá vyřizovat dotace z různých programů na podporu podnikání a podobně.¹¹⁵ Výhody opět nespočívají jen v nabízených službách, ale také v kontaktu s dalšími podnikateli, vytvořením možné spolupráce a rychlejší orientaci v podnikatelském prostředí. Tento projekt není nijak inovativní. V rámci České republiky vznikají podnikatelské inkubátory již od 90. let. V Olomouckém kraji máme podnikatelský inkubátor v Olomouci při Vědeckotechnickém parku Univerzity Palackého.¹¹⁶ Inkubátor může zřizovat soukromá firma nebo může být zřizován obcí či krajem.

6.3 Vytvoření stavebních parcel

Město Šumperk trpí dlouhodobým nedostatkem prostor pro novou výstavbu. Vyplývá to ze sociologického výzkumu i rozhovorů. Problém dosvědčuje i minimální nabídka realitních kanceláří. Jak vyšlo najevo z rozhovoru s Ing. Jiřím Němečkem, největším problémem územního plánu města není nedostatek rozvojových ploch pro výstavbu, ale jejich neefektivnost a nereálnost výstavby v těchto lokalitách. Pro investory je zasítování pozemků příliš nákladné nebo nerentabilní, popřípadě nejsou vyřešeny majetkoprávní záležitosti s vlastníky pozemků. Město by se mělo aktivně zasadit o to, aby nové parcely vznikaly, a to v lukrativních lokalitách. Buď může vyjednávat s developery o jejich zasítování a snažit se jim pomoci při řešení komplikací (například v oblasti majetkoprávní) nebo může zasítování pozemků vyřešit samo na vlastní náklady. Tyto náklady se městu mohou vrátit při prodeji stavebních parcel a z dlouhodobého hlediska se určitě vrátí i jinou formou. Z možných lokalit se nabízí pozemky na ulici

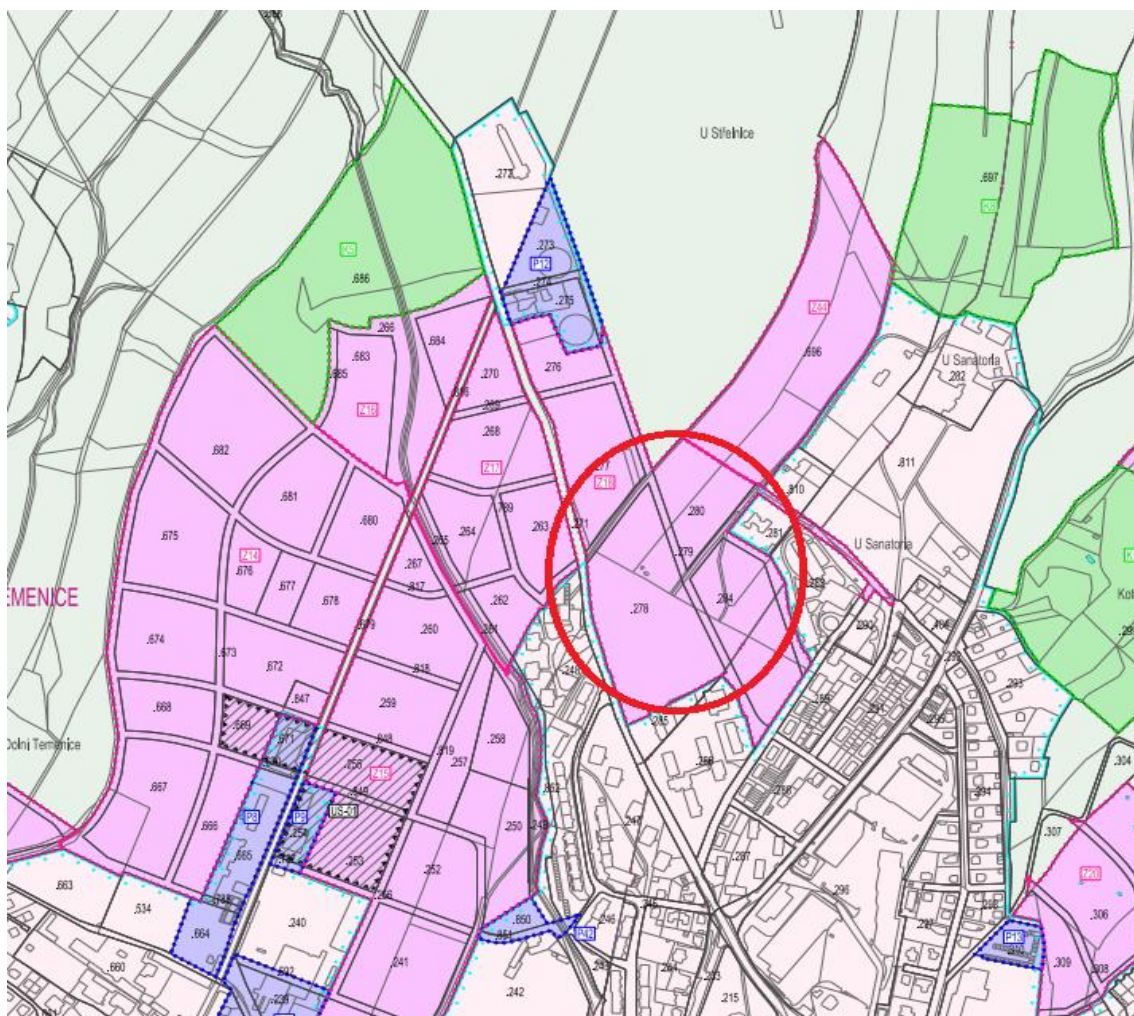
¹¹⁵ „Podnikatelský inkubátor.“ Start podnikání.

http://www.startpodnikani.cz/index.php?open=podnikatelske_inkubatory (6. 5. 2017)

¹¹⁶ „Podnikatelský inkubátor.“ Město Olomouc. <http://www.olomouc.eu/podnikatel/prumyslove-zony-a-kancelarske-komplexy/rozvojove-projekty-vysokych-skol/podnikatelsky-inkubator> (6. 5. 2017)

Bratrušovská, které jsou z velké části ve vlastnictví města a nachází se na jihozápadním svahu (viz obrázek). Ty jsou i v územním plánu vedeny jako „plocha zastavitelná“. Výstavba domů v oblasti by navíc nenarušila ráz města ani krajiny a pouze by vyplnila volnou plochu mezi výstavbou.

Obrázek 12: Územní plán města. Pozemky na ulici Bratrušovská. Zdroj: Město Šumperk¹¹⁷

6.4 Výstavba řadových domů

Město by mohlo aktivně bojovat se suburbanizací pomocí výstavby řadových domů. Jejich výstavba by se dala realizovat v Horní Temenici na pozemcích města. Řadový dům je kompromis vhodný do okrajové městské zástavby. Tato výstavba by mohla významným způsobem pomoci lokalitě Horní Temenice. Pozemky zde nemají nejvyšší hodnotu, navíc část z nich je majetkem města. Ve zvolené oblasti by město mohlo vybudovat na vlastní náklady sítě a infrastrukturu a vytvořit stavební parcely pro

¹¹⁷ „Územní plán města.“ Šumperk. Ke stažení dostupné na <https://www.sumperk.cz/cs/mapy/uzemni-plan-sumperk.html> (3. 5. 2017)

řadové domy (v současné době by se daly využít stavební parcely města v lokalitě „Za Hniličkou“). Následně by město zřídilo družstvo, které by pomocí úvěru pozemky koupilo (za tržní cenu) a realizovalo výstavbu domů. Ty by se poté za určitých podmínek nabídly mladým lidem z města. Zájemci by koupili členský podíl v družstvu a dále by platili nájem, který by z části splácel anuitu jejich domu. Po předem stanovené době a splacení části anuity by nájemníci mohli koupit dům do osobního vlastnictví.

Výhoda řešení je především v tom, že město (potažmo družstvo) přebírá rizika úvěru za nájemce domů (tedy mladé). Navíc řadové domy by mohly přilákat mladé lidi, kteří hledají bydlení se zahradou, ale zároveň chtějí výhody blízkosti města. Pokud by členství v družstvu nebo koupě podílu v domech byla navíc podmíněna například věkem uchazečů, mohly by řadové domy mít i pozitivní sociální funkci. Staly by se centrem mladých rodin. Družstevní bydlení má u nás tradici a je vhodným kompromisem mezi nájemním bydlením a koupí nemovitosti. Bez pochyby by opatření výrazně pomohlo oblasti Horní Temenice. Nevýhodou je prvotní vysoká investice, administrativní zátěž a nízká politická průchodnost.

6.5 Podpora rozvoje v oblasti Horní Temenice

Tento bod není návrhem konkrétního opatření, ale spíše doporučením ke změně strategie rozvoje oblasti Horní Temenice. V rozhovorech respondenti několikrát uvedli, že oblast je problematická. Tato část města do jisté míry zaostává za zbytkem města. Občanská vybavenost končí obchodním střediskem a posledním panelákovým sídlištěm (ulice Finská, Pod Senovou). Dříve se v Horní Temenici nacházela mateřská škola (Masarykova škola), lékař a lékárna (MUDr. Hana Fialová), hospoda (U Hniličky). Dnes již tyto služby v oblasti nejsou. Navíc je oblast odříznuta od centra města panelákovým sídlištěm, které se pomalu mění ve vyloučenou lokalitu. Nízkou atraktivitu celé oblasti dokládá realitní trh – pozemky v Horní Temenici se neprodávají a jejich hodnota se pohybuje zhruba na třetině prodejní ceny v jiných částech města, a dokonce i pod cenou pozemků v Novém Malíně, který je vzdálenější.¹¹⁸

Oblast nabízí prostory k budování stavebních parcel, dokonce je zde i řada parcel vybudovaných, ale neprodávají se. Pokud by město dokázalo lokalitu zatraktivnit, mohlo by pozitivně ovlivnit proces suburbanizace do okolních obcí. Zatraktivnění lokality je třeba provést na několika úrovních. Jako nejprimárnější vnímám zamezení vyloučení

¹¹⁸ Na základě nabídky na webovém portálu SReality. Dostupné na <https://www.sreality.cz/hledani/prodej/pozemky/stavebni-parcely/sumperk> (13. 4. 2017)

lokality temenického sídliště. Tomu by město mohlo čelit například koupí části bytů, které by město poskytovalo k pronájmu důchodcům nebo maminkám samoživitelkám. Záleželo by na nastavení podmínek, každopádně by bylo dobré v podmínkách zabránit stěhování problémových osob. Další důraz by měl být kladen na zlepšení úrovně ZŠ Sluneční, která je v bezprostřední blízkosti sídliště a kumuluje problémové žáky z celého města. Atraktivní škola v oblasti také podporuje stěhování mladých rodin. V neposlední řadě chybí v oblasti služby. Jejich rozvoj by mohlo město částečně dotovat – například levným pronájmem prostor nebo formou jiného příspěvku na provoz. Horní Temenice by byla i ideálním místem pro spolky rodičů zabývající se alternativní výukou. Je zde blízkost přírody, klid vesnice a zároveň lokalita není příliš vzdálená od centra města.

Zatraktivnění oblasti vyžaduje velké množství investic (časových i finančních), ale z dlouhodobého hlediska by se městu vyplatilo. Nalákáním mladých lidí by periferní oblast města ožila a přinesla by i více financí do rozpočtu obce. Ignorance situace temenického sídliště může městu v budoucnu způsobit velké sociální potíže.

6.6 Další možná opatření

Opatření, která by pomohla řešit problematiku odlivu mladých ze Šumperka, bychom našli mnoho. Jen část z nich však je realizovatelná, a ještě menší část z těchto návrhů je politicky průchozí. Jiná opatření naopak realizovatelná jsou, ale jejich přínos je nízký. Jako další možné opatření bych uvedla jednání o vytvoření pobočky vysoké školy s humanitním zaměřením v Šumperku. Obor humanitního zaměření v nabídce vysokoškolských oborů v Šumperku chybí. Jeho otevření by mohlo přispět k přilákání nových studentů do města a zabránit některým v odchodu za studiem mimo město. Pobočka by městu určitě prospěla, ale je otázkou, do jaké míry by ovlivnila odliv mladých lidí. Pobočka VŠ se objevila jako požadavek v odpovědích respondentů.

V dotazníku získal podporu také návrh na vytvoření informačního portálu města. Portál by podle mé vize obsahoval informace o šumperských školách, měl by prostor pro inzerci bydlení a práce, pro diskusi lidí, prezentovaly by se v něm místní spolky s volnočasovými aktivitami. Kromě toho by zde bylo místo pro inzerci kulturních akcí, pro rozhovory se zajímavými lidmi z města (lékaři, učitelé, podnikatelé, sportovci ad.). Aby se webový portál neproměnil v reklamní plochu, měla by jeho obsah na starost pověřená osoba. Web by mohl zaměstnávat mladého novináře, který by sbíral informace. Lidé by se mohli přihlašovat pod vlastními účty k odebrání informací emailem a mohli by na webu diskutovat. Celý portál by zřizovalo a zajišťovalo město. Opatření nemá

potenciál přitáhnout do města nové lidi, ale učinilo by veřejný prostor pro mladé lidi přehlednější a přívětivější. Navíc by město dalo najevo svůj zájem o mladé lidi a rodiny.

Naopak jsem zavrhla řešení mediální kampaně města – toto opatření není v porovnání s ostatními tolik finančně nákladné, ale na základě odpovědí respondentů si myslím, že by nemělo významný dopad na řešení problému.

7. Závěr

Práce byla případovou studií problému odlivu mladých lidí z města Šumperka. Výzkumným problémem práce byla identifikace stěžejních příčin odlivu mladých lidí (ve věku od 18 do 34 let) z města Šumperka, zhodnocení dosavadních politik města k omezení negativního demografického trendu a následný návrh možných politik vedoucích ke zlepšení současné situace. Cílem práce bylo rozklíčovat důvody, kvůli kterým mladí lidé město opouští. Protože jsem pracovala s hypotézou, že na odlivu mladých lidí z města se podílí i proces suburbanizace, zjišťovala jsem, jaký vliv na proces ve městě má.

Výzkum vycházel z vlastního empirického šetření. První část byla realizována pomocí dotazníkového šetření a druhá část pomocí rozhovorů. Práce vycházela také z dostupných statistických dat, ročenek města a dalších sekundárních zdrojů. Vstupní analýza se snažila kompilovat demografické a další statistické údaje, na jejichž základě potvrdila existenci problému odlivu mladých lidí z města. Kromě toho se zaměřila na problém suburbanizace, zmapovala sociální prostředí ve městě a v Olomouckém kraji. V závěru pracovala s metodikou MMR, která je sestavena k určování příčin zmenšování měst a město Šumperk řadí právě mezi zmenšující se obce ČR.

V empirické části jsem vyhodnotila sociologický výzkum a na základě jeho výsledků částečně sestavila podobu rozhovorů. Dále jsem se věnovala zběžnému zkoumání procesu suburbanizace a zhodnocení stávajících politik města. V závěru jsem pak připravila návrhy řešení problému, které by mohly přispět ke zlepšení situace.

Výzkum dospěl k následujícím zjištěním. Hlavní příčinou odlivu mladých lidí z města je neadekvátní nabídka práce pro vysokoškoláky a nedostatečná nabídka bydlení pro mladé lidi, kteří se rozhodnou setrvat v okrese. Vysokoškoláci nachází ve městě pracovní uplatnění především ve veřejném sektoru, který nabízí obdobné pracovní nabídky jako jinde v republice. Mladí lidé ve městě setravávají hlavně kvůli sociálním vazbám a blízkosti přírody. Dostupnost většiny komodit ve městě hodnotili respondenti jako mírně nadprůměrnou s výjimkou nabídky práce. Mladí lidé hodnotí velice negativně přístup vedení města k nim samotným, na druhou stranu to pro ně není určující faktor při výběru bydliště.

Problémem pro město je suburbanizace do okolních obcí. Lidé ji v průměru nevnímají tak závažně jako odliv mladých mimo okres, ale stále ji vnímají jako problém.

Proces má na město negativní dopad v podobě zátěže finanční, sociální i zátěže na městskou infrastrukturu.

Snažila jsem se zhodnotit veřejně politická opatření, která město zavedlo za účelem zmírnění odlivu mladých lidí. Nejvýznamnější institucionální změnou v tomto ohledu bylo vytvoření Komise Rady města 132 na konci roku 2014, jejímž založením město v podstatě uznalo existenci problému. Komisi se pak podařila prosadit dvě opatření (zrušení poplatku za odpad pro děti do 1 roku života a letní brigády pro studenty), jejichž přínos je spíše v symbolické rovině. Jedna z výzkumných otázek se snažila zjistit, zda lze s odlivem mladých lidí bojovat na úrovni politiky města. Bohužel kvůli malému množství provedených opatření ze strany města Šumperka zatím není možné sledovat jejich dopady na proces v čase. Z výpovědí respondentů rozhovorů i dotazníku vyvozují, že dosud provedené politiky na proces významný vliv nemají. To ale neznamená, že město nemá možnosti, jak politiku zlepšit a zefektivnit. Naopak se řešení nabízí celá řada.

Pokusila jsem se navrhnout několik opatření, která by mohla pomoci zastavit odliv mladých lidí z města. Jsou to opatření k podpoře zaměstnanosti a podnikání, rozšíření nabídky bydlení a rozvoje kritické oblasti města. Největší potenciál vidím ve vytvoření moderního coworkingového centra ve městě, protože by pomohlo mladým lidem pracovat na dálku pro zaměstnavatele z velkých měst nebo zahraničí. Město by však mělo vypracovat vlastní realistickou a údernou strategii, jak s tímto problémem efektivně bojovat. Zde vidím nedostatek vedení města – dokud si problém zcela nepřizná a neodhodlá se k razantním politickým krokům, budou veškerá opatření pouze o kompromisních prosazováních dílčích kroků bez jasné vize.

7 Shrnutí

Šumperk je jedno ze středně velkých českých měst, které jsou postiženy dlouhodobým úbytkem mladých lidí. Významnou část tvoří vysokoškoláci, kteří odcházejí studovat mimo region a po studiích se do města nevrací. Hlavními příčinami odlivu mladých lidí mimo region je nabídka práce, která neodpovídá požadavkům vysokoškoláků. Lidé však neopouští město jen mimo region, ale také v rámci okresu. Jejich hlavním motivem je nevyhovující nabídka bydlení v Šumperku. Šumperk se dlouhodobě potýká s nedostatkem stavebních parcel a nových bytů. Podíl na situaci má dle zjištění nefunkční územní plán města a osobní zájmy vlastníků pozemků. Vedení města dlouhou dobu problém odlivu mladých lidí ignorovalo. V posledních letech se situace zlepšuje, ale městu stále chybí strategická koncepce boje s problémem. Protože je problém komplexní, vyžaduje komplexní návrh řešení. Tato práce navrhla několik dílčích opatření – například vytvoření coworkingového centra ve městě na podporu vzdálené práce nebo změnu strategie územního plánování města.

8 Summary

Šumperk is one of the medium-sized Czech towns that are affected by the long-term decline of young people. A significant percentage of them are undergraduates who go to study outside the region and do not return to the city after graduation. The main causes of the outflow of young people outside the region are job opportunities that do not meet the requirements of university graduates. Many people also leave the city but stay within the region. Their main motive is usually unsatisfactory offer of housing in Šumperk. The city has long been struggling with the lack of construction plots and new apartments. Incomplete zoning plan and personal interests of the landowners also contribute to the situation. City leadership has long ignored the issue. In recent years, the situation has improved but the city still lacks a strategic concept to combat the problem. Because the issue is complex, it requires a complex solution. This work proposed several partial measures - for example, creating a coworking center to support remote work and changes in zone planning strategy.

9 Použité zdroje

Literatura

Martin Nekola, Hana Geissler, Magdalena Mouralová. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011. 306 s.

Michal Palát. Příčiny vzniku migrace a reflexe souvisejících teorií. In *XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. Sborník příspěvků. Brno: Masarykova univerzita, 2014. s. 708–714.

Martin Potůček a kol. *Veřejná politika*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 336 s.

Vendula Reichová. Ekonomické faktory smršťování měst v Česku. In *Výroční konference České geografické společnosti*. s. 217–226. Ostrava, 2016.

Petr Rumpel, Ondřej Slach. Je Ostrava „smršťujícím se městem“? In *Sociologický časopis/Czech social Review*. 2012/1/1 s. 859-878.

Petr Rumpel, Ondřej Slach. Shrinking Cities in Central Europe. In *Transitions in Regional Science – Regions in Transition: Regional research in Central Europe*, Publisher: Wolters Kluwer, s. 142–155.

Luděk Sýkora. Suburbanizace a její společenské důsledky. *Sociologický časopis*, 2003, Vol. 39, No. 2.

Arnošt Veselý, Martin Nekola, (eds.). *Analýza a tvorba veřejných politik. Přístupy, metody a praxe*. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2007.

Webové zdroje

„Aktuální nabídka nemovitostí.“ Sreality. Dostupné na <https://www.sreality.cz/hledani/prodej/pozemky/stavebni-parcely/sumperk> (20. 1. 2017)

Coworkingové centrum Olomouc. <http://www.coworkingolomouc.cz/> (5. 5. 2017)

Coworking Praha. <http://www.coworkingprague.cz/> (5. 5. 2017)

Coworking Přerov. <http://cow.unas.cz/> (5. 5. 2017)

„Dějiny města Šumperka.“ Informační centrum Šumperk. Dostupné na <http://www.infosumperk.cz/cs/ostatni/dejiny-mesta-sumperk.html> (17. 11. 2016)
Hlukové mapy. Dostupné na <https://eregpublicsecure.ksrzis.cz/Registr/shm/> (11. 2. 2017)

„Jak se po roce pracuje zastupitelům v nejvyšším orgánu města?“ Šumpersko.net. autorka článku Adoltová, S. 22. 11. 2015. Dostupné na <http://zpravodajstvi.sumpersko.net/Jak-se-po-roce-pracuje-zastupitelum-v-nejvyssim-organu-mesta-8290/clanek/Zpravodajstvi> (7. 1. 2017)

„*Komise rady města.*“ Šumperk. Dostupné na <http://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/organy-mesta/komise-rady-mesta.html> (6. 1. 2017)

„*Letní brigády pro studenty 2017.*“ PMŠ. Dostupné na <http://www.pms-spk.cz/redakce/index.php?clanek=305&xuser=&lanG=cs> (6. 5. 2017)

Mapa kriminality. Dostupné na www.mapakriminality.cz.

Nahlížení do katastru nemovitostí.

http://nahlizeniidokn.cuzk.cz/ZobrazObjekt.aspx?encrypted=eQJsjAefWL6Plp_Jh-sID7ak92Oa8FZH3NZyiBIT4Yo8TCJEe1VRmJ6v4Wp30B8FLVKoPt9dE9qBtXt7mvHlmxFHjqc-W6tRmafKPLHe2YPd6ect_uQ20nVVcqdgKjTDzZBmBwWRYDU= (6. 5. 2017)

„*Národní inventarizace kontaminovaných míst.*“ Kontaminace. Dostupné na <http://kontaminace.cenia.cz/> (11. 2. 2017)

„*Nástroje – Ruční měření.*“ Mapy.cz. Dostupné na <https://mapy.cz/zakladni?mereni-vzdalenosti&x=16.9995276&y=49.9549363&z=16&rm=9nSRtxXJFKfM1goa> (18. 11. 2016)

„*Nedostatek kvalifikované pracovní síly.*“ ČNB. Dostupné na <http://www.kurzy.cz/cnb/ekonomika/nedostatek-kvalifikovane-pracovni-sily-1vubec-5nejvice-prumer/> (1. 1. 2017)

„*Nově narozené děti nebudou platit poplatek za odpad.*“ Šumperk. Dostupné na <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/tiskove-zpravy/nove-narozene-deti-nebudou-platit-poplatek-za-odpad.html> (7. 1. 2017)

„*Obecná míra nezaměstnanosti v regionech soudržnosti a krajích – roční průměr.*“ ČSÚ. Veřejná databáze. Dostupné na https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM06&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null_&katalog=30853&str=v95&c=v3~8__RP2015 (30. 12. 2016)

„*Obyvatelstvo podle pohlaví a věkových skupin v obcích Olomouckého kraje k 31. 12. 2015.*“ ČSÚ. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/xm/kraj> (16. 11. 2016)

„*Oficiální stránky obce.*“ Nový Malín. Dostupné na <http://www.novymalin.cz/> (17. 11. 2016)

„*Po stopách Malé Vídne.*“ Šumperk. Dostupné na <http://www.sumperk.cz/cs/turista/atraktivita-mesta/po-stopach-male-vidne.html> (17. 11. 2016)

„*Počet obyvatel v obcích Olomouckého kraje k 31. 12.*“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/mesta_a_obce (16. 11. 2016)

„*Podíl nezaměstnaných osob, pracovní místa v evidenci úřadu práce (stav*

k 31. 12.)“ ČSÚ. Veřejná databáze. Dostupné na https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM09&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~T_P~_S~_null_null_&katalog=30853&str=v171&c=v3~3__RP2015&u=v171__VUZEMI__101__40819 (30. 12. 2016)

„*Podnikatelský inkubátor.*“ Město Olomouc. <http://www.olomouc.eu/podnikatel/prumyslove-zony-a-kancelarske-komplexy/rozvoje-projekty-vysokych-skol/podnikatelsky-inkubator> (6. 5. 2017)

„*Podnikatelský inkubátor.*“ Start podnikání. http://www.startpodnikani.cz/index.php?open=podnikatelske_inkubatory (6. 5. 2017)

„*Pole roční průměrné koncentrace PM10, 2015.*“ ČHMÚ. Dostupné na <http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/isko/grafroc/15groc/gr15cz/png/oIV1-2.png> (11. 2. 2017)

„*Prohlížečka záplavových území.*“ Výzkumný ústav vodohospodářský. Dostupné na <http://www.dibavod.cz/70/prohlizecka-zaplavovych-uzemi.html> (11. 2. 2017)

„*Průmyslové plochy.*“ Územní plán města Šumperk. Dostupné na <http://apps.hfbiz.cz/apps/sumperk/prumysl/> (1. 1. 2017)

„*Sčítání dopravy.*“ Ředitelství silnic a dálnic. Dostupné na <https://www.rsd.cz/wps/portal/web/Silnice-a-dalnice/Scitani-dopravy> (9.5.2017)

„*Skutečné ceny prodaných bytů v ČR.*“ Deloitte Real Index Q3 2016. Ke stažení na https://www.cenovamapa.org/Default.aspx?menu=Home_MarketInfo&culture=cze (31. 12. 2016)

„*Statistická ročenka Olomouckého kraje 2015. Životní podmínky.*“ ČSÚ. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/czso/8-zivotni-podminky-6sulmkkfvp> (25. 12. 2016)

„*Statistika výdělků. Regionální statistika ceny výdělků.*“ MPSV. Portál. Dostupné na <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydelky> (27. 12. 2016)

„*Struktura uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce – podle vzdělání, věku a délky nezaměstnanosti.*“ ČSÚ. Veřejná databáze. Dostupné na https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM10&z=T&f=TABULKA&katalog=30853&str=v178&c=v3~3__RP2015&v=v166__null__null__null&u=v178__VUZEMI__101__40819#w%5Bk%5D=showxlsexport&w%5Bp%5D=&w%5Bh%5D= (31. 12. 2016)

„*Šumperská městská firma zaměstná teenagery.*“ Šumperský a Jesenický deník. Autorka textu Kubová, Hana. 4. 5. 2016. Dostupné na http://sumpersky.denik.cz/zpravy_region/sumperska-mestska-firma-zamestna-teenagery-20160503.html (7. 1. 2017)

„*The Governance of Shrinkage.*“ Shrink Smart. Dostupné na <http://www.shrinksmart.eu/> (19. 11. 2016)

„*Vnímání pocitu bezpečí v Šumperku.*“ Šumperk Ke stažení na <https://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/tiskove-zpravy/dotaznikove-setreni-vnimani-pocitu-bezpeci-ve-meste-sumperku.html> (15.1.2017)

„*Vybrané ukazatele za okres Šumperk.*“ ČSÚ. Dostupné na https://www.czso.cz/csu/xm/obce_s_u (15. 11. 2016)

„*Výskyt sociálně vyloučených lokalit – mapa.*“ Obce s rozšířenou působností. Dostupné na https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index2f08.html?page=iframe_orp (10. 2. 2017)

„*Zaměstnanost, nezaměstnanost.*“ Český statistický úřad. Dostupné na <https://www.czso.cz/csu/xm/zamestnanost-xm> (17.11.2017)

„*Záruky pro mladé v Olomouckém kraji.*“ MPSV. Portál. Dostupné na http://portal.mpsv.cz/upcr/kp/olk/projekty_esf/v_realizaci/rip/zaruky_pro_mlade_v_olomouckem_kraji (5. 1. 2017)

Další zdroje

Strategický plán rozvoje města Šumperk 2014–2020. HaskoningDHV. 2014.

Ročenka města Šumperk 2015. Město Šumperk, 2015. Ke stažení na <http://www.sumperk.cz/cs/obcan/periodicky-tisk/rocenka-mesta-sumperka.html> (30. 12. 2016)

Obecně závazná vyhláška č. 2/2016 o místním poplatku za odpad. Město Šumperk. Ke stažení na <https://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/organy-mesta/zastupitelstvo-mesta/usneseni-zastupitelstva.html> (3. 5. 2017)

Status komisi rady města. 2015. Šumperk. Ke stažení na <http://www.sumperk.cz/cs/sprava-mesta/organy-mesta/komise-rady-mesta.html> (6. 1. 2017)

Hana Svobodová, Jan Binek, a kol. 2015. *Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst: s osvědčením č. 0010/2015 o uznání Certifikované metodiky výzkumu, vývoje a inovací.* Brno: GaREP, spol. s r.o.

Územní plán města Šumperka. Město Šumperk. Ke stažení dostupné na <https://www.sumperk.cz/cs/mapy/uzemni-plan-sumperk.html> (3. 5. 2017)

Seznam obrázků

Obrázek 1: Intenzita vyjížděkových proudů do města Šumperk.	15
Obrázek 2: Ceny bytů a jejich vývoj v 3. čtvrtletí roku 2016 v ČR.	19
Obrázek 3: Priority strategie města.	22
Obrázek 4: Roční průměrná koncentrace PM ₁₀ za rok 2015.	27
Obrázek 5: Záplavová území stoleté vody.	28
Obrázek 6: Kontaminované oblasti.	29
Obrázek 9: Fáze veřejně politického procesu.	42
Obrázek 8: Model příčin smršťování měst.	43
Obrázek 9: Výsledky sčítání dopravy v roce 2010 – Šumperk.	86
Obrázek 10: Strom problémů.	90
Obrázek 11: Strom cílů.	91
Obrázek 12: Územní plán města. Pozemky na ulici Bratrušovská.	94

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel – Šumperk (od roku 1991).	6
Graf 2: Přírůstek obyvatel - Šumperk.	7
Graf 3: Vývoj počtu obyvatel – Nový Malín.	9
Graf 4: Přírůstek obyvatel – Nový Malín.	10
Graf 5: Vývoj počtu obyvatel – Vikýřovice a Rapotín.	11
Graf 6: Přírůstek obyvatel – Vikýřovice.	11
Graf 7: Přírůstek obyvatel – Rapotín.	12
Graf 8: Prognóza vývoje počtu obyvatel.	21
Graf 9: Dotazníkové šetření vnímání pocitu bezpečí v Šumperku 2015.	26
Graf 10: Dojížděka za prací ze Šumperka.	53
Graf 11: Plánujete se přestěhovat mimo Šumperk? V závislosti na pohlaví.	54
Graf 12: Plánujete se do Šumperka vrátit? V závislosti na věku respondentů.	55
Graf 13: Spokojenost respondentů ve městě v závislosti na věku.	57
Graf 14: Saldo migrace ve vybraných obcích v letech 1993–2015.	82
Graf 15: Saldo migrace (Šumperk, vybrané okolní obce, okres Šumperk).	83

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet obyvatel města Šumperka (vybrané roky) – stav k 31. 12.	5
Tabulka 2: Vývoj počtu obyvatel – okres Šumperk.	8
Tabulka 3: Průměrný věk obyvatel – srovnání.	12
Tabulka 4: Složení obyvatelstva podle věku a index stáří.	13
Tabulka 5: Podíl nezaměstnaných osob na obyvatelstvu ve věku 15–64 let.	13
Tabulka 6: Vývoj nezaměstnanosti v letech 2004–2015.	14
Tabulka 7: Počet uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce na 1 pracovní místo v evidenci úřadu práce.	14
Tabulka 8: Nezaměstnanost podle délky trvání – město Šumperk, rok 2015.	16
Tabulka 9: Nezaměstnanost podle délky trvání, rok 2015 (v %).	16
Tabulka 10: Srovnání platů.	17
Tabulka 11: Domácnost vycházela dle subjektivního názoru s příjmem (v %): – vybrané kraje.	18
Tabulka 12: Index kriminality ve vybraných regionech za rok 2016.	25

Tabulka 13: Shrnutí příčin zmenšování města Šumperka (na základě metodiky MPMR)	30
Tabulka 14: Shrnutí výzkumných cílů, otázek, sběru dat a využitých výzkumných metod	35
Tabulka 15: Push a pull faktory v Šumperku	38
Tabulka 16: Výhody a nevýhody rozhovorů a dotazníkového šetření	45
Tabulka 17: Věková struktura populace	50
Tabulka 18: Struktura respondentů v závislosti vazby na Šumperk	52
Tabulka 19: Plánujete se odstěhovat mimo Šumperk? vs. věk respondenta	54
Tabulka 20: Plánujete se odstěhovat mimo Šumperk? vs. nejvyšší dosažené vzdělání	54
Tabulka 21: Kvůli jakým důvodům zůstáváte v Šumperku? (četnost)	55
Tabulka 22: Jaké faktory Vás nabádají k opuštění města? (četnost)	56
Tabulka 23: Jak jste ve městě Šumperku spokojen(a)? vs. věk respondenta. (četnost / relativní četnost v rámci odpovědi spokojenosti – zaokrouhлено)	57
Tabulka 24: Co Vám v Šumperku nejvíce schází? (četnost témat)	58
Tabulka 25: Základní charakteristiky vzorku. (četnosti relativní a absolutní)	59
Tabulka 26: Plánujete se vrátit do Šumperka? vs. současné místo bydliště	59
Tabulka 27: Kvůli jakým důvodům jste město opustil(a)? (četnost)	60
Tabulka 28: Kvůli jakým důvodům jsem opustil(a) město Šumperk? (vlastní odpověď)	60
Tabulka 29: Co Vás přilákalo do současného místa bydliště? (četnost)	61
Tabulka 30: Jak jste v místě současného bydliště spokojeni ve srovnání s životem v Šumperku? vs. Plánujete se do Šumperku vrátit?	61
Tabulka 31: Hlavní témata odpovědí na otázku: Chybí Vám něco z města Šumperka? (četnost)	62
Tabulka 32: Charakteristika vzorku společné části dotazníku	62
Tabulka 33: Průměrná známka dostupnosti hodnocených komodit – na základě vybraných charakteristik	63
Tabulka 34: Jak závažným problémem pro město Šumperk je odliv mladých lidí. (relativní a absolutní četnosti, průměrná známka)	65
Tabulka 35: Jak závažným problémem pro město Šumperk je odliv mladých lidí do okolních obcí. (relativní a absolutní četnosti, průměrná známka)	65
Tabulka 36: Hodnocení aktivity města k udržení mladých lidí	66
Tabulka 37: Jaká opatření by mohla přispět ke zlepšení situace? (absolutní četnosti)	66
Tabulka 38: Push a pull faktory obyvatel Šumperka	84
Tabulka 39: Intenzita dopravy na vybraných komunikacích v letech 2000–2016	86

10 Seznam příloh

Příloha č. 1: Identifikace zmenšujících se měst (schéma)

Příloha č. 2: Identifikace ekonomických příčin zmenšování měst (schéma)

Příloha č. 3: Identifikace sociálních příčin zmenšujících se měst (schéma)

Příloha č. 4: Identifikace environmentálních příčin zmenšujících se měst (schéma)

Příloha č. 5: Identifikace prostorových příčin zmenšujících se měst (schéma)

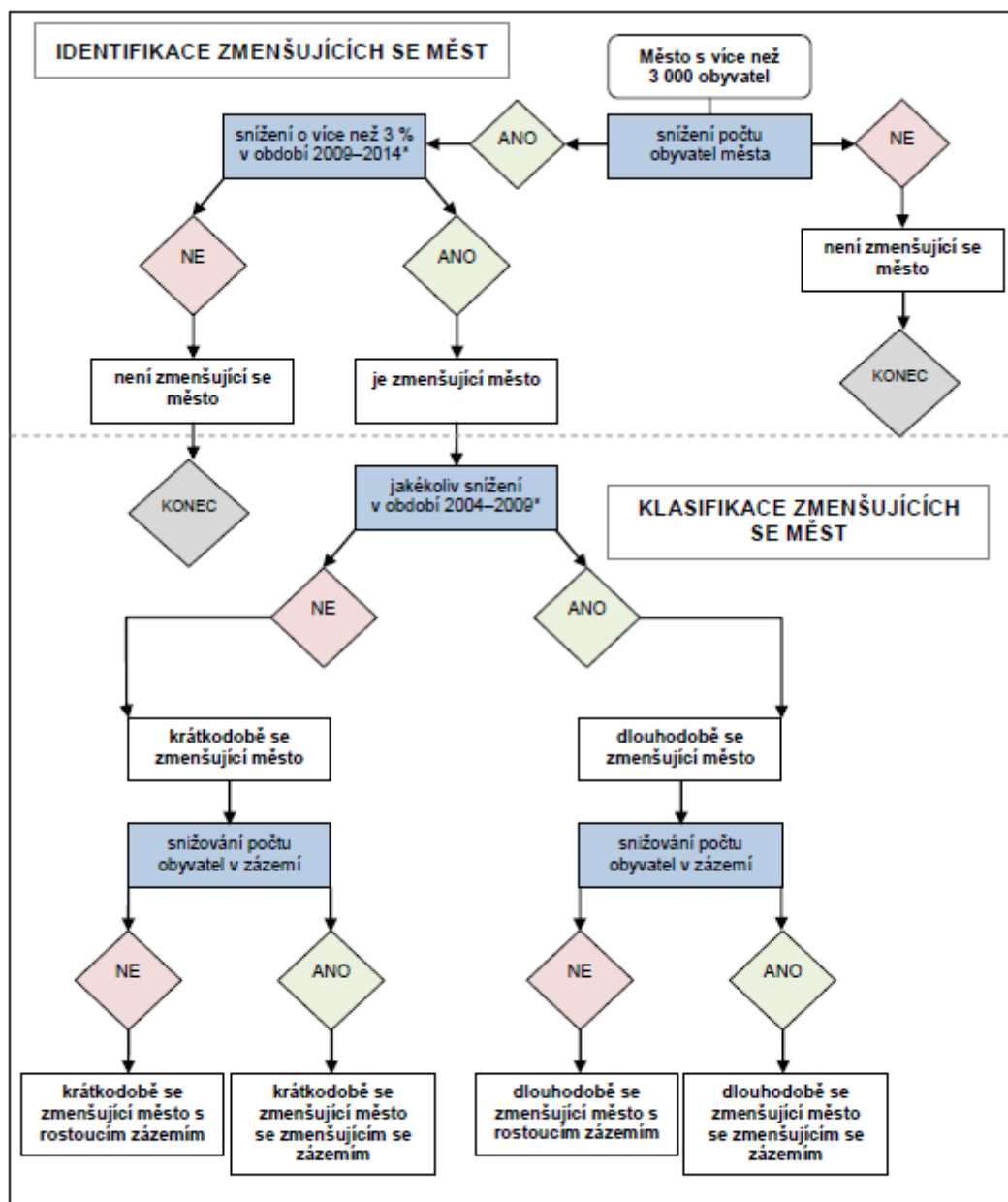
Příloha č. 6: Dotazník (tabulka)

11 Přílohy

Příloha č. 1: Identifikace zmenšujících se měst (schéma). Zdroj: GaREP, spol. s.r.o.

Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst. Brno 2015.

s. 10.

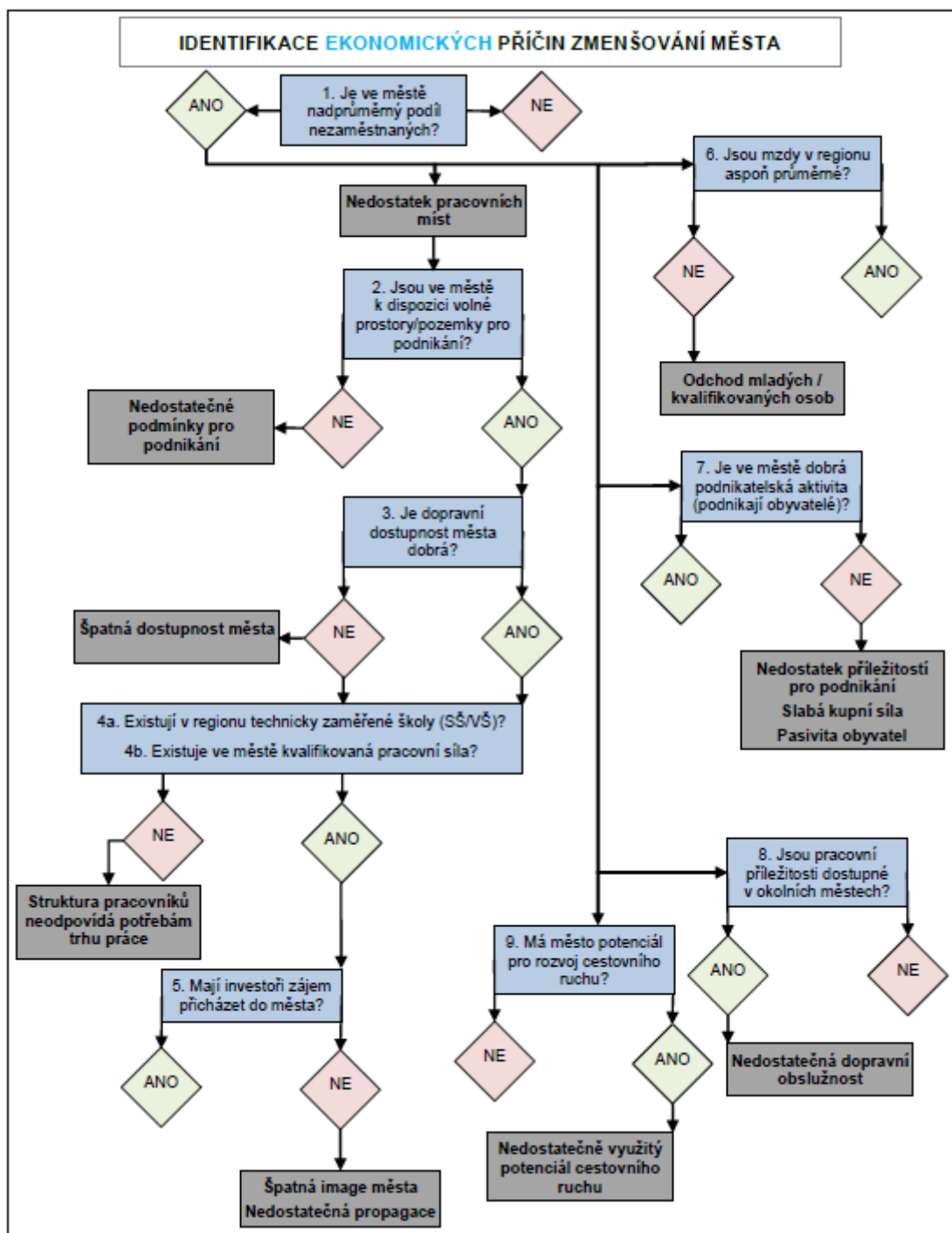

Obr. 1: Schematický postup identifikace typu zmenšujícího se města.

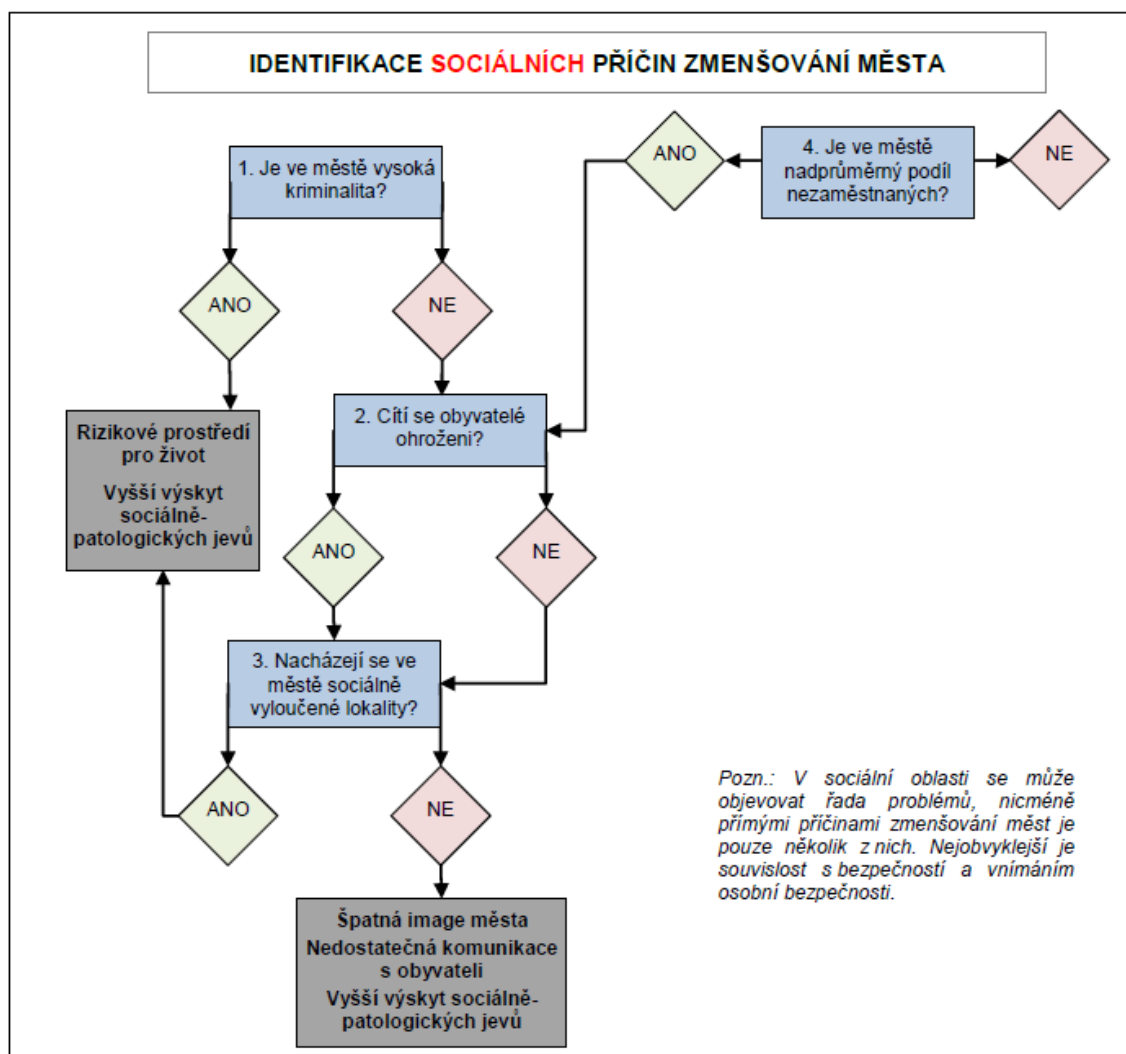
Pramen: autoři

* období 2009–2014 lze nahradit jakýmkoliv jiným pětiletým obdobím podle dostupnosti dat

Příloha č. 2: Identifikace ekonomických příčin zmenšování měst (schéma). Zdroj: GaREP, spol. s.r.o. Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst. Brno 2015. s. 14.

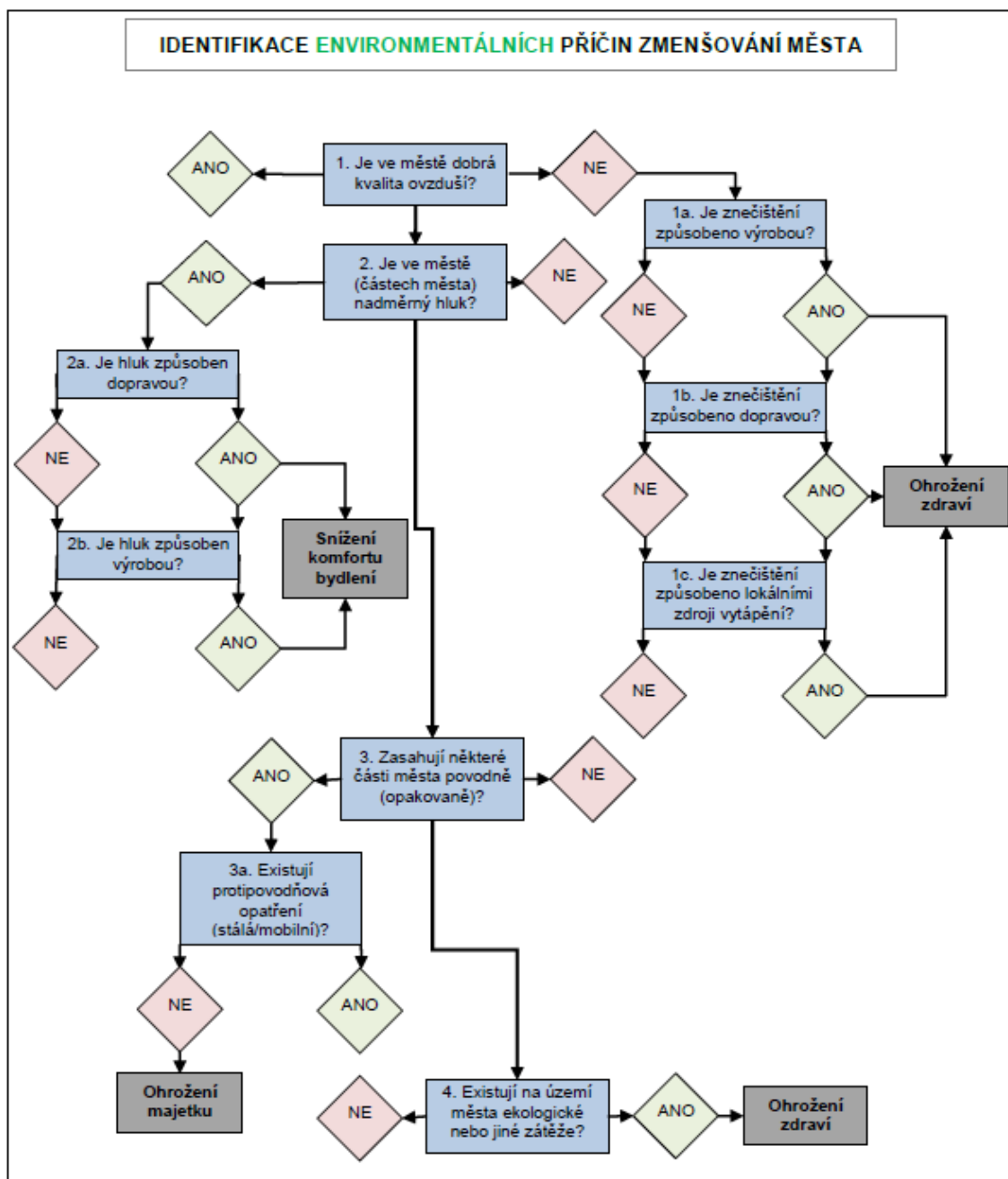

Příloha č. 3: Identifikace sociálních příčin zmenšujících se měst (schéma). Zdroj: GaREP, spol. s.r.o. Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst. Brno 2015. s. 17.

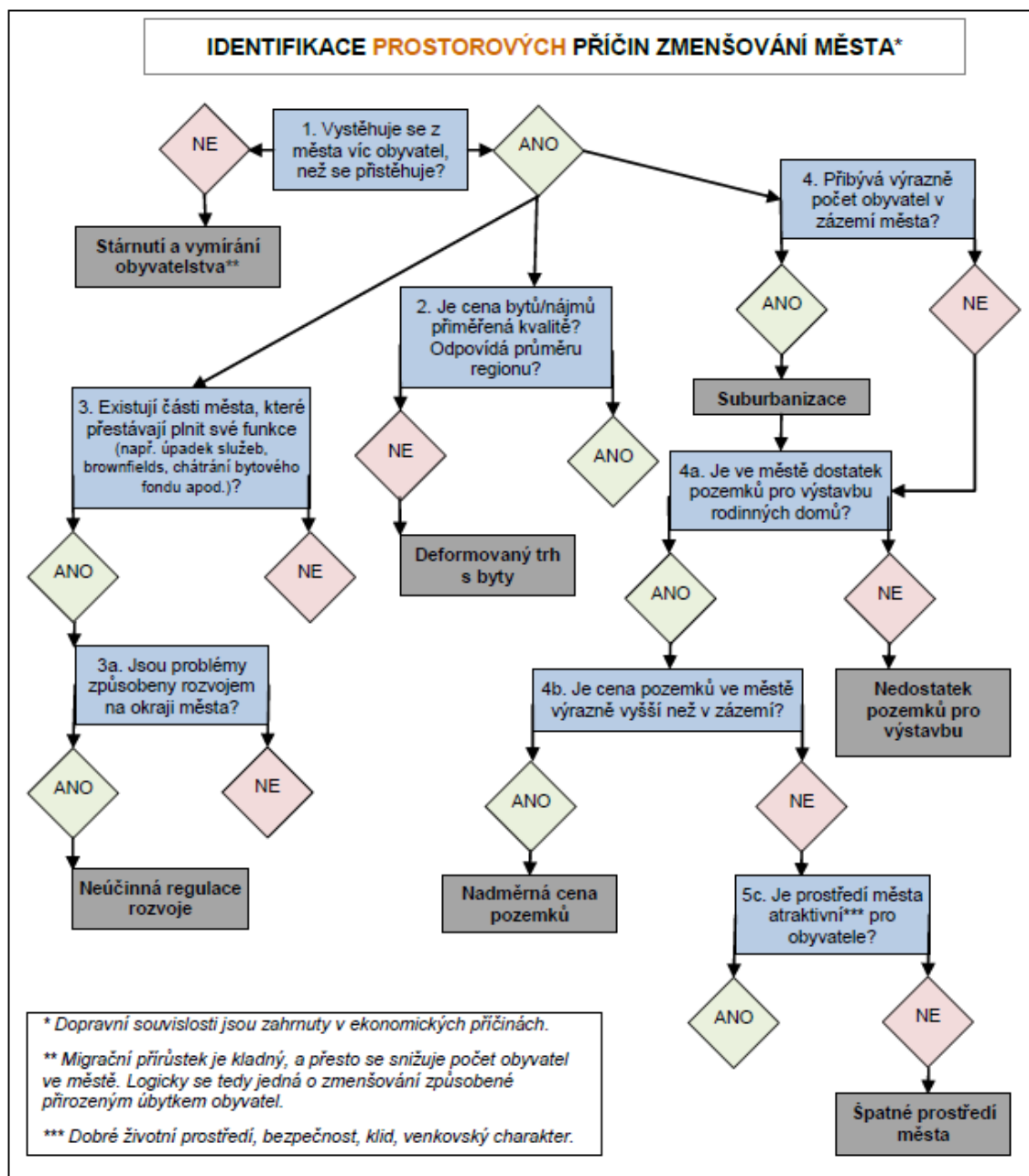
Příloha č. 4: Identifikace environmentálních příčin zmenšujících se měst (schéma).

Zdroj: GaREP, spol. s.r.o. Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst. Brno 2015. s. 19.

Příloha č. 5: Identifikace prostorových příčin zmenšujících se měst (schéma).

Zdroj: GaREP, spol. s.r.o. Metodika identifikace příčin procesu zmenšování obcí a měst. Brno 2015. s. 21.

Příloha č. 6: Dotazník (tabulka)

Otázka	Možnosti	Cesta - pokud není uvedeno jinak, pokračuje se na další otázku
1. Kde nyní bydlíte (vyberte nej přesnější možnou variantu)	A) V Šumperku B) V okrese Šumperk C) V Olomouckém kraji D) V České republice E) V zahraničí	Otázka č. 2 Otázka č. 3 Otázka č. 3 Otázka č. 3 Otázka č. 3
2. Máte trvalé bydliště ve městě Šumperk?	A) Ano B) Ne	Otázka č. 10 Otázka č. 10
3. Měl(a) jste bydliště v Šumperku	A) Ano B) Ne	Otázka č. 4 KONEC
4. Plánujete se do Šumperka vrátit?	A) Ano B) Ne C) Zatím nevím	Otázka č. 5 Otázka č. 6 Otázka č. 6
5. V jakém časovém horizontu máte v plánu se vrátit?	A) do 5 let B) za 5-10 let C) za 10-30 let D) až na důchod	
6. Kvůli jakým důvodům jste město opustil(a)? (Můžete zvolit více možností)	A) Nabídka pracovního trhu B) Nabídka bydlení C) Úroveň zdravotní péče D) Stav životního prostředí E) Nabídka volnočasových aktivit F) Nabídka zboží a služeb	
7. Co Vás přilákalo do Vašeho současného místa bydliště? (Můžete zvolit více možností)	A) Pracovní příležitosti B) Nabídka bydlení C) Úroveň zdravotní péče D) Stav životního prostředí E) Možnost vzdělání F) Rodinné vazby	

- G) Vyšší životní úroveň
8. Jak jste v místě nového bydliště spokojen(a) ve srovnání s životem v Šumperku?
 A) Více spokojen(a)
 B) Víceméně stejně spokojen(a)
 C) Méně spokojen(a)
9. Chybí Vám něco z města Šumperka? Popřípadě co? (vyplňte, prosím, ve vlastní odpovědi)
 A) Ano (doplnit) Otázka č. 18
 B) Ne Otázka č. 18
10. Dojíždíte za studiem nebo za prací mimo město Šumperk?
 A) Ne
 B) Ano - v rámci okresu Šumperk
 C) Ano - v rámci Olomouckého kraje
 D) Ano - v rámci ČR
 E) Ano - mimo ČR
11. Plánujete se přestěhovat mimo město Šumperk?
 A) Ano
 B) Ne Otázka č. 14
 C) Nevím Otázka č. 14
12. Kam se chcete přestěhovat? (vyberte nejpřesnější variantu)
 A) v rámci okresu Šumperk
 B) v rámci Olomouckého kraje
 C) v rámci ČR
 D) mimo ČR
13. V jakém časovém horizontu chcete město opustit?
 A) do 5 let
 B) za 5-10 let
 C) za více než 10 let
14. Kvůli jakým důvodům zůstáváte ve městě Šumperku? (Můžete vybrat více možností)
 A) Rodinné vazby
 B) Nabídka práce
 C) Bydlení
 D) Příroda
 E) Stav životního prostředí
 F) Zdravotní péče
 G) Bezpečnost
 H) Nabídka a úroveň vzdělávání
 I) Přátelé, komunita kamarádů
 I) Jiné (doplnit)
15. Jaké faktory Vás nabádají k opuštění města? (Můžete zvolit více možností)
 A) Nabídka pracovního trhu
 B) Nabídka bydlení

- C) Úroveň zdravotní péče
 - D) Stav životního prostředí
 - E) Nabídka volnočasových aktivit
 - F) Nabídka a úroveň vzdělávání
 - G) Nízká úroveň bezpečnosti
 - H) Nabídka zboží a služeb
 - I) Jiné (doplnit)
16. Jak jste v Šumperku spokojen(a)?
- A) Velmi spokojen(a)
 - B) Průměrně spokojen(a)
 - C) Nespokojen(a)
17. Co Vám ve městě nejvíc schází? (nepovinné)
- Doplnit
18. Jak vnímáte dostupnost následujících komodit ve městě Šumperk? (uvedte na stupnici 1 - výborná dostupnost, 5 - nedostupné)
- A) Bydlení - nemovitosti, byty, nájmy
 - B) Kvalitní vzdělávání
 - C) Zdravotní služby
 - D) Sportovní aktivity (i rekreační)
 - E) Kulturní vyžití
 - F) Další volnočasové aktivity (rukodělné činnosti, kurzy, apod.)
 - G) Pracovní příležitosti
 - H) Možnost vlastního podnikání
19. Jak závažným problémem je podle Vás pro město Šumperk odliv mladých lidí?
- Stupnice 1 není problém - 5 - velmi závažný
20. Jak závažným problémem pro město Šumperk je podle Vás odliv lidí do okolních obcí (Nový Malín, Rapotín, ...)?
- Stupnice 1 není problém - 5 - velmi závažný
21. Jak hodnotíte aktivitu města Šumperka pro udržení mladých lidí? (Ohodnoťte jako ve škole)
- Stupnice 1 výborná - 5 - nedostatečná
22. Čím by podle Vás mohlo město Šumperk přispět ke zlepšení situace? (nepovinné)
- Doplnit
23. Která z následujících opatření by podle Vás mohla přispět ke zmírnění odlivu mladých lidí z města Šumperka? (vyberte maximálně 3 možnosti)
- A) Mediální kampaň cílená na mladé lidi
 - B) Snížení poplatků za vodu, odpad, ...
 - C) Zlepšení dostupnosti bydlení pro mladé lidi
 - D) Podpora rozvoje podnikatelských aktivit
 - E) Podpora rozvoje infrastruktury
 - C) Větší finanční podpora neziskových spolků a komunitních center
 - D) Zlepšení dostupnosti bydlení pro mladé lidi

